THE

Kondaveeticharitram

A MIXED TELUGU POEM

IN

FOUR CANTOS.

BY

MADDULAPALLI GURUBRAHMAM,

TALUK CLERK,

NARSARAOPETT, GUNTUR DISTRICT.

FIRST EDITION

Madras:

PRINTED AT THE ANANDA STEAM PRESS.

1907

Price 8 As. (exclusive of postage)

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్కోదండ రామాయనమః.

శ్రీమజ్జగత్ప్రాణతనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితాసంకలితుండగు

మద్దులపల్లి-గురుబ్రహ్మశర్మచే రచియింపఁబడిన

శ్రీ కొండవీటి చరిత్రము.

Sri Konda veeti charitamu

పద్యకావ్యము.

ఇది

పుణ్యపురుషకదంబ సహాయముచే

చెన్నపట్టణము

ఆనంద ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపించి

ప్రచురింపఁబడియె.

1907.

(తపాలుకూలిగాక)

మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మ, గ్రంథకర్త.

Ananda Press, Madras.

శ్రీరస్తు.

అవతారిక.

అఖండ మహీమండల మండనాయమానంబగు హిందూభూమండలము బహుకాలమునుండి భగవదంశసంభూతులగు పెక్కుమంది నృపతల్లజులచేఁ బాలింపఁబడుచున్నది. అట్టివారిలోఁ గలియుగాదివరకుఁ గల రాజులనుగూర్చి పూర్వమున వేదవ్యాసుండుపురాణరూపకముగ వివరించియున్నాడు. అందు కాలనిర్ణయాదులు లేకున్ననవియెల్ల నెల్లఱకు నిహపరసాధనోపాయములును నీతిబోధకములునై యున్నవి. తదుపరి గల రాజన్యుల వృత్తాంతముల నెవరును బ్రకటింపమి నవియెఱుంగ దుస్తరము. అయిన నీకాలమున మహాఘనతజెందిన యాంగ్లేయప్రభువుల కృపాతిశయమున రమారమి 1000 సంవత్సరములనుండి గల హిందూ భూపతుల చరిత్రములు బయలుపడి ప్రసిద్ధినొందియున్నవి. ఇది యెంతయు సంతసనీయము. అయినను మనదేశీయులకు చరిత్రాదులు వ్రాయునాచరము బొత్తుగా లేనేలేదని నిరాకరించుటకు వలనుపడదు. ఎట్లనిన మనదేశమునఁ గొన్నికొన్ని స్థలములందు దండికవిలెలు (దేశచరిత్రములు) పూర్వులు వ్రాసియుంచినట్లును అందుఁ గొన్నికొన్ని వివిధకారణములచే నశించుచున్నట్లును వినుచున్నారము. ఇట్లగుటకు కారణమేమన "శ్లో॥ పుస్తకంవనితా విత్తం పరహస్తంగతంగతం, అథవా పునరాయాతం జీర్ణంభ్రష్టాచఖండశః." అను లోకప్రతీతిని మదినిడికొని మిగులభీతచేతస్కులై సంగతిసందర్భములఁ గనిపెట్టకఁ దమకడఁగల పురాతనగ్రంథములఁ బరులకీయకను, భద్రపరచు నూహలెఱుఁగకను ప్రచురించినచోఁ దమకడ గ్రంథములుండినపుడుండు గౌరవము గ్రంథములులేకుండినఁ దగ్గుననియును మొదలగు నెట్టితలంపులచే మనవారిలోఁ గొందరు పూర్వలిఖితములగు బహుగ్రంథములను స్వేతపిపీలికపావకాదుల కర్పించుచున్నారు. ఇది మిక్కిలి చింత్యముకా

దె. ఆంగ్లేయ ప్రచురిత చరిత్రాదులందు విస్తరించి యుత్తర హిందూస్తాన ప్రభువులనుదక్క దక్షిణహిందూస్తాన పాలకులఁగూర్చి చెప్పబడకుండుటచే మధ్యదేశ్యులు దమపూర్వప్రభుచరిత్ర లెఱుంగ నిచ్ఛగలిగి యాంగ్లేయ ప్రచురిత చరిత్రలకు మిక్కుటము తృప్తినొందకుందురని తోఁచెడిని. ఇట్లుండ 1898 సం॥ ప్రాంతములందు గుంటూరు మండలములోని నర్సారావుపేటకు రాజకీయోద్యోగము(డిప్యూటి కలెక్టరు)వహించియరుదెంచిన బ్ర-మ-రా-రా-శ్రీ జయంతిరామయ్య పంతులు (బి.ఏ.,బి.ఎల్.)గారి యనుకంపచేఁ బ్రాచీనములై యంతరువులుపడి మూలలడాగియున్న చరిత్రములలో కొన్ని బయలుపడినవి. ఇందువలన మనకు మనదేశ ఘనత నెఱుంగ నవకాశముగలిగినది. ఇందులకు మనమెల్లరము కృతజ్ఞులమై యున్నారము. ఆకాలమున గుంటూరుజిల్లా వినుకొండతాలూకా తిమ్మాపురాగ్రహారపతులగు బ్ర-మ-రా-రా-శ్రీ భాస్కరుని సీతారామయ్య,గోపాలరాయుడు గార్లవలన నొసంగబడిన యీకొండవీటిచరిత్రము "కొండవీటికైఫియ్యతు" అనుపేర తెలుగువచనమున కాలనిర్ణయములతో వ్రాయబడియున్నది. దీనిని మేమెల్లరముగాంచి సంతసించితిమి. ఇది పద్యకావ్యరూపకముగనుండిన మేలని స్నేహితులుసెప్ప వినుకొండ నివాసియగు మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మ సుగమమగుశైలిని ననవసరవర్ణన కల్పనాదులుచేర్చక వచనకావ్యగత చరిత్రము మాత్రము నాలుగాశ్వాసములుగ వ్రాసెను. ఈగ్రంథకర్త శ్రమించి విస్తరముచదువకపోయినను బుద్ధికుశలతచేతను, సాంగత్యోపయోగముచేతను కొంతపాండిత్యమును సంపాదించి యీగ్రంథమును వ్రాసెను. ఈయనసాహిత్యమునందుగాక సంగీతమునందును కొంతప్రవీణతఁబడసి స్వయముగాఁబాడనేర్చి ధ్రువోపాఖ్యానమును, గజేంద్రమోక్షణంబును యక్షగానరూపకముగ (హరికథశైలిని) వ్రాసినాడు. కావ్యదోషాదోషములఁగూర్చి విమర్శింతమన్నచో " కాళిదాసమయూరాది కవులకైనఁగలవు తప్పులనంగనస్మ్యలకులేవె " అని కాను సూర్యప్రకవిగారు నుడివినరీతి నెల్లరకును నేదియో యొకలోపమైన నుండకపోదు గాన నావిషయముకు కవులకువదలి యిక చరితాంశమునకు

వత్తము. ఇందలి కాల సంఖ్యలన్నియు శాలివాహన శకవత్సరములఁ దెలుపఁబడినవి. దీనికి 78 కలిపిన హూణశకవర్షము తెలియును. ఇందు ప్రథమాశ్వాసమున నీకొండవీడే విదర్భదేశ ముఖ్యపట్టణమగు కుండినమనియు నిందు భీమభూపాలుడును భీష్మకుడును ప్రభుత్వ మొనర్చిరనియు దమయంతికిని రుక్మిణికిని జన్మస్థానమనియు వ్రాయబడినది. ఇదిసంశయాస్పదవిషయమైయున్నది. ఎట్లనిన హైదరాబాదునకు నుత్తరమునగల బీడర్ దేశమే విదర్భయనియు దానికి ముఖ్యపట్టణము కుండినముగలదనియు "Madras Manual of the Administration" ను బట్టియు మఱికొన్ని నిదర్శనములనుబట్టియు కనుపట్టుచున్నది. ఈకొండవీడు త్రిలింగక్షేత్ర (ఆంధ్ర మండలము) మధ్యనుండుటంచేసి యిది కుండినముకాదనుటకు సందియ ముండదు కాని యిది కుండినమని లోకప్రతీతిమాత్రము చిరకాలమునుండి వచ్చుచుండుటయే కాక పెక్కుదండకవిలెలలందును వ్రాసియున్నది. గ్రంథకర్త యీనిదర్శనముల కొప్పుకొనుచూఁ దానుజేకొనిన మాతృకయందుండుటచే నిట్లువ్రాసితినని చెప్పుచున్నాఁడు గాన నీవిషయమున నీకవి యాక్షేపణార్హుఁడుకాడని నాయభిప్రాయము. ఇది మనదేశమున బహుకాలము ప్రభుత్వసామ్రాజ్యమువడసి మిన్నయగు వన్నెకెక్కిన కొండవీటి చరిత్రమగుట వినవినదేశ్యులకు నుత్సాహకరముగాను నానందప్రదముగాను నుండకమానదు, కావున నెల్లరును స్వదేశ చరిత్రాభిమానమును వహించి మనకడనశింపుచున్న చరిత్రములను బయలుపఱపించి దేశౌన్నత్యమును ప్రకటింపనియ్యకొని పూర్వుల పరిశ్రమల నిరర్థకములుగాకుండ చేయుదురని కోరుచున్నాను.

ఇట్లు, సుజనవిధేయుఁడు,
గబ్బిట లక్ష్మీనరసింహం,
హెడ్‌క్లర్కు,
పల్నాడుతాలూకా.

గురిజాల
1-10-1906.

విషయసూచిక.

ప్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము.

తప్పొప్పులపట్టి.

ప్రథమాశ్వాసము.

☞ ఈక్రిందిపద్యము 4-వ పేజీలో 13-వ నెంబరునున్న పద్యమునకు బదులుగా వేయబడినది.

క. ఏనేవిద్యయు నెఱుఁగక, నానేర్చుకొలంది వ్రాసి ♦ నాడను పేర్మిన్
దీనఁగలతప్పులెల్లను, బూనిక్షమింపంగ నెల్ల ♦ బుధులనుతింతున్. 13

పుటసంఖ్య.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
7	35	కాలయీరీతి	కాలమీరీతి
9	47	ఖ్యాతంబుయొప్పు	ఖ్యాతంబులై యొప్పు
	50	ఖర్య	ఖర్వ
10	54	యాహ్వాదయుండు	యాహ్వయుండు
15	79	నై ఋతిక్షోణిభా	నై ఋతిక్షోణిభా
16	84	మూర్తిత్రవయంబు	మూర్తిత్రితయంబు
19	98	నపర్వత	నప్పర్వత
	102	బెంపలరు	బెంపొదవు
24	124	నకలాగమ	సకలాగమ
30	149	దరమానళి	దరమాగళి
34	171	ట్లు	వ. ఇట్లు

ద్వితీయాశ్వాసము.

పుటసంఖ్య.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
52	64	చుటయనంత	చుటయుఁనంత
56	గర్భమత్తేభము	పావిత్రిదశ	పాలిత్రిదశ
80	181	అచ్చరలచ్చెరుందవిలి	అచ్చెరలైనమెచ్చువడి

పుటసంఖ్య.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
82	190	జగదంజ	జగదంబ
83	194	ప్రభాధిక	ప్రభావాధిక

తృతీయాశ్వాసము.

86	6	ననగదవెడు	గనగదగెడు
	9	నిలయూదిప	నిలయూదివ
88	శాసనము 4 వ పఙ్క్తి	పాతినాటి	పాః నాటి
96	57	మ్రోయునిగజ	మ్రోయునిగర్జ
	58	నడలుండై	నిటలుండై
99	11-వ పఙ్క్తి	నదళంబులు	గళంబులు
	12	నళినంబులు	శంఖంబులు
	14	ననదంబులు	నయనదంబులు
	22		సాధులును
	27	లాలానుషంగై	లాలానుషంగంగై
104	92-6-వ పఙ్క్తి	వార్లు	వారు
105	90-2-వ పఙ్క్తి	యుబ్ర	బ్రయు
115	113	నియోచించి	నియోగించి

చతుర్థాశ్వాసము.

121	4	యొక్కాక్షణింపగరాని	ఎక్కాక్షణింపగరాని
		సైనికులతోనుద్యాక్షీం	సైనికులతో వాజి
		ద్రాళితో	ద్విపశ్రేణితో
137	84	సత్సేత్యాది	సత్సేత్యాద

— ❖ —

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్కోదండరామాయనమః.

శ్రీకొండవీటిచరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

పద్మాంశజయైన భూమితనయన్ జన్మాద్రిదికాలత్ర్యాసం
ధారాణిన్ శిరమందుఁ జేర్చి విలస త్తత్త్వంబు బోధించు మే
ధాపూతక్రియఁ గొండవీటి విభుగా ధల్ పెల్పఁగాఁ బూనుచున్
దూర్పిపున్ భక్తినుతింతుఁ జేదన్ శ్రుతికుభృత్కోదండరామప్రభున్.

శివస్తుతి.

మ. స్తుతి యింతున్ నిజపాదపద్మయుగళ స్తోత్రప్రసంగాభిసం
గతిహృత్ప్రీత సుపర్వపారిషదను ఖ్యాస్వీయభక్తాగ్ర్యసం
స్తుతయోగాఢ్యనగేంద్రజాహృదయప ద్మారామసీమార్యమున్
సతతప్రాంచద భంగిమాళితిలభా స్వత్సోముని సోమునిన్. 2

బ్రహ్మస్తుతి.

మ. వలుమోముల్ శ్రుతినాదసంకలిత వి జ్ఞానస్వరూపంబులై
పొలుపొప్పన్ సురరాజకాగ్రవిధుల్ బోధింపుచున్ బంకజా
తిలసత్పీఠి సరస్వతీయువతిఁ జే తఃప్రీతితోఁ గూడిని
స్తులలోకాళిసృజించు పద్మజు నుతింతున్ భక్తినశ్రాంతమున్. 3

లక్ష్మిస్తుతి.

చ. కొలచెదఁ జిల్కపల్కులనుఁ గుల్కుల బెళ్కులనాథు పెజ్జపైఁ
గలసిరహాస్యవర్తనలఁ గౌఁగిలినానుచు నొక్కనొక్కయం

బలవడఁబద్ధమైనతను । నాస్త్రఁగనుంగొన వైరమంచుని
వలపలికన్నుమూయుమని । వారిజనాభుని వేడునిందిర౯. 4

పార్వతిస్తుతి.

సీ. సతతసంరక్షిత । సాధుభక్తకదంబ శోభితానల్పతే । జోవిడంబ
నిరతవామాంకసం । దీపితహేరంబదితిజాతిహానన ప్ర । థితకదంబ
అబ్జజాండస్థలో । కాళిమాలస్తంబ స్మరకేళికాపది । స్ఫురితసాంబ
సైకతవేదికా । సదృశచారునితంబ అధరాధరితసుధా । మధురబింబ.
తే-గీ. మందహాసవిలాసాస్య । నిందమాన
సుందరానందకందళి । తేందుబింబ
శంబరారాతిభిన్నన । స్సారసావ
లంబకోలంబశ్రీజగ । దంబఁగొలుతు. 5

సరస్వతిస్తుతి.

చ. తనపతిచెంతఁజేరి వితత । ప్రమదప్రదమావిపంచికా
స్వనమలరారరాగముల । సన్వరయుక్తిఁబఠించి మూర్ఛనా
కనదురుశబ్దగౌరవము । గన్పడమేలముల౯ బొదల్చునా
వనరుహయోని రాణిశుక । వాణిపురాణి భజింతునిచ్చలు౯. 6

విఘ్నేశ్వరస్తుతి, త్రిప్రాసము.

మ. గణనాథు౯ మదగంధలుబ్ధమధుపా । క్రాంతేభరాడ్వక్త్రుఁగో
గణనాథాశ్వతనూజనప్రతిమ వి । ఘ్నధ్వాంతభాను౯ మరు
ద్గణనాథార్చిత పాదపీఠుశ్రుతివి । ద్యావేదితు౯ వాతభు
గ్గణనాథ ప్రథితోపవీతుఁగొలుతు౯ । గళ్యాణగర్భస్తుతు౯. 7

హనుమస్తుతి.

సీ. తనశైశవహరిత్వ । మునకలయరుణబిం బంబౌకయరుణబిం । బంబుగాగ
తనమహాబలగుణో । ద్ధతికలతరణి మార్గంబౌకతరణి మా । ర్గంబుగాగ
తనఘనవిస్రంభ । మునకలసురసజృంభణ మొకసురసజృం । భణముగాగ
తనవచోమృతవర్ష మునకలరామమానస మొకరామమా । నసముగాగ
తే-గీ. ననమకరుణాసుధారస । ప్రసరమస్పృణ

భసల నిరసనసుందరో ల్లసితనయన
విస్ఫురత్కటాక్షములు నలు దెసలఁబర్వ
శ్రితతతులఁబ్రోచు హనుమంతు మతినుతింతు. 8

శంకరాచార్యస్తుతి.

శా. విద్వద్వందితుఁడాగ మార్థకృతసం వితోప్రక్త భాష్యాదిసం
సద్విభ్రాజితమానసుం డఖిలస న్న్యాస్యప్రభావాధికుం
డద్వైతార్ణవపూర్ణిమామృత కరుం డై యొప్పు శర్వాంశజాం
చద్వేషున్ భజియింతు నిచ్చలుమదిన్ శ్రీశంకరున్ శంకరున్. 9

గురుస్తుతి.

ఉ. వేమరుభక్తిఁగొల్చెదఁ బవిత్ర చరిత్రుసుపాత్రుమద్గురు
స్వామినితత్త్వ మార్గవి చారపరాయణు ముక్తికారణున్
తామసచిత్త మోహఘన తామసభేద సరోజమిత్రుఁడా
ర్వేములపావనాన్వయస రిత్పతిచంద్రుని లక్ష్మణేంద్రునిన్ 10

సంస్కృతకవిస్తుతి.

పంచపాదిసీసము, క్రమాలంకారము.

సీ. ఎవనివాక్ప్రౌఢిమం బెఱిగించె సుందరా శ్రీరామకథలెల్ల తీరుగాఁగ
ఎవనివాగ్వ్యాప్తి చెన్నెఱిగించె శ్రుతిశబ్ద బీజాళికంకురం బ్రాజిగాఁగ
ఎవనివాఙ్మధురిమ యెఱిగించె రఘువీరునకు నవవ్యాకరణజ్ఞగాఁగ
ఎవనిదివ్యకవిత్వ మెఱిగించె నాటకఘటనాపటుత్వము స్ఫుటముగాఁగ
ఎవనివిద్యాపణం బెఱిగించె భువనేశ్వరినిత్వమేవాహ మంచనుటగాఁగ.

తే-గీ. ఎవనికృతికలి నుడివెను త్కృష్టఁగాఁగ
ఎవనినుతిఁ జేసె మిహిరుని హితునిగాఁగ
జోకఁదత్కవులనుతింతు నాకుభవుని
వ్యాసు, హనుమంతు భవభూతి ననఘుకాళి
దాసు శ్రీహర్షుఁ మయూరు తత్త్వధీరు. 11

ఆంధ్రకవిస్తుతి.

సీ. వాగనుశాసను వాగ్విలాసముఁ గుండలీంద్రుగూఢపదని స్తంద్రవైభ

వసుప్రబంధపరమేశ్వరు ప్రసాదత్వము సోముఁ శాంవాప్తి భీముపాఁ
గుణము భాస్కరు కాంతి గుప్తియు శ్రీనాథకవి రసపోషణ గణపతి సహజ
పాండిత్యక వివర్యు భావప్రాప్తి మలయమారుతుని మాధుర్యశైత్యత
తే-గీ. వరపు వేంకటపతియర్థ బలము పెద్ది [యుగణాం.
నార్యునౌదార్యతయుఁ దాతయార్యసుకవి
హవవృష్టియుఁ గాకునూర్యస్వకవి వి
శేషలక్షణవృత్తసుస్థితి నాతింతు. 12

కృతివిజ్ఞప్తి.

క. ఆరయఁ దక్షిండింబుల, దారఁచి తేజమిడు పారదము క్రియనస్మ
త్కారితమగు నీకబ్బము, ధీరులు గరువమున గనను దింతును భక్తిన్. 13

కుకవినుతి.

క. భూమిం బండితవరులను, పామరులుగఁ బామరులనుఁ బండితులుంగా
నేమింపుచు నాత్మస్తుతి, కామము పరనింద సేయు ఘనాలను దింతున్. 14
వ. అని యిష్టదేవతావందనంబును, సుకవినికర నమస్కృతియును, సర్వ
సుజన విజ్ఞప్తియును, కుకవినుతియును, గావించి మదియాన్వయ ప్రభు
తావిశేషాభివర్ణ నాయత్తచిత్తంబున నస్మద్వంశ ప్రశంస మొనర్ప
యుంచెద. 15

కృతివంశావతారము.

ఉ. శ్రీమహిత ప్రభావమునఁ జిన్మయుఁడై జగదేకరక్షణా
సక్తుగుణాభిరాముఁడయి క్షీరపయోధి వసించి దేవచిం
తామణియై చరాచరవితానమయాకృతి గాంచి మించు నా
స్వామి సునాభికంజమున స్రష్టసముద్భవమొందెఁ బొందుగన్. 16
క. ఆపద్మజముఖమునను, ద్వాపరలు విమలమతులు బ్రహ్మఋషుల్ ని
ర్లేపకులఖలతపోని, ష్ఠాపరులుద్భవిలిరధిక సాత్వికులగుచున్. 17
ఉ. ధన్యచరిత్రులై పరగు దద్ఋషిపుంగవులందు దేవతా
మాన్యుఁడు దివ్యయోగబల మండిత పండిత వందితుఁడు గాం
. . డిన్న్యుఁడ ఖండతేజుఁడు త్వ నేకృతకిల్బిషుడై మహాతపో

ధన్యతనొప్పెనానిజవంశతా భినుతాష్ఠలితాత్మతత్త్వుఁడై. 18

శా. ఆకౌండిన్యమహామునిప్రవరగో త్రాంభోనిధిశ్శీతభా
న్వాకారంబున సత్కళాభివినుతం బై వైదికాచారసు
శ్రీకంబై తెలగాణికాహ్వయముచేఁ జెన్నొందునిర్దోషతన్
జోకన్ మద్దులపల్లివంశమఘరా శ్యున్మూలనోత్తాలమై. 19

క. ఆవంశంబునఁబొడమెన, శ్రీవరసేవాభివినుత శీలుఁడుపరవి
ద్యావరిష్ఠుండుమని, పావిజితఫణీశుఁడొప్ప జయకృష్ణుఁడనన్. 20

సీ. అతడన్నిభంగుల నౌన్నత్యమువహించి భూసురసభలసంపూజ్యుడయ్యె
నైనరపాలకాస్థానంబులజయించి బహుళబహూకృతిభాజియయ్యె
నైయాత్మతనుపోషణార్థమైగుణమణిసారమాంబనుబ్రేమఁ బెండ్లియయ్యె
నైసర్వసుఖసంపదభివృద్ధధర్మప్రవృత్తి సంతతకృతకృత్యుడయ్యె

ఆ. నైవినీతియుక్తి నసమానవిద్వాంసు
రఘుపతినిభసత్వ రాజితాత్ము
నఘవిదూరునవ్య యానందభరితుని
రఘుపతీంద్రుఁగనియె మఘవదృశు. 21

క. ఆగుణసంతతాతిథ్య, భాగ్యగతపూజానురక్తుఁ డై పుడమినిఁదా
నగణ్యవేతృకత్వత, నాగురుధిగణాదిశేషుఁ డనఁజెలువొందెన్. 22

మ. ఘనుఁడై శ్రావలయావృతస్ఫుటసమాఖ్యన్ మించి ప్రాంచత్తప
ధనవిభ్రాజితలక్ష్మమాంబయను కాంతన్ దాఁగాదానుగై
కొనివిద్యాపదపట్టభద్రుఁడయియ క్రోధాత్ములన్ సత్యవ
త్తనులన్ జెంచయశాస్త్రిసుబ్బయలమోదంబొప్పఁగాంచెన్ దమిన్.

క. ఆపుత్రియుగంబునఁజతు, రోపాయుఁడఖండసద్గుణోపేతలస
చ్ఛాపానుగ్రహదక్షా, ధ్యాపకుఁడగు చెంచయార్యుఁడలరెను ఘనుఁడై.

పంచపాది.

తే-గీ. అమ్మహాత్ముఁడు బ్రహ్మచర్యాశ్రమమున
సకలవిద్యలు నేరిచి సభ్యుఁడై గృ
హస్థవిధులెల్ల సలుపఁ బ్రౌఢి మాతిశేక

యైనపిచ్చమనుద్వాహామైచెలంగి
సుతులఁగనెముప్పురఘునయశోభరితుల. 25

వ. వారెవరన. 26

చ. నిరుపమసత్యశీలుఁడతి నిర్మలమానసుఁడంగజాతసుం
దర పురుషాగ్రగణ్యుఁడుశ్రితభ్రమరాంబురుహాంఘ్రుండుజ్ఞాన వి
స్తరణుఁడు వేంకటేశ్వరపద స్తుతిపాత్రహృదంతరుండు వా
క్స్వరసుఁడు వేంకటప్పయరసజ్జుఁడనం జెలువొందె ధారుణిన్. 27

క. సన్నియతమానసుఁడు బుధ, సన్నుతశీలుండు బ్రహ్మచర్యాశ్రమసం
పన్నుండు రక్షితనతా, పన్నుఁడు రఘుపతి జెలంగె బ్రహ్మణ్యుండై. 28

సీ. తనమృదుకవితావిధానంబు సుప్రబంధానీకరత్నారత్నాకరంబు
తనదానధారావితానంబు యాచకచాతకాంబుదముక్త జలకణాళి
తనమోహనాంగసౌందర్యంబు విరహిణీయో
షాచకోరచంద్రోదయంబు
తనభూనభోంతరేద్ధయశోవిశేషణంబష్టదిక్కామినీహారసమితి
తే. గాఁగఁ జెలువొందె నిజకావ్యకల్పనాతి
శయవదాన్యబహూకృతి శస్తవస్త్ర
భూషణాలంక్రియాదివిశేషణుండు
అనుపముండు వేంకటసుబ్బయాహ్వయుండు. 29

సీ. అతదగ్రజుఁడు వేంకటప్పయార్యవరేణ్యుఁడధిక పాండిత్యుఁడై యతిశయిల్లి
కుచును పరోపకారములొనర్పఁగ గృహస్థాశ్రమమతిశయమాకతమున
దార్వేములాన్వయోదధిపూర్ణచంద్రుఁడౌ
నప్పయార్యతనూజయై చెలంగు
పరమపతివ్రతా తరుణిసరస్వతమ్మను గొని విభవసంపన్నుఁడగుచు
తే.గీ. రఘుపతి సుధీశునను గురుబ్రహ్మనామ
ధేయధరుసుబ్బరాముల శ్రీయుతులగు
సుతలనిరువుర వేంకటసుబ్బమాంబ
లలితగుణ వేంకటహనుమాంబలనుఁగాంచె. 30

తే-గీ. మత్కనిష్ఠపితృండుధీ । మంతుడనగ
వెలయు వేంకటసుబ్బయ । విభుడు కూర్మి
సుందరమ్మఁబత్నిఁ గాఁగాని । సుఖవిశేష
ఁగు మనమున స్వీకృతకుమారకునిఁ గ్రహించె. 3

వ. ఇట్లొప్పుచు భగవత్కృపాతిశయంబున దినదిన ప్రవర్ధమానుండనై
యుండుటయు. 32

శా. శుండాలావనపాదపద్మనతి దీ । త్తుండార్యసంభావనా
ఖండుండై తగుపోతరాజకులుఁడౌ । కామేశ్వరాఖ్యుండు శ్రీల్
నిండన్ సత్వగుణప్రధానుఁడగుచున్ । వేమూరివంశాబ్ధిచం
ద్రుండౌ వేంకటసుబ్బయాఖ్యసచివుం । డున్మిత్రులై యొప్పుదున్. 33

క. శ్రీరమునీరమునంగల, కూరిమిరాయంచచేతఁ గోల్కోల్చఁ గని
సారమగుఁగాని యూవి, సారహితోన్నతిఁగదల్పఁ దగమానెభువిన్. 34

సీ. నిత్యనైమిత్తిక । కృత్యముల్ దీర్చి దే । వ బ్రాహ్మణ । సేవఁ జేసి
కొంతినట్టుపురాణ గోష్ఠిఁగాలముపుచ్చి మధ్యాహ్నికములఁ దృప్తిగొని
విన్నకొండపురిని । విలసిల్లు తాలూక సభకు లౌకిక కార్య । సరణిఁ గేగి
సాయంతనంబున । సరససంగీతప్రసంగసంగతి ప్రభం । జనతినూఁజు

తే. గీ. భవనమునఁ జేరి యచ్చటఁ । బ్రబలభక్తి
యుక్తిసాహిత్యగాన ప్రక్రియుక్తిబంధ
బంధురములగు భజనలు । బఱపియెల్ల
కాలయీరీతివేడ్కల । గడుపుచుండ. 35

సీ. ధాత రెండవపరార్థమునందు శ్వేతవరాహకల్పాహోభిరామమయి
మహితమై వస్వత । మన్వంతరంబునకలియుగాదిమపాద । కాలకలిత
చాంద్రమానంబున । శాలివాహనశకాబ్దంబులశశినేత్రనమృగాంక
సంఖ్యలగుల (1821) వికారిసంవత్సరంబున నుత్తరాయనమనొప్పు

తే-గీ. ఋతువుననుజ్యేష్ఠమాసంబు కృష్ణపక్ష [గ్రీష్మ.
మునదశమి భాస్కరునివార । మునను భరణి
సాధనాఖ్యతారను గర్కసాక్షిపక్షి

. మాద్రికేగెడుశుభసమ యంబునందు. 36

క. వారలఁగూడిమనోజ్ఞ విహారంబుగఁగొంతదూర మరుగుదుమని వి
స్తారసరసప్రశంసలు, దేరఁగఁగుతుకమునఁబయలు దేరగ మాలోన్. 37

ఉ. ధీవరులార కొంతమతి దేరషికారికిఁబోదమయ్యయా
నావరుణాశకేగనట నర్కుఁడుగ్రుంకు నవాచికేగరో
షావృతశార్దదేవుదెన జక్కులరాదె నయేకపింగళా
ఖ్యావనదక్షుమాటనిటు గాదటుగాదటుగాదుప్రాచికై. 38

వ. అని యనేకప్రకారంబుల విహితవాక్యంబులం దర్కింపుకొనుచుఁబ్రా
గ్భాగంబునకరుగందలంచితద్రాజమార్గంబునంజనుచుండ వారలంగాం
చినేనతికుతుకకలితమతినై కవితాప్రశంసా భాషణోల్లాస మానసుండనై.

చ. హరిమయమైసెలంగుజగ మజ్జగమందున గల్గుమానవప్రా
త్కరమునకెల్లముక్తిఫల దంబగుదివ్యపథంబుశ్రీశునో
హరుభజనానుకీర్తనము యాహరికీర్తనకాలవాలమై
పరగుఁ గవిత్వమాకవిత పాపవిమోచన మెల్లభంగులన్. 40

క. దివ్యతరసుఖనిధానం, బన్యయసంపత్ప్రదాయి యఖిలవిబుధసం
సేవ్యమువిశ్వశ్రేయః, కావ్యమ్మున్శ్రుతులుబల్కెగా భువివినమే. 41

చ. మహిఁగలసప్తసంతతుల మానితమైసకలార్థదాతయై
బహుళయశో విశాలమయి పాపనివారణ కారణంబునై
యిహపరసాధనంబులకు నిమ్మగుచున్నగునెల్లడన్ మహా
మహులనిగసేయుసట్టిఘన మార్గముకావ్యమెయెన్నిభంగులన్. 42

క. అనిమానవిసేయ వారలు, విని పరమానంద కలిత విశదాత్ముకులై
ననుఁగాంచిబల్కిరీవిధ,మునవతిమృదుమధురవాక్య ములనాలోన్.

ఉ. మాపతిప్రాపులేకఁదర మా పరిమా దరమానసాంచితుం
డై పటుశబ్దభావరచ నావచనాతతసత్కృతిస్ఫూని
క్షేపమటంచునెంచిధృతి చేమతి చేర్చి యొనర్చిలేని స
త్తాపరతంత్రకృద్రసప దాస్పదమాఁగదకబ్బమల్లినన్. 44

వ. అనిబల్కిన నేనునునంతసింపుచు. 45

తే-గీ. కవిత రెండు తెలుంగులై ప్రాలుచుండు
నిలను సంగీత సాహిత్య ములననందు
నఖిలజనహృద్యమవ్యయ మధికమగుచు
సాహితీకృతివరలుని స్తంద్రగతిని. 46

వ. ఎట్లనిన.

మ. మునుసాహిత్య నిదానగాన ఘనస మ్మోదజ్ఞసంప్రోత కా
వ్యనికాయంబుల సాహితీకృతులువిఖ్యాతంబులయ్యెప్పృథా
త్రినిసంగీత లసత్ప్రబంధములుత్కృష్టింగూర్ప వెంతేనిఁగా
వున సాహిత్యముకో విదాభరణమై పొల్పొందు లోకత్రయిన్. 47

క. మతినిట్లు దలచుచును దివ్యతరంబుగ శరధిశయను డగు శ్రీహరికం
కితముగను నాంధ్రసంస్కృత, యుతకృతిబహుమతిగఁ జేయ నుద్యు
క్తుఁడనై. 48

వ. ఉన్నవాఁడఁగాన. 49

ఉ. సర్వజనానుకూలనుఘ సంహరణంబుఁ ద్రిలోకపావనా
ఖర్వబలోర్వరారిమణ కారణసచ్చరితప్రకాశమున్
దుర్వహవర్ణనానిచయ తోషము కేశవ విస్ఫురత్కథా
దూర్వహకావ్యకల్పనము దోడ్పడురీతి నెఱుంగఁ దెల్పెడీ. 50

తే-గీ. అనుటయును దరహాసనాస్యు లగుచు యుష్మ
దభిమతముజ న్మపావన మదిఘటిల్లు
పథమెఱింగింతు మిపుడుగ ద్భావ్యసీమ
ప్రకటమద్దులపలికరు బ్రహ్మనాము. 51

సీ. మున్ను త్రేతాయుగ మునభీమముఖ పాలి
తంబై విదర్భాపురంబునంగ
పొలుపొందిదమయంతి పుట్టుపుచోటయి
ద్వాపారమునభీష్మ భూపముఖుల
చేఁబ్రోవఁబడికీర్తి చెన్నొందికుండిన
మను పేర విభవవిఖ్యాతమగుచు

కృష్ణుండు చైద్యులం గెడపి భీష్మకపుత్రిఁ
గైకొన్నస్థలమయి కలియుగమున
చతురంగబల సమన్వితులగు వివిధభూ
ధవులచేతను బ్రభుత్వంబు వడసి.

తే.గీ. మలయ వింధ్యాద్రిమధ్యభూమండలమున
దనరు రాష్ట్రంబులకు రాజధానియగుచు
విపులతరభూతిచేఁ గొండవీడనంగ
బరిడవిల్లను నొకదివ్యపురవరంబు. 52

క. ఆపురవరమేలిన ధర, ణీపుల చరితములు కాలనిర్ణయములు సం
దీపింపఁ జేయు కబ్బము, జూపట్టును వచనరూప శుభగంబగుచుఁ. 53

సీ. ఏరసికులకులసారసాటవి సూర్యుఁడనగ శ్రీభాస్కరుఁడాదియయ్యె
నేధీరవరుల దానాధార కరశాఖల లఘుద్విజాళికి ఫలములొసగె
నేప్రాజ్ఞవరుల మంత్రప్రభావార్కచే సరితమోదళనుఁడై యధిపుడలరె
నేకోవిదుల సుమనఃకౌశలతవశీకృతమౌచుమాధుక రతతియొప్పె

తే.గీ. నట్టిభవ్యులు తిమ్మాపురాగ్రహార
పతులు నందవరీకులు భాస్కరుని స
దన్వయజులు సీతారామ యాహ్వయుండు
రాజితయశుండు గోపాల రాయఘనుఁడు. 54

పంచపాది.

తే.గీ. వారలత్యంత కృపచెలు వారదీని
నొసగి పద్యప్రబంధమై యొసగునట్లు
సేయుటొప్పునటయునట్లు సేయుధీరు
నరయఁ దలంపదొరకితి యవసరమున
వెదకులతపాదముల్ దాకు విధముతోప. 55

చ. చిరతరసత్కవుల్ మునురచించిన కావ్యములం జరిత్రముల్
బరపిరి కాని కాలగతి వ్రాయమివాని నెఱుంగనెందు దు
స్తరమిఁకఁ గొండవీటిచరితంబును కబ్బము కాలసంఖ్య భా

సురనుగునట్లుగూర్చి మధుసూదనుకంకితమీయఁగాఁదగుఁ. 56

వ. అని యిట్లనేకవిధంబుల సునీతివాక్యంబుల నుపన్యసించుచుఁ దద్గ్రం
థంబు నొసంగిన నేనును నమందానందకందళితాంతరంగుండనై మదీ
య జన్మసాఫల్యప్రదంబని దలంపుచు తత్ప్రబంధ సృజనాభిలాషచే
నానందాద్భుతంబులు మనంబునఁ బెనంగొన శ్రియఃపతికి ననపూ
ర్వకంబుగా పునః పునః ప్రణామంబు లాచరింపుచు సమస్త మిత్ర
రత్నంబు లిరుగడలనరు దేరనే తత్కృతినాథ సందర్శనోత్సాహంబున
నాతని మందిరంబునకుం జన నుద్యమింపుచు సకలవస్తు సంతానంబు
లాంబూని బయలు వెడలి. 57

సీ. చతురర్ణవావృతాతతమహీమండలాంచిత మేరుగిర్యవాచీదిశాస్థ
కావేరికృష్ణాపగాద్వయాంతరగత ప్రస్తూయమానాభిశస్తదేశ
మునఁ ద్రిలింగక్షేత్రమున శ్రీగిరీశాన్య దిశఁ గొండవీటి ప్రతీచిభాగ
భూమిఁ జేజెర్ల కపోతీశ్వరస్థలాస్తోక దక్షిణాపరకోణబాసఁగు

తే.గీ. గుండికానిమ్నగోత్తరగోత్రనాక
కోసుదవ్వునఁ జెన్నొందు కులధరంబు
జలజవిలసితకాసారసంయుతంబు
కిల్బిషహరంబు శ్రీశ్రుతగిరివరంబు. 58

చ. మునుహరిరాముఁడై విపినముల్ జరియింపు నెడన్ సతిన్ దశా
ననుఁడటు చోరుఁడై కొనిచనన్ దిగులొంది మహాటవుల్ గనం
గొని తనపత్నిగానకనుగుందుచువార్త జటాయువెప్పనీ
ఘనగిరిఁ జెప్పగావినినకారణతన్ త్రిజగద్ధితంబుగన్. 59

క. శ్రీశ్రుతశైలంబనభువి, విశ్రుతనిఖిలాగమాంతవేత్తృపరమహం
సాశ్రమయుతఋషిబృందకృ, తాశ్రమమై పరిఢవిల్లు నభంగమై.

వ. మఱియును తెలుంగునవిన్న కొండనాగసర్వజనవినుతంబై మున్ను
రాఘవుండు దశగ్రీవుండు నిమి సీతామహాదేవింగొని పుష్పకారూ
ఢుండై సానుజబంధుమిత్ర పురోహిత ప్రముఖుండై నిజపురంబున
కరుదేరుచు తద్దశానన హనన ప్రతిపాదకంబగు బ్రహ్మహత్యాపహారం

బుగ సేతుప్రభృతి అయోధ్యాపర్యంతంబు శివప్రతిష్ఠ లొనరించుచు
నిక్కుధరంబున సీతా రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న నామంబుల నభి
రామంబులగు విమలకమల కమలవిలసిత కాసారంబుల సృజించి
యచట శ్రీరామలింగాభిదానంబున నొక్కలింగంబును బ్రతిష్ఠించు
కతంబున శ్రీశైలం బతిపవిత్రంబై మహనీయ నివాసయోగ్యంబై
కైలాసంబు ననుకరించియుండెఁ దత్కుధరప్రాంతంబునందు. 61

శ్రుతగిరిపురవర్ణనము క్రమాలంకారం.

సీ. బడబానలంబునకే భంగంబుగాకున్న నీరధిసమతవర్ణింపవచ్చు
ద్వారబంధురమై చుఁదసరినచోఁ జక్రవాళంబెనయనిలోఁ గల్పఁగవచ్చు
శిలల చేనందంబుకే సెడకయుండిన రౌప్యకనకాగముల నెనయఁగవచ్చు
అనలాహుతముగాకయే యలరినచోఁ ఖాండవంబు తుల్యంబని తెల్పవచ్చు
తే-గీ. ననఁ దనరుపరిఘావరణాలయోప
వనయుతంబలకాపురవైభవంబు
సకలపండితపాండితీప్రకటితంబు
సుకుచిరజనంబు శ్రుతగిరిపురవరంబు. 62

వ. ఇట్లు విలసిల్లుచు భువనైకవిరాజమానా పూర్వదేవప్రతిష్ఠాపనంబును
యనర్గళదుర్గ మదుర్గాభిరక్షితంబును మరుత్తనయ పాలితాష్ట దిగ్బంధ
బంధురంబును త్రిశూలి వాలావాల విశాలసాల పరివృతంబును రా
యని భాస్కరామాత్య ప్రముఖ దేశముఖ పరిపాలితంబును అఖండ
మహీమండల మండనాహైశ్వర్యనిధానంబును నైయుప్పనప్పరంబు
నివాసయోగ్యంబుగా నెంచి యందఘటిత ఘటనాచాతురీ ధురీణుండై
యింద్రనీల ఖచిత సోపాన మౌక్తిక మాలాలంకృత ద్వారబంధ
చంద్రకాంతాస్థగితకుడ్య మరకత ఖచితకుట్టిమ పుష్యరాగవితర్దికా
ధిక సుందరంబగు మందిరంబున నమందానందంబున సీతాలక్ష్మణు
లిరుగెలంకులం గొలువ దక్షిణాభిముఖుండై యనర్ఘ్య మణిబాసమా
నంబగు దివ్యసింహాసనంబున నిండోలగంబుండు పుండరీకాక్షునకు దం
డప్రణామంబు లొనర్చుచు నే తద్వృత్తాంతము నద్దేవునకు మనవియొన

రించి గురు పురోహిత విద్వన్ముఖులచే నాజ్ఞ గైకొని శ్రీమత్కొండ
వీటిచరిత్రనామక ప్రశస్తంబగు కావ్యంబు గద్యపద్యరూపకంబున
నాశ్వాసచతుష్టయంబున శాలివాహన శకవర్ష మాసాదికాలనిర్ణయం
బులు దీపింప పాపవిమోచనంబుగా నొనరింపఁ గృతప్రారంభుండనై.

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఏతాదృగ్విపులయశో, పేతునకున్నిఖిల దితిజపృథులవనీని
ర్ఘాతకృతవీతిహోత్రున, కాతతధరణీసుతాసుఖాత్తాత్మునకున్. 64
క. దాతకుసకలాగమని, ర్ణాతకు నిజభక్తబృందరాజత్సుఖసం
ధాతకు సమస్తలోక, త్రాతకు నేతకు విధాతృతాతకుహరికిన్. 65
క. పుణ్యాజననికరనిరత శ, రణ్యాల సన్మృదులపాదరాజీవునకున్
పుణ్యాజన నీరవంశా, రణ్యకుఠారునకు భూమిరామాపతికిన్. 66

ఏకసమాసం.

క. స్రష్టృఘనాయన కేశవి, శిష్టామర దైత్యమాని శిష్టధ్యేయో
త్కృష్టప్రభావ సంభరి, తాష్టాక్షర మంత్రమంది రాంతస్థునకున్.

చతుష్ప్రాసకందము.

క. వననిలయమానిజనతా, వననిలయాయతదయాప్రవాహోదధికిన్
వననిలయమకరహరునకు,వననిలయమృగేంద్రమనుజవపునాత్మునకున్.
క. శ్రుతభూభృత్పురమధ్య, స్థితఘనతర చక్రపాణి శ్రీనాగేశాం
చితభర్మనివేశానా, రతయుత కోదండరామ రాజేంద్రునకున్.69
వ. సమర్పణంబుగా నాయొనర్పంబూనిన దురితలతాలవిత్రంబగు కొండ
వీటిచరిత్రంబునకు కథావిధానం బెట్టిదనిన. 70

కథాప్రారంభము.

ఇంద్రుఁడు నారదునితోఁ కథాప్రస్తావనసేయుట.

సీ. వదనాంబురుహమధుపానసమాయత చంచరీకారావసంభ్రమంబు
ఓష్ఠపల్లవదంశనోద్యుక్తకోకిలాక్రాంతప్రియోక్తిసంస్తుతంబుఁ
ఘనబాహుబిసలతాగ్రసనధావన పరివృతరాజహంసప్రవేశనంబుఁ
పాదసమ్మిళితరాకపృవికారమంజీర ఫణివిభ్రమోచ్ఛలద్బర్హిణంబు

తే-గీ. నవసుఖ శ్రుతిగీతాభి నయసునర్త
నయుత సమగతి వీణాది నాదపణవ
శబ్దగత తాళ గాణిక్య సరసగాన
శస్త రంభాదికంబగు శక్రుసభను. 71

సీ. ఒకముఖంబున భటప్రకరంబతిస్ఫుటప్రాగల్భ్యతఁ బరాకు బలుకుచుండ
నొక ఘోరసముదార హుంకారకరధీర శూరులు బారులు తీరియుండ
నొక మ్రోలరసమేళనక వీంద్రులతిసాంద్రవివిధవిద్యాగోష్ఠి దవిలియుండ
నొకచెంత వేదాంత సుకరాంతరాత్మగ
స్వాంత యోగులు తత్త్వ మరయుచుండ

తే-గీ. నిరుగడలఁ జామరమ్ముల చ్చరలువీవ
నందితానంద మానీంద్ర బృందములును
దివ్యయజ్ఞాదికములు మూర్తీ భవించి
కొలువగ హరిపులోమజా కలితుఁడగుచు. 72

మ. జ్వలదుత్తుంగసువర్ణనిర్మితమణీ సంప్రోతసింహాసనా
భిలసన్మస్తకవజ్ర కీలితరుచి ప్రేంఖత్కిరీటాగ్ర్యని
స్తుల తేజం బెసగంగ నిండుకొలువై స్తుత్యస్థితిం గ్రాలుచోఁ
గలహేశుండగు నారదుండపుడు రాఁగా వారితో నిట్లనున్. 73

ఉ. ఓమునివర్య తావకమృదూక్తిసుధారస ధారలన్ శ్రవ
స్సీమల నింపఁ గోరిమిముఁ జేరితి ధన్యుఁడనైతి గాన నీ
భూమినిఁ గొండవీటిపుర భూపతివర్యుల సచ్చరిత్రముల్
ప్రేమదలిర్పగా వినవలెం జెపుమా యసమానవైఖరిన్. 74

చ. అని కడుగారంబెసగ నన్నఁ బ్రసన్నతఁ దోపనారదుం
డనియె మహేంద్రుతో నిటుల నంతవచింతును పూసకూర్పగా
వినుము మహాత్మ సత్యమది వీనులవిందుగ నంద మొందనౌ
వనదశరీర కేశవకృపారస పూరవయస్సమృద్ధిచేన్. 75

చ. కలుగును సర్వసస్యచయ కారణ నీలశరీరధారి సిం
ధులలిత మానితాంశుకమనోహరకారిగిరిస్తనస్థలా

కలితవిహారిలోకభృద కల్మషసచ్చరితప్రచారిభూ
లలన చెలంగుఁ గూర్మచటు లద్విపఘోణి ఫణిప్రసారియై. 76

తే-గీ. అట్టి భూదేవతాకుచా భ్యంతరాభి
లాలితనిచోళవక్షః ప్రలంబమాన
వితతముక్తాసరోమధ్య పతకనాయ
కమణియనభరతాభిఖ్య ఖండ మొప్పు. 77

చ. కలవచటుల్ దురంతరిపు కంధరబంధన రాజవిక్రమో
జ్జ్వలకరవాళముల్ సకల జంతుసుఖప్రదకుంజ పుష్పకు
ట్మలఫలపల్లవచ్ఛదన మానితభూజవనీ ప్రదేశముల్
జలధిసుతానివేశసము సమ్మతధర్మవిదర్భదేశముల్. 78

కుండినవర్ణన.

సీ. శ్రీశైలకాళహస్తీశద్రాక్షారామనామంబులఁ బ్రశస్తిమై మెలంగు
లింగత్రయీమధ్య రంగమహీస్థల స్థితమై తగు తెనుంగు దేశమందు
కృష్ణాస్రవంతిద క్షిణమున యోజనత్రితయావధిస్థమై చెన్ను మిఁగులు
గుంటూరునైఋతి కోణభాగమున మక్కోసుదవ్వునఁ గడు వాసిమీ [ఱు

తే-గీ. విన్నకొండకుఁ బ్రాగ్దిశ నున్నతముగ
యోజనచతుష్టయంబున నొప్పుచుండు
నఖిలజంతునివాసగ హనయుతంబు
మంధరనిభంబు కుండిన మహీధరంబు. 79

క. ఆకుధరం బాకాశము, దాఁకఁగఁ బెరుఁగుటను గిరివి దారునకాక్రీ
డాకృతిఁ దాల్చెదు నదియు, స్తోకోచ్ఛ్రయచటులకూట శోభాభృతమై. 80

శ్లేష.

వ. మఱియు నక్కుధరంబు సముత్తుంగ భృగుభంగసంగతంబగుట మక
రాలయంబును అనిమిషనికాయ్య పరిశోభితంబగుట నాకంబును బహు
ళద్విజసమాకీర్ణంబగుట యజనవాటంబును మృగాభిరామంబగుటఁ జం
ద్రమండలంబును, సుమనోఫలప్రాచుర్యంబగుట భగవత్ప్రసాదంబును
వివిధపత్రసహస్రంబగుట వాహినీప్రకరంబును, విపులసువర్ణనవమణి

శిలాసంఘటితంబగుట రాజముకుటంబునుగగన గంగాలింగిత శృంగం
బగుట శివశీర్షంబునుననుకరించి. 81

ఉ. సత్పథవర్తనాంచితుఁడు సంతతసాధుజనౌఘవేష్టితుం
డుత్పటువాహినీవిభవుఁ డుత్కలికాగమవిశ్రుతుండు భూ
భృత్పతిమాళిసన్నిహితపేశలపత్రుఁడు కుండినాచలా
భృత్పతి చెన్నుమీఱు బలభిద్బలవిగ్రహవిగ్రయంబునన్. 82

ఉ. ఆకుధరాగ్రసీమల మహామునివర్యులు యోగసాధనా
స్తోకుల మోఘమానసులు తుల్యపరాపరతత్త్వబోధనీ
రాకలితుల్ విరించి హరి శంకరపాదము లాత్మనిల్పిని
ర్వ్యాకులరీతి నిశ్చలతపంబొనరింపుచునుండి రందఱున్. 83

వ. ఇట్లుబహుకాలంబువసించి తపంబొనరింపుచుండ నమ్మూర్తిత్రయంబు
నంగకరించి మునులకుం బ్రత్యక్షంబగుటయు. 84

సీ. పటువిదాఘాతప పరితప్తచాతకం
బులు మబ్బుఁగనుగొన్న మోదమొప్ప
ననచంద్రికార్ద్రితనాళీకములు భాస్క
రోదయద్యుతిఁగన్న యొప్పుగులుక
సతతదరిద్రదీక్షితమానవౌఘంబు
పెన్నిధిఁగాంచిన ప్రియమెలర్ప
విపులక్షుచ్ఛోషిత విహగకిశోరముల్
తల్లి రాకలుగన్న తమకమెసగ. 85

తే-గీ. మిం మనంభ్రమమునసంయమివ్రజంబు
లధికభక్తిప్రణామంబులాచరించి
శీర్షవిన్యస్తహస్తులై హర్షమొదవ
కనులపండువుగాగ దర్శనమొనర్ప. 86

వ. అంతనామూర్తిత్రయంబునమ్మునుల సంగతికిం బొంగి మనోభీష్టంబు
లు దెలుపుడనుటయు.

క. పరిపరివిధములవారాలు, హరిహరశతధృతులనుతుల నలరించిరిర్

చిరకాలము తారుండఁగఁ, గరుణింపుఁడు వేఁడుకొ్ర్కెగల్గ దుమదిలోఁ. 87

వ. అనిన విని యమ్మూర్తిత్రయంబు గరుణించి మునిసత్తములారా ! మీర లు దేవాంశసంభవులై భూతలంబుననున్నవారు. మీ తపోమహాత్మ్యంబున లోకంబు పవిత్రంబగుఁ, గొంతకాలంబీకుధరంబుపై తపంబు సేయుచుండవలయు, నిచటికి సురసిద్ధసాధ్య యక్షగంధర్వ ప్రముఖులరు దెంచుచుందు రీభూధరంబుమిగుల పుణ్యస్థలంబయి యనవరతేర మానివాసంబులగు పురంబులకు పురంబై బహురాజ పరిపాలనంబున కొంతకాలంబుకుండి నాభిధానంబునను పిదప కొండవీటి నామంబునను ప్రసిద్ధంబై యుండు మీవలయునట్లు మామూర్త్యంశంబుల నీకుధరంబున వసింతుమని యానతిచ్చి తత్ప్రాకారంబుగా నీపర్వతశిఖరంబులు మూటియందును కించిత్స్వేతవర్ణసమాకీర్ణంబగుదానిపై విష్ణుండు శ్రీబొల్లు మూరు వేంకటేశ్వరాభిధానంబునను, తదీశాన్యభాగ శిఖరంబున నీశానుండు కైలాసరాయుండను పేరను, తత్సమీపంబునఁగల శిఖరంబున బ్రహ్మదేవుండదృశ్యరూపంబునను, నిలిచి రుద్రాల యాంగణశిలాతలంబున రుద్రపాదంబనుదాని, నేకాలంబును, పొంగు గుంగులను, వర్ణరాచ్యంబులనుఁ గృష్ణోదకంబునుం బోలు నీరంబుఁగం బూరంబై యుండు నటుల నిజమహాత్మ్యంబులనలరించి యదృశ్యులైరంత. 88

తే-గీ. సంయమిప్రకరంబతిసంభ్రమమున
నాలయంబులనిర్మించియందుమువురు
మూర్తులనుభక్తినిల్పి సమ్యుచితముగను
పూజగావింపుచుండిరేప్రొద్దునందు. 89

క. సురవిద్యాధరకిన్నర, గరుడోరగసిద్ధసాధ్యగంధర్వులునీ
గిరిపైఁద్రిమూర్తిపూజల, నురుభక్తినిసల్పవచ్చు చుందురువేడ్కన్. 90

వ. అట్టియెడల దేవకన్యకలు జలక్రీడాభిలాషాయత్తచిత్తంబులు మొత్తంబులై వియత్తలంబునుండి వచ్చి శ్రీవేంకటేశ్వరస్థితశిఖరాగ్నేయభాగంబునంగల గురునాథపర్వతాగ్రంబునందు. 91

కన్యకల పుష్కరణివర్ణన.

సీ. వితతాంబుజాతసంగతమరందాస్వాదనాజస్రమధుపగానాన్వితంబు
సంస్ఖలద్వీచికాంచన్మృగాంకో పలనిస్తంద్రసోపాననిస్తులంబు
కచ్ఛపమీననక్రకుళీరముఖరాంబు జంతుసంతానవాసస్థలంబు
పవనకంపితలతాపతితకౌసుమరజోపూరిత సురభిళబుద్బుదంబు. 92
తే-గీ. నాచుబకహంసచక్రవాకాదివిహగ
నివహనిస్వనని బిడమైనిఖిల జంతు
జీవనాధారముగను సృజించిర చట
కన్యకల పుష్కరణినాఁగ్రాలుచుండ.
వ. అందు. 93

జలక్రీడాభివర్ణన.

తే-గీ. వేలుపుంబువ్వుబోడులువేడ్కలొప్ప
దినదినము నిత్యకృత్యముల్దీర్చికొనగ
నిక్కొలని కేగుదెంచితన్నియతినిల్చి
వారికేళినిఁదేలుచువారిలోన. 94
ఉ. సొమ్ముసిలంగ నొండొరులుసూటిగఁజూచుచు నీటిలోపలన్
జిమ్మనగ్రోవులంజలముజిమ్ముచుఁ గొందఱుస్వర్ణపాత్రలన్
గ్రుమ్మిపయింబడన్ విసరుకొమ్మలుగొందఱు నాత్మలంబ్రమో
దమ్మునఁదమ్ములన్విరచితారొక్కనిపువ్వులవ్రేటులాడుచోన్. 95
ఉ. ఒక్కతెనీటఁదోఁగమతియొక్కతెనక్కముమీఁ అవెన్కగా
తెక్కలిమై సరందమునుదృక్కులనంజనమట్లు వెట్టఁదా
మిక్కిలి విభ్రమంబెసగమీననిభేక్షణనీదులాటలన్
దక్కగనూనిపట్టికొనిదర్పమడంగముడుంగజేసెడున్. 96
తే-గీ. అబలనొక్కర్తుఁగొందఱుహాస్యరసము
పూర్తిగమొగంబునహరిద్రఁబూసినట్లు
సుమరజమలందిముత్తెంపుసొబగుఁబ్రాలు
వ్రాయుగతిజల్లెజలబిందువులకరముల. 97

తే-గీ. ఇట్లుసురసిద్ధసాధ్యాదులెల్ల నిచట
నిత్యకృత్యముల్ దీర్చుచునియతితోడ
వచ్చుచుండుకతంబునవసుధ కెల్ల
పావనంబయి యొప్పెనప్పర్వతంబు. 98

వ. మఱియు నపర్వతనివాసులగు సమ్మూర్తి త్రయంబును ఖేచరసంయమి ప్రకరంబును రుద్రపాదాది, దివ్యస్థలంబులును, దర్శింపధరా వలయంబునంగల మానవులెల్ల నరుదెంచి సేవింపుచు నీస్థలంబునంగుం డినాభిధానంబున నొకపట్టణంబును నిర్మించికొనుటయు. 99

కుండినపురవర్ణనము.

చ. ధరణినిఁగౌశికుండు మునుదాతకుమాఱుగసృష్టి సేయుచో
వరగుణదోషముల్ దెలుపువై ఖరిఁగంధిని ముందొనర్పఁదా
ప్రమదిరనిర్మలత్వమధురప్రచురాంబువులిందుగూర్పనా
శరనిధిఁగెల్చెనాఁ బరిఘజానగు భంగమిశత్తిగంగయై. 100

సీ. పాతాళమునడాగివసుధమోవకయున్న శేషస్థితినియుద్ధిఁ జెప్పవచ్చు
పుణ్యజనారిచేబూన్కి నొందకయున్నఁ జక్రంబుతులయనిచాటవచ్చు
అచిరకాలస్థితంబయినశింపకయున్నఁ బరివేషమెనయనిబల్కవచ్చు
అతితమిస్రసునదృశ్యదశనొందకయున్నఁ జక్రవాళముసరిసల్పవచ్చు

తే-గీ. ననజగద్ధితమై ఖరులలరుచుండు
చండతరఖండనోద్దండకాండతుండి
పటుభటానేకవిక్రమప్రాపకంబు
స్థిరమణీగణరుచిరంబువరణవరము. 101

ధ్వని.

తే-గీ. క్రొమ్మొగులు చికురులు బుకులకులముకంఠ
సరములులసన్నిటాలంబుచంద్రరేఖ
సాంధ్యరాగకాశ్మిరచర్చలుదలిర్చు
కొమ్మలనఁ బెంపలరుకోటకొమ్మలలరు. 102

ఉ. కాపురముల్ సురాలయనికాయ్యచరద్గణికాంగనాళికిఁ

దాపురముల్ ప్రభూతమణిసౌధామహిరణ్మయకేతుకోటికిన్
భూపురముల్ శిరోగృహసమూహాపతజ్జలయంత్రపాళికిన్
గోపురముల్ రహిన్ నెలయుగోపురచుంబనడంబనక్రియన్. 103

సీ. అచిరప్రభావిశేషచిరత్నరత్నసంచయసమృద్ధిపయోధిసౌధవీధి
అత్యున్నతోచ్ఛ్రయాహంక్రియాక్రమితార్కశశిమండలనిరోధిసౌధవీధి
ఆకాశమండలాయతమండనితభూరిసారచిత్రశిరోధిసౌధవీధి
విపులప్రతాపసంవృతవిద్విషచ్చిత్తసతతార్పితవ్యాధిసౌధవీధి.
తే.గీ. వితతనిర్యద్ఘుమంఘుమాద్భుతసుధూప
చంద్రకాంతోపలనిబద్ధశాతకుంభ
జాలమధ్యస్థలపురదర్శనకు తూహా
లాధిచరత్నీబోధిసౌధవీధి. 104

మ. తమసౌధాగ్రములన్ వసంతెనులను ద్యత్తాళమాధుర్యగా
నమృదుస్వానములన్ దుషారజలయంత్రశ్రీలకేళాళిసం
భ్రమవంవాసిత దివ్యధూపములరామల్ ప్రేమలంగ్రాలమే
ఘ మహావ్యాప్తియటంచుచాతకములాకాశంబునం దాడెడున్. 105

సీ. కలకంఠమాధుర్యగానాన్వితంబౌటభూమిజాతాస్త్రకభూతిగనుట
సముదితమధుపానసుమనోవ్రజంబౌటబహాళద్విజాళివిభ్రాజమగుట
తతశిలీముఖసమంచితనిస్వనంబౌట నగ్గసప్రముఖవిఖ్యాతమగుట
నవదివ్యఫలకలనాల్పకుజమౌట వరసర్వమంగళావ్యాప్తమగుట
తే.గీ. నత్తశాలాంబుజోదరనాకసవన
రాజితాయోధనతలభాసతవినోద
సురతర వ్రమేశ మహిమాభిశోభితంబు
వైభవ ఘనంబు నుద్యానవనచయంబు. 106

సీ. నామవిశేషంబునకుం బాడబులె కానిగుణమున బాడబులు లుకారు
నామవిశేషంబునకుం గుభృత్తులె కానినడవడినిగుభృదన్వయులు కారు
నామవిశేషంబునకుం దృతీయులె కానిసద్వృత్తికిం ద్వితీయసమితి కాదు
నామవిశేషంబునకుం గాపులే కాని వర్తనలో కాపువారు కారు.

తే-గీ. నాఁ దనరారు నాల్గు వర్ణములు కల్గి
యధిక సంపత్ప్రకాశత నలరు దివ్య
వైఖరి భ్రాజితంబున వైభవంబు
ఘనతర ప్రాభవంబు కుండినపురంబు. 107

పుష్పలావికావర్ణన.

సీ. జామ! పండుకొనెద సరసపు వెలఁ బల్కు పండుఁ గొందు విక జామఁ ముండనిమ్ము
ఇఁక బేరమాడ నేల కుచమ్ము లిటు వెమ్ము కరము గొను సులభ కరములగును
అటులనే గొనెదనే నడిగెదు నది చెప్పఁ డుగు నీకింకేమి యవసరంబొ
ఇంకేమి కలదొ నీ పవస్త్రము నుఁ గీయు మిటఁ దీయనగుమా యింటిదాక
తే-గీ. నని యొకరి కొకరు పరస మాడుచు నెను
ముందు రసికులు పండ్లమ్ము పువ్వుబోండ్లు
బేరమాడుచుఁ గొనునమ్ము వారివలెను
తిరుగుచుందురు వీధిన స్ఫారమునందు. 108

తే-గీ. ఆనగరి విదర్భకు రాజధానిగాఁగ
బల పరాక్రమ విశ్రుతులై పరఁగినట్టి
పెక్కురాజులు నివసించి పెంపు సొంపు
గలిగి పాలింపుటయుఁ గొంత కాలమునకు. 109

భీమభూపాలునికథ.

భగవత్ప్రభు పరార్థ గర్భిత సీసము.

శ్రీ చక్రవర్తి నాఁ జెలువారు నెవ్వాఁడు తెల్ల శంఖ బలము చేఁ దనరు నెవ్వ
డాశుగజాత సమస్వితుఁ డెవ్వాఁడు వ్యాళమర్దన కీర్తి వరలు నెవ్వ
డఖిలభూమి మహాహ్వ దధిపతి యెవ్వాఁడు ప్రబలఘనాఘన భ్రాజి యెవ్వ
డిల సురామాకృతి నింపారు నెవ్వాఁడు తరుణాలబ్ధపతంగ ధాముఁ డెవ్వ
తే-గీ. డుర్వి లానంత పదవిభూ త్యుదితుఁ డెవ్వ
డహిత మండల సారుడన నలరు నెవ్వ
డతఁడు భూవిష్ణు వనఁగ నొప్పారుచుండు
భాసుర యశుండు భీమ భూపాలకుండు. 110

తే-గీ. అమ్మహాపట్టణంబున కధిపుఁడగుచు
ధర్మగుణవృద్ధిచేత భూతలము నెల్ల
ధర్మగుణవృద్ధి దనరఁగా దండి మెరసి
పెంపుమిగులంగఁ బుడమిఁ బాలింపుచుండె. 111

క. దమయంతియనెడుతనయను
దమదాంతదమనులునాఁగ దనరెడుసుతులన్
విమలచరిత్రుఁడుగాంచెను
క్షమఁదమమహాత్మ్యత్వములెల్ల సంసిద్ధింపన్. 112

వ. అందు మందగమన జిత మద దంతియగు దమయంతి సంప్రాప్తయౌవనయగుటయు భీముండు కూతుంజూచి పెండ్లి సేయ సమకట్టి స్వమతోచితంబుగా స్వయంవరంబు సేయఁ గృతనిశ్చయుండై వసంతకాలంబున నొక్క సుముహూర్తంబు విచారించి తత్కాలంబునకు నిరీక్షింపుచుఁ బురంబు విచిత్రతరంబుగా నలంకారంబు సేయించి చారులచే నివర్తమానంబు భూవలయంబెల్లం దెల్లంబుగాఁ జాటనను పుటయు నివ్వార్తత్రిలోకంబులం దెలియునటుల ప్రచురింపుటయును. 113

వసంతఋతువర్ణన.

ఉ. అంత నితాంత సమ్మదహృదంతరుఁడౌచు వసంతుఁడప్పుడ
త్యంత కుతూహలంబున స్వయంవరవార్త నెఱింగి భీమభూ
కాంతజ తన్ను మున్ను చనఁ గాంతునిగా వరియించు నంచునో
స్వాంతగతాను రాగ పరివారయుతంబుగఁ బొల్చె నెంతయున్. 114

సీ. వనచరాద్యనుపమ వర్తనం బింపార ముఖరశిలీముఖ స్ఫురణబార
పత్రిపత్రవిహార భావమింపలరార వితతమహాబలాద్భుతము మీఱ
కృష్ణాత్మకద్విజప్రియవచోన్నతి దేరను మనఃఫలప్రాప్తి సొంపుదీర
సకలాగమాంతవాసనలచే రసమూర పరమహంసాశ్రమాదరము గూర

తే-గీ. నొరులెవరుఁ గానకుండఁగ నుత్సవమున
మాధవుఁడు మాధవాకార మహిమ దాల్చి
వెడలెను స్వయంవరమహోభివశుఁడగుచు

తరుణిశ్రీభాతియెంతటివారిఁ దవ్వులుగాదె. 115

సీ. తొంటిపల్వలు విచ్చి తోరంపుఁ జన్నీటమజ్జనంబాడి నిర్మలదుకూల
ములుగట్టి పసిఁడిసొమ్ములు దాల్చి చందనమలఁది సౌరభవస్తువుల ధరించి
నెఱికుఱుల్ దువ్వి వెన్నెల కీల్జడనమర్చి ప్రకటసుగంధపుష్పములఁ జెక్కి
కెంగేల వీడ్యంబు గీలించి పల్కారు సరసంబులాడు సఖియకరణి

తే-గీ. వనరమా దేవిమనమున వలపుమిగిలి
మాధవాగమనమున నిర్మల విభూష
భూషితశరీరయగుచు విభూతి వెలయ
దలపు లూరంగ వరియింప నిలచెననగ. 116

క. తొలికారాకులు విదిలిచి, తొలకరి వానలను గ్రుంకి దుర్గవనంబుల్
లలిత కిసాలయ సుమసం, కలితములై తగె వసంతకాలమహిమచేన్.

చ. అదిగని సేతుహైమకుధరాంతరభూపతులెల్ల వేగిరన్
ముదితవరించునంచుఁ గడుమోదమునన్ జతురంగవైభవా
స్పదులయి భేరికాహళరవంబులదిక్కులు పిక్కటిల్లఁ స
మ్మదమున నేగుచుండిరి సముజ్జ్వల రూపగుణాభిజాత్యులై. 118

దమయంతి స్వయంవరవృత్తాంతము.

చ. రథములనెక్కి కొందఱుఁ దురంగచయంబులనెక్కి కొందఱున్
కుధరనిభంబులౌ సమదకుంజరయూథములెక్కి కొందఱున్
అధరితపుష్పకాంచిత విహాయసయానము లెక్కి కొందఱున్
పృథివిపతుల్ ప్రధానపరివేష్టితులై యటకేగు చుండగన్. 119

క. ఉర్వీపతులం బలెభువి, బర్వులిడుచుఁ గొందఱూర్ధ్వపదమునజలజా
ప్తార్వములు బర్వగతినిసు, పర్వాణులు వెడలిరతివవరియింపంగన్.

వ. ఆసమయంబున. 121

సీ. కరిహరిఖురపుటీఘట్టనోద్ధూత పరాగంబువార్షికాభ్రంబుగాగ
రథనేమి ఘంటికాయుధ భృద్భటాహ్వానరావంబుదీర్ఘగర్జనముగాగ
ధ్వజభూరిరసచిత్రితపటయుగ్ధగధగల్ సాద్భుతచంచలాచ్ఛాయగగా
తత్పురనారీవితానహస్తోత్క్షిప్తపత్పుమములు నీరకణములుగాగ

తే.గీ. హరిణమదగంధహిమవాలుకాభిసిక్త
నృపతనుస్యూతచామరానీతవాత
మతులసుఖకరమలయమారుతముగాగ
వర్షఋతురీతి నాస్థానవరము బొల్చె. 122

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన భూపాలకప్రముఖంబులకు భీముండెదురం జని సకలోపచారంబులం బురంబునకు రావించి సకలమణి నికరంబులం బ్రకటితంబులగు చిత్రంపుబొమ్మలకిమ్ములగు కుడ్యంబులును గోమేధిక పుష్యరాగప్రముఖోపల ఖచిత సింహాసనంబులును విచిత్రతరదీపికాచయంబులును విమల చీనిచీనాంబరంబులరాజిల్లు వితానంబులును రత్నముక్తాఫల వ్రాత సంకలిత తోరణంబులును వివిధపట విశేషంబులునుం గలిగి మిగుల దివ్యాలంకృతంబైన సభాభవనంబునకుం బిలిపించి యుచితాసనాసీనులం జేసిన. 123

సభావర్ణనక్రమాలంకారము.

సీ. రాజేనరత్నముల్ రాజేనరత్నముల్ రమణీయతేజోవిరాజులగుట
గురుబుధప్రముఖులు గురుబుధప్రముఖులు స్థిరదనంతాసనాసీనులగుట
సన్మార్గవర్తనుల్ సన్మార్గవర్తనుల్ సకలాగమపదానుసరణలగుట
నిగమపాలకముఖుల్ నిగమపాలకముఖుల్ శ్రౌతనిష్ణాతానుచారులగుట

తే.గీ. దుర్గమపయోధిదుర్గంబు ద్యుస్థలంబు
కవిసభాస్థానభవనంబు దివియుఁబుణ్య
జనపదము యజ్ఞవాటంబు సార్వభౌమ
సముఖమునునాఁగఁ దద్రాజసభ దలిర్చె. 124

వ. తదాస్థానంబునందు సకలదాతృసనాథుండగు భీమభూనాథుండు సఖీజనపరివేష్టితయైన దమయంతిని రావించి ప్రేమాతిరేకంబున నంకపీఠిం జేర్చి సభాసదులం జూపుచు నిట్లనియె. 125

ఉ. వీరుధరాధినాథులతి వీరులు సత్యపథప్రవర్తనా
చారులు సద్యశోధనవి శారదులాకృతిమారులుఁ మహా

శూరులు నీ స్వయంవరముఁ జూడగ నిచ్చలు మెచ్చివచ్చియు
న్నారెదఁగోరినట్టినృప నందనునిన్ వరియింపుకోమలీ. 126

దమయంతి నలునివరించుట.

వ. అని సమయోచితంబుగాఁ బలికి వీడ్కొలిపిన నప్పుండయాన మందగ
మనంబున. 127

సీ. తరుణహృద్భేదనో ద్ధతిజూపుమరునిత్తు
చాపయష్టినిగుద్దు శరమనంగ
నుర్వీపహృదయాబ్ధి లుప్పొంగభీమ పూ
ర్వగిరిపై వెడలు చంద్రకళయనగ
నిరుపమశృంగార సరసాభినయకళా
ద్భుతమైనజంత్రపు బొమ్మయనగ
లోకవిభ్రమసమా లోకనాశ్చర్యకృ
ల్లలితస్థిరాంశుచం చలయనంగ.
తే-గీ. కనకమణిమయభూషణో త్కరము గ్రాల
బాలమ్రోలన్న పాలకధాళివంశ
లీలలువచింపనిరుగడల్ గోలలిరువు
రుచ్చరింపంగ వెడలెన త్యుత్సవమున. 128

ఉ. రాజులసద్యశోధనవి రాజులచారుతనుజ్వలోజ్జ్వసీ
రాజులరూపధూతరతి రాజులభూరివిభూతిజైత్రగో
రాజులశౌర్యధైర్యనృగ రాజులభక్తజనావనాంబికా
రాజులదానకర్ణశిబి రాజులరాజుల గాంచుచుఁ దగన్. 129

మ. వరియించెన్ జతురర్ణవావృతధరా హామేశు నాక్షీణని
ష్ఠురవక్షోజయుగస్థశస్త్రమణిరిం ఛోళీస్ఫురద్ధారవి
స్తరతేజోమయనూత్నరత్నసిభబా స్వన్నైషదాభిఖ్యదే
శరమానల్లభవీరసేనతనయున్ స్ఫారానలున్ శ్రీనలున్. 130

దమయంతి వివాహము.

వ. అంత భీమభూకాంతుండ మందానంద కందళిత హృదయుండై

యేతద్వృత్తాంతంబు నంతఃపురంబునకు నెఱపి వారలిరువురకుం బరిణయం
బొనర్పం గృతనిశ్చయుండై. 131

సీ. గురువర్యులై వశిష్ఠకోవిదప్రకాండ్రు
నిర్మలలగ్నంబు నిశ్చయించి
సురుచిరంబుగ నిజపురము నలంకరించి
ఘనవాద్యములు సెలంగ నియమించి
భూరిసంభావనంబుల నర్థులఁ బూజించి
బుధజనాశీర్వాదములఁ గ్రహించి
వారకాంతాలాస్యచారుప్రతోళికా
పరిణయోత్సవకళాపటిమ నెంచి.

తే-గీ. నీలముక్తాదిమణిమయాట్టాలకమున
రత్నసింహాసనంబున రమణు నిల్పి
సకలజనములు వినుతింపఁ బ్రకటితముగ
పెండ్లి గావించె లోకసంప్రీతి వెలయ. 132

వ. అంత నమ్మహీకాంతుం డత్యంతసంతోషస్వాంతుండై వివాహానంత
రంబున సుతాజామాతలఁ గతిపయకాలంబు నిజమందిరంబున సకల
వైభవంబుల నోలలార్చి పిదప నిస్తులప్రశస్తంబులగు వస్తువాహన
నిచయంబుల ప్రచురంబుగా నిచ్చి సపర్యలొనరింప దాసదాసీజనంబుల
వెంటనొసంగి దివ్యరథారూఢులం జేసి నిఖిలవాద్యంబులు హృద్యం
బుగా మ్రోయ నిషధపురంబునకు నిపి యతండు సుఖావహుండై పెక్కు
కాలంబు విదర్భదేశంబు పాలించె ననంతరంబ తదీయాన్వయజులగు
నృపులనేకులును ప్రభుత్వంబు సేయుటయు ద్వాపరంబునందు. 133

భీష్మసింధ.

క. చంద్రాన్వయభవులు యశ, స్సాంద్రులు నిబిడాహవప్రశస్తచరితులా
చంద్రార్కకీర్తిధనులు, స్తంద్రులగుచు నేలిరచట జయనయుంరులై.

వ. అందు. 135

సీ. ఏరసావల్లభు ఘోరసంగ్రామంబు గ్రామంబు జయరమాగారమునకు
నేజయశీలువి రాజత్ప్రతాపంబు తాపంబు వైరిసంతానమునకు
నేకుమారపాలుక టాక్షప్రసారంబు సారంబు కోవిద సంఘమునకు
నేజనాగ్రణిలస త్తేజోభిమానంబు మానంబు దశదిశామానినులకు
తే.గీ. అతఁడు సప్తాంతరీపమ ధ్యస్థశస్త
నిస్తులమణిస్థగితరమ ణీయమకుట
తటపరిన్యస్తప్రాంజలీ పుటనృపౌఘ
వేష్టితసభాంతరుండు శ్రీ భీష్మకుండు. 136

సీ. విగ్రహాతిశయంబు విగ్రహాతిశయంబు సుందరవిజయభాసురము జూప
విక్రమస్ఫురణంబు విక్రమస్ఫురణంబు బహుళప్రతిభూభాగఘటిమ దెలుప
దానవిశేషంబు దానవిశేషంబు సజ్జనాదృతిరిపు క్షయము వఱప
ధర్మగుణోన్నతి ధర్మగుణోన్నతి దుష్కృతద్వేషణాతురము నడప
తే.గీ. సకలదిగ్విజయశ్రీప్రసాదమహిమ
చేతనుదయాస్తగిరిసేతు శీతశైల
మధ్యసర్వంసహాధరా సామ్రాజ్యపదవి
నోలలాడుచుఁ గుండిన మేలుచుండె. 137

వ. ఇట్లతఁడు ఖండితైశ్వర్యావిరాజమానుండై పాలింపుచు గిరిశృంగంబుల మునీంద్ర ప్రేరిత స్వయంప్రకాశ భాసమానులగు మూర్తిత్రయంబుల సమయంబునం బూజింపుచుఁ దదీయాలయంబుల నాత్మశక్తిం గట్టించి యమరదేవులకు నిత్యోత్సవ వారోత్సవ పక్షోత్సవ మాసోత్సవ సంవత్సరోత్సవాద్యుత్సవ విశేషంబుల నడిపింపుచు. 138

చ. అనుదినము దేవభూసురుల మాద్యదనేకవిరాజమానుఁడై
దినదినముం బురాణముల దివ్యకథానుగతప్రశంసలన్
మనమిడి సత్సంతతుల ద్విజాళికి వచరింపుచుం బురం
బున కుధ నేశుపార్శ్వమున పొల్పగుచుం దిరిచిన్నకొండపై
ఘనముగ నాలయంబొకటి గట్టెను గాత్మజభక్తితోన్. 139

తే-గీ. ఇట్లుసద్భక్తిమెయినొప్పు । నితఁడుభువిని
సరససద్గుణపేటుల । సదయమతుల
రుక్మిరుక్మిరథాహ్వయ । రుక్మబాహు
రుక్మకేశునిరుక్మనే । త్రులనుగాంచె. 140

వ. అనంతరంబ. 141

రుక్మిణీదేవి వర్ణన.

సీ. మగమీలజిగిజాల । నొగిఁదూలవీక్షించు
చెన్నుమిన్నల రారు । కన్నుగవయు,
ఫేనంబుమానంబు । న్యూనంబుగ హసించు
భాసమానంబగు । హాసగరిమ,
పగడంబు తెగడంబు । జగడంబుననుడించు
శాతస్ఫూర్తులమీరు । వాతెరయును,
అలలచాళులయంద । ములచందములఁగుంద
పరచిమీరెడుసురు । చిరపువళులు.
తే-గీ. మకరకరకదళులనొంచు । మగువతొడలు,
కూర్మములమర్మమెడలించు । కోమపత్రపదము,
లనుచుఁగొనియాడరుక్మిణి । యనజనించె
విపులసౌజన్యభీష్మక । నృపతికన్య. 142

తే-గీ. పద్మములపైనిశశిబిం । బంబుమీఁద
జిలుకనుఁదరంగములశిఖ । రులనునిల్పి
యజుఁడుచిత్రంబుగాఁజే । సెననగనలరు
చతురాస్యాష్టవాగ్వళి । స్తనయుగములు. 143

రాగమాలిక.

సి. శ్రీమంజులాంబుబు । కోమలినులుఛాయాతరంగిణీ । చానమేను,
చక్రవాకవిధంబు । సతిగబ్బిచందోయిశంకరాభరణంబు । సకియవేణి
తతవరాళివిభాతి । తన్వినేత్రయుగంబుకీరవాణిఖ్యాతి । నారివాణి
సారంగసంగతి । జలజాక్షిగమనంబు పున్నాగమై ఖరి । పాలతినాభి

తే-గీ. విపులనీలాంబరచ్ఛవిఁ జెలఁగుకురులు
మోహనాధికరుచిపువ్వుఁ బోఁడిరూపు
పూర్ణచంద్రికాతిశయంబుఁ బోటినగవు
గానగేయప్రబంధమై క్రాలుచుండు. 144

క. పలుకులుజిలుగుంగ్రపుఁ, బలుకులయించలకుమారుఁ బలుకులు నడలా
పలుకులుసల చెవిహాయులుం బలుకులఁ గణియింపదరమె పలుకుం జెలికిన్.

సీ. వదనంబుఁ బోలంగ వనజంబరసి చందు,
రుండను భీతి చేఁ దండివిరిసి
వేనలిసరిగాఁగఁ బూనినాగము కేకి,
పింఛంబనుచుజాలఁ భీతి జెంది
అధరంబుతోఁ దులఁ దలరంగ బింబంబు,
చిల్కముక్కనికడుఁ నుల్కు వుంది
ఊరులకెనగాఁగఁ గోరియనఁటులు,
కరికరంబులనివిఁ కల్వ మొందె

తే-గీ. కాకకొలకుల కెలకులఁ నాకఁ తెతులఁ
కిఁగ బొందరిండ్ల నారామభాగములను,
నుంటపనియేమి? యీకల్వఁ కెంటిచెల్వ,
మనుపయోనిధిలో నోలలాడకుండ. 146

చ. కొనుచనుదోయిఁ బోలగనుఁ గోకములారసిపోలరామిఁజి
త్రిమునను రాగ్రహంబొదవి తామరులై చనుటల్ల నాస్యతు
ల్యముగుటఁ గోరుపంకజములెంతయుఁ గన్గొసి తమ్ములాచుఁ బా
దములనుఁ జేరి కాంతుఁ గనెఁ దాల్మినిఁ జేకుఱుగా పెకోరికల్. 147

క్రమాలంకారము.

సీ. వనజాతమును గేరునై ఖరిదగియుండు వనజాతసదృశమై నరలుచుండు
వనజాతమును గేరువై ఖరిదగియుండు వనజాతసదృశమై వరలుచుండు
వనజాతమును గేరునై ఖరిదగియుండు వనజాతసదృశమై నరలుచుండు
వనజాతమును గేరువై ఖరిదగియుండు వనజాతసదృశమై వరలుచుండు

తే-గీ. కలికినెమ్మోము దరహాసగరిమ వెడద
కన్నుఁగవ వాగ్విలాసంబు గళము సొంపు
విమలరూపము దానవిభ్రమము వరుస
మిగులఁ జెప్పంగ నొప్పునీ మెలతయందు. 148

క. దరమాసళ్వై ఖరిసుం, దరమానతిరూప మెన్నఁ దరమా ఘనమం
దరమా కుచయుగళముకం, దరమాయుతనాభి తగను దరమా చెలికిన్.

వ. ఇట్లొప్పు నక్కన్యకాలలామంబు సంప్రాప్త యౌవనయగుటయు.

సీ. ప్రాతరారంభసంభ్రమవిశేషంబు సరుచులసీ నెదుసరోరుహము సంగి
పౌరుషహృత్త్వాతి నారూఢిఁ జెందంగ సానపెట్టిన మారుశరము సంగి
మధుమాసవాసరనుహిమ చేఁదరుణపుష్పితమైన మల్లికాలతయ సంగి
ఘనతరాభోగభోగనిధానపరివర్ధమానంబయిన పెన్నిధానము సంగి.

తే-గీ. మోము మోహంపు రుచులచే గోము మిగిలె
చూపు బెళ్కులఁ దగ గుబ్బ లేపుఁ జెంప
తనువు జానూనె భరమైన నితంబ మొప్పె
పండు యౌవన మింతికి నిండుకొనెన. 151

రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుని మోహించుట.

సీ. తనదు దివ్యజ్ఞానమున ద్వారకాపురిపై త్యాదిదివ్యావతారమగుచు
బరగు శ్రీకృష్ణుండు భర్త కాఁదగునని యోచించి యాతండు నుత్సవమున
దనునాత్మపత్నిగాఁ గొనఁ గృపసేయంగ నిశ్చలమతిబూని నిష్ఠమెయిని
తండ్రిసృజించిన దాక్షాయణీదేవి గృహమున తపమొనరింపుచుండె.

ఆ-వె. అనుమునంబు చల్పఁ దద్దయు శ్రీకృష్ణు
కడకు నాశ్రితులగు పుడమిసురుల
సనుపుటయును వారలతిభక్తియుక్తులై
ద్వారకాపురంబు జేరియుచట. 152

తే-గీ. ద్వారకసమాశ్రితేష్టాభిపూరకుండు
భావిశుభకార్యధురంధుడు శ్రీవిభుండు

నిచటజరిగినచందంబులెల్లఁదెలిసి
చిత్తమున మొత్తమగుతమిత త్తరిల్ల. 153

ఉ. వచ్చినవిప్రవర్యు నకవారితభక్తి నమస్కరించి మీ
రెచ్చటనుండి వచ్చితిరి యేమి శుభాతిశయంబులం చుదా
నచ్చ పుఁబ్రాకృతుంబలె మహావినయోక్తులతోడ వేడ వా
రిచ్చటి వర్తమానములనెల్ల వచింపుటయున్ ముదాత్ముఁడై. 154

సీ. మీదివ్యదర్శనంబీదినంబగుడుమా
నకమనో రథములూరక ఫలించె
మీవచోమృతమునెమ్మినిఁగ్రోలసంతృప్త
సుమనస్థితి జెలంగుటచొప్పుగల్గె
మీసుప్ర శ్రీసము న్నేహకృద్వార్తలు
వినగశ్రోత్రానందవిభవమొదవె
మీసద్గుణగణవిలాసంబులారయ
నత్యున్నతస్థితియబ్బగల్గె.

తే-గీ. నెల్లసంపదలొసినుల్లసిల్లె పల్ల
వోష్ఠినసుఁగూర్పగాఁగృపయుంచుడనుచు
వితతమణిభూషలిడిబహుమతుల వేడి
నుగుడబనుపుటయును వారుమగుడఁజేరె. 155

శా. అమ్మామేమటకేగఁజూచుతరి నేనత్యాదరస్వాంతుఁడై
మమ్మింబెక్కుసపర్యలందనిపి మీమాటల్ వచింపంగఁ దా
సమ్మోదంబుననాలకించి బహు వాంఛాస్ఫూర్తిచే మిమ్ములన్
నెమ్మింబొందఁగఁగల్గుటెన్నఁడనుచున్ సీకింపుచున్నాఁడొగిన్. 156

వ. అని విప్రులు శ్రీకృష్ణుని వృత్తాంతంబంతయుం దెలిపిన రుక్మిణీదేవి య
మందానందమరందబిందు సందోహ నిష్యందమాన మానసాంభో
రుహ ప్రసూనయై తానలయునపుడెల్ల యదువల్లభుసన్నిధికిని జాత్రి
తులను బనుపుటయు నతండును దానిచ్ఛగించునపుడెల్ల దూతికలఁ

బంపుటయుం గలుగుటచే నొండొరులును బరస్పరానురాగ సంబద్ధ
సుమనఃప్రవర్తనంబులం బెద్దయుం బ్రొద్దుగడుపుచుండ. 157

భీష్మకుడు రుక్మిణికి వివాహముసేయుటకు యత్నించుట.

ఆ-వె. భీష్మకుండుకూతుఁ బెండిలిసేయంగ
దలచివిభుడెవండొ దెలుపుడనుచు
సచివబంధుమిత్ర సందోహములఁగూర్చి
యడుగుటయును వార లతిముదమున. 158

ఉ. కొందఱుమాళవేంద్రునకుఁ గొందఱుమద్రమహీశుపట్టికిన్
గొందఱుకొంకణేశునకుఁ గొందఱుటెంకణభర్తకున్ మఱిన్
గొందఱువంగనాథునకుఁ గొందఱుబర్బరభూమిజానికిన్
గొందఱుద్వారకావిభున కున్ సుతనీఁ దగునంచుఁబల్కినన్. 159

చ. ప్రథమసుతుండురుక్మిసభఁ బార్థివముంగలి కేగిచైద్యభూ
మిధవునకీఁబొసంగునని మించివచింపగ భీష్మకాదులున్
బధిరులభంగినీనులిడి వానిమతం బ్రగహించి మంచిదా
విధమొనరింపుటొప్పనుచు వేడుకమీఱఁగఁ దత్ప్రయత్నులై. 160

ఆ-వె. శుభముహూర్తమొండు జూచిపురంబెల్ల
వజ్రమణివిశేష వైభవముగఁ
దగనలంకరించి తద్దయుశుభలేఖ
ననుపుటయును చైద్యు డనుముదమున. 161

చైద్యుఁడు పెండ్లికిదరలివచ్చుట.

ఉపమాలంకారము.

సీ. తొలిమొగుల్ మెఱుపులఁ దళుకొత్తుగతిమణి
ప్రకరభూషితమదేభములుగదల
గగనయానోచ్ఛలద్గంధర్వవరులట్ల
తత్తడుల్ బూనిరాహుత్తులెసఁగ
అక్షీణపక్షివి హారప్రకార గో
త్రాధరంబులక్రియ రథములడర

హరిహయపరివేష్ట ॥ నాచారులగుగురు
ప్రతతిపోలిక గురు ॥ ప్రముఖులలర

తే-గీ. సకలమంగళవాద్యాను ॥ మంగ మొప్ప
వందిమాగధబృందకై ॥ వారమెసగ
బంధుసంతానమిరుదెసల్ ॥ బలసి సెలగ
కుండినము జేరెఁ బెండ్లికి ॥ కోర్కెలూర. 163

ఆ-వె. పురికిఁ బెండ్లివార ॥ లరుగు టెంచుటఁగని
వెగటుపడి వివాహ ॥ విభవమిపుడె
వేడికొనదగారి ॥ విఘ్నంబు సేయుమం
చనుచు విప్రుజేరి ॥ యనిరి యెనిట్లు. 164

క. తనుఁ బెండ్లి జేసికొనఁ గృష్ణునిఁ గొనిరమ్మిటకనుటయు ॥ శుభమస్తనియా
తని ద్వారకాపురికపుడు, జనికృష్ణుని ప్రమోలని చటి ॥ చందముబలుకన్.

కృష్ణుండు చైద్యులంద్రుంప కుండినమునకు దండెత్తి వచ్చుట.

మ. రణనిర్వాణముమాడ్కి వార్త చెవిదూరన్ శౌరి నేదుష్టశి
క్షణముం జేయజనించి తేనియిపుడీ ॥ చైద్యావనీపాలురన్
క్షణమాత్రంబునఁ ద్రుంచి రుక్మిణిని యాశ్రాంతం దెత్తుగాకంచు భీ
షణకోపత్రిపురాసురాంతకనిరీ ॥ క్షక్రియం గాల్చుచున్. 166

మ. రథమాయత్తము జేసి దారుకుడు దే ॥ రమ్యంబుగా నెక్కి శా
ర్ఙ్గధనుఃకాండదరారినందకగదల్ ॥ ప్రాజ్యస్థితిం దాల్చి శౌ
ర్యధృతిశ్రీరసముప్పతిల్లఁగరుణా ॥ రమ్యాత్ముడై చారుతా
న్వధరీభూతశతస్మరప్రథితుఁడై ॥ యాపోలుదాఁ జేరినన్. 167

క. కనుఁగొని చైద్యమహీశులు, ఘనవిక్రమచటులభటని ॥ కరయుతులై పై
కొనిశరవర్షముగురియుచు, మునుకొని శ్రీకృష్ణువెని ॥ మూగుచు రాగన్.

పంచచామరము.

శిలీముఖప్రకాండముల్ నశింపఁజేసియాత్మదో
ర్బలంబు డంబొనర్చి శార్ఙ్గపాణియై యెదిర్చి తా
బలారిశైలపాళి నొంచుభంగిఁ బొంగి తన్నృపా
వళిం జలంబు బెంచి త్రుంచె వాసవాదులెన్నఁగన్. 169

స్రగ్విణీవృత్తము.

ఆలమం దొక్కఁడే క్రూరార్భటీయుక్తుఁడై
కోలలన్ రాజులన్ గూల్పఁగాఁ జూచి యి
ట్లీలచేయంచు నూహించి భీతాత్ములై
చాల సాళ్వాదు లాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 170

ఉ. పోరికిఁ గొందఱస్ఖలితబుద్ధినిఁ గృష్ణుఁ జయింపనుర్విపైఁ
పారిరి కొందఱేల శిశుపాలు వివాహము మాకటంచు వి
స్ఫారకృపామతిన్ మనలఁ దా భరియించునటంచుఁ గేశవున్
జేరికొందఱయ్యెడలఁ జేతులు మోడిచి భీతి తోఁపఁగన్. 171

ట్లు సాళ్వనరపాలబృందంబులెల్లఁ భిన్నంబులై నిశ్చలితాంగస్థుల వీ
క్షింపుచుండఁ గృష్ణుండు శరవర్షంబు గురిపింపుట మాని సుందరీలలా
మంగాంబోవుట మేలని తలంచి రుక్మిణీమణి కడఁకే తెంచి. 172

శా. భేరీఘోషము నన్నజాంశములు ఘోషింపఁగ నంభోధిగం
భీరంబొప్పఁగ సింహనాదములు నా ఘోరంబుగాఁ జేసి దు
ర్వారప్రౌఢిఁ బ్రశాంతిఁ గైకొనుచుఁ దా నంబోయెఁ బత్రీశుఁడా
స్స్వారాజేంద్రుఁ జయించి దివ్యసుధ నిచ్చం గొన్న చందంబునన్. 173

తే-గీ. ద్వారకాపురికేతెంచు వార్తఁ దెలిసి
పురజనంబులు కౌతుకస్ఫూర్తులగుచు

హరికెదురుగనుసీరాజకొనాదులుగొని
శౌరిదర్శించిమదినిహర్షముదలిర్ప
వారువారునుంబురికరుదేరిరంత. 174

ఉ. కుండినమందుభీష్మకముఖుల్ హరిచందముగాంచియీతఁడో
క్కండుమహీశులందునిమికన్యను గైకొనిపోయెదోర్బలా
ఖండలుఁడీతఁడాత్మజకుఁ గాంతుఁడు గాఁదగునంచువారలు
[illegible]కుతూహలంబునను [illegible] శౌరిఁ [illegible]. 175

క. అరిగినవారలఁగనుగొని, హరియాతిథ్యములొసంగి యనుపమలీలల్
బరగఁగవిందులొనర్చుచు, పరిచర్యలు జేసిభక్తి భావంబెసగన్. 176

రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణులపరిణయము.

వ. అంత ద్వారకాపురంబున కేగిన సకలబంధుబృందంబులు నితాంత సం
తోషస్వాంతులై రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణుల పరిణయంబొనరింపఁ దొడంగి
గురుపురోహితులవలన సుముహూర్తంబు విచారించి యథావిధిగ మంగళ
తూర్యారావంబు లుప్పతిల్ల వైవాహికప్రయత్నంబులు జేసి నిఖిల
బంధుమిత్రపురోహితామాత్య ప్రముఖులెల్ల సభాసదులై వధూవ
రుల మంగళస్నానంబుల కనుజ్ఞనొసంగుటయు. 177

చ. [illegible] తెలినునుబ్బుగుబ్బలులఁ గ్రాలెడు[illegible]చందనంబులందు
వ్యాపగిదలన్ శ్రమాంబుకణ బృందనిషిక్తి [illegible]
స్పద తిలకంబుజారిపడి [illegible]యొయ్యనసూరెడు[illegible]నాగఁగా
సదరఁ పలంటి రుర్వరకు [illegible]సంబుపావడలు వేరువేరుగన్. 178

సీ. [illegible]పాంబొమ్మలపులిగడిగినరీతి
సౌరభాంబువులమజ్జన మొసర్చి

సౌదామినులఁ గిన్క - శారదాంబుదముల
కరణి మువ్వలువలు - గట్టఁ గూర్చి
అంభోజమున వ్రాలు - నళిడింభ మట్టుల
కస్తూరిబొట్టుఁ జో - క్కముగఁ దీర్చి
మధుకాలసుమపల - చ్ఛదయుక్తతరుపన
క్రమమున మణిభూష - ణములమర్చి
తే-గీ. నూపుర ఝణంఝణ ధ్వనుల్ - దీపితముగ
కామినులు రుక్మిణీదేవి - గర్గముఖ్య
మునులు శ్రీకృష్ణమూర్తిని - భూరిపీఠ
ములకుఁ దెరచాటుగాఁ దెచ్చి - రలఘుమతుల. 179

వ. ఇట్లిరువురిని సుఖాసీనులం గావించి నిగమ చోదితంబుగా వైవాహిక ప్రకరణంబులెల్ల సేయించి శృంగార గీతాభి రామంబుల ముత్తైదువలిరుగెరంకుల ముత్తెంపు సేసా జనంబులెత్తి పాడుచుండఁ బసిండి పళ్లెరంబుల పలప్రాలుగొని విధూవరుల చెంత నింతులందియ నక్షతారోపణోత్సవానుషంగులై. 180

సీ. పలుముత్తియపుఁ జల - ప్రాలు సతీపతు
లొండొరుపై బోయు - చుండునెడల
హరియింతిపైఁ బోయ - న వినతితను సోకి
కదుసువర్ణచ్ఛాయఁ - గ్రాలి రాల
ఘనరుక్మిణీపర - గళితంబులై కృష్ణు
పై బడి నీలాల - బాతి జార
శరధిరాట్కన్యకాం - సశిఖపై పడుచు ప్రాయ
వజ్రోపలస్వభా - వము వహింప

తే-గీ. శాస్త్రవిధిగాఁగ భక్ష్యభోజ్యప్రశస్త
భక్తినిఖిలజనముతుష్టిఁ బొందుచుండ
సుమవిమానోత్సవంబులు సొంపునింప
సుప్రతిల్లెఁ గళ్యాణ మహోత్సవంబు. 181

వ. అట్టియెడ. 182

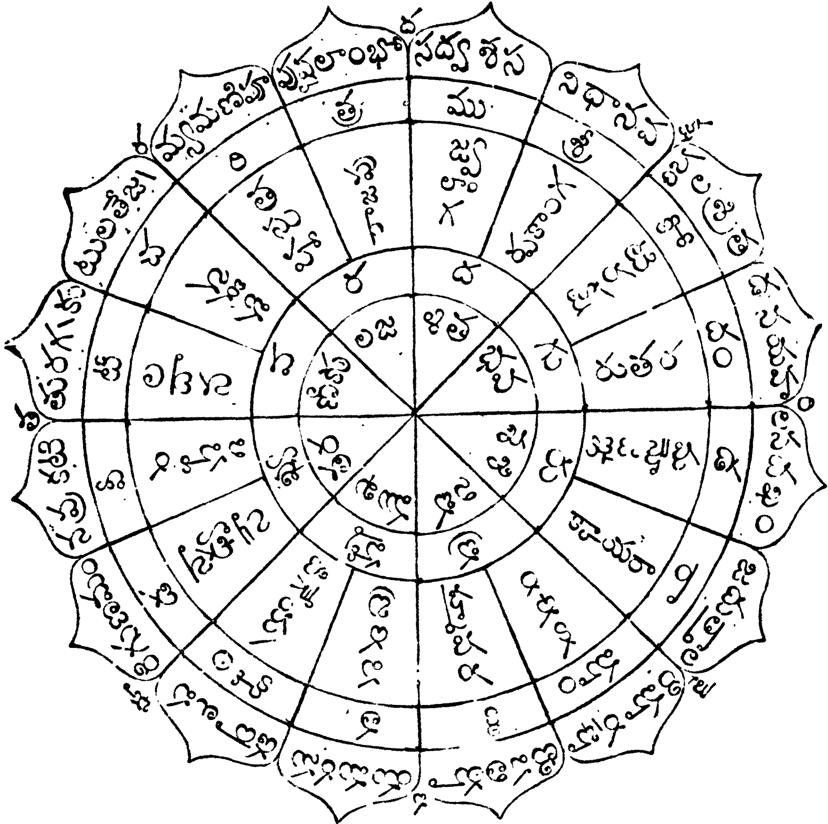
మ. హరిముఖ్యుల్ వినువీధిఁ జోతలిడఁగా ఘానందులై భోగిసీ
హరిణేక్షుల్ నటియింప భక్తియుతులై యాసేతుశీతాచలాం
తర భూనాథుల సర్వ్యవస్తుమణిసంతానంబులంబూని శ్రీ
హరికర్పింపుచు మ్రోలనిల్చిరి సముద్యత్ప్రాంజలీబద్ధులై. 183

వ. ఇట్లుత్యంత కళ్యాణ విభవంబులు ప్రభవింపఁజేయు[illegible] నాకళ్యాణమ
హోత్సవానంతరంబున శ్రీకృష్ణుండు పట్టాభిషిక్తుండై యరుగుదెం
చిన బంధుబృందంబులఁ గతిపయకాలంబు నిజమందిరంబున నందు
లందనిపి వస్తువాహన భూషణాంబరాదులచే బహూకరించుటయు వా
రునుతిమతిమ వాసంబులకుం జనినయనంతరంబ భీష్మకుండునుం గుండిన
పురంబునకుం జేరి యచటి చందంబులెల్ల నెల్లరకుం దెల్లంబుగాఁ దెలిపి
యంతంత దనసుతాజామాతల రావింపుచు వారల కనూనంబులగు
విభూషణా మూల్యమాల్యాంబరాదుల నొసంగుచు సంతసంబునఁ గుం
డినపురంబు బహుకాలంబు పాలించెనంత. 184

తే-గీ. ఇతనివంశజులైన భూపతుల నేకు
లుభయలోకప్రసిద్ధిగా నురుతరప్ర
మోదమున నేలిరి కలియుగాదిసమయ
మవధిగా నీతిచేఁ గుండినాఖ్యపురము. 185

క. అనుచుమునాశీరుసకతి; వినయంబె నయుగఁద్రిలోక విదుఁడగు వనజా
సనమానస తనయుండాగి, వినిపించెను కౌండిన్యపురి విభుచరితంబుల్.

షోడశ దళ కమల బంధము.

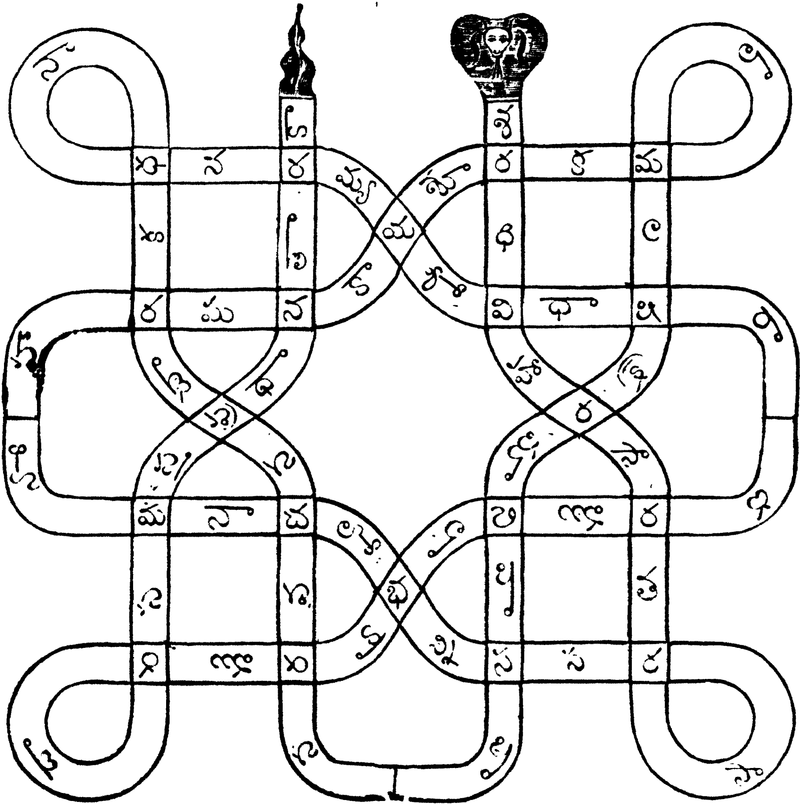

షోడశదళకమల బంధసీసము.

సీ. దర్పకాంగశ్రీనికేధానవక్షస్స్థలా
శ్రితకోటిరక్ష గుణోరుతరదండ
నయహారిలసద ఖండమనోజ్ఞరుక్కాయ
రారాజదుత్తాలకై వైరిమార
భామాంకధరబ్రహ్మకై పరకిటిపతిరూప
యమనుతపదబ్రహ్మాది గేయ

కొండదాలుపభూరిగుణమండనాఢ్య
సౌఖ్యవిహారవీనప్రకటితతురగ.
తే-గీ. కుటిలదానవమర్దన చటులతేజ
రమ్యమణిపూరిత సుహార రాజపుత్ర
పుష్కలాంభోద సదృశ సముజ్జ్వలాంగ
దళితభవ శశినిభముఖ తరణికులజ. 187

నాగబంధము.

చ. శాంధి విహారి సారతర సారససన్నిభలోచనామనో
హాంఘువకాయవిహార కమలాలామలవక్త్రరమానివాసవా

నరవచన ప్రచారకీధర్నాధనరమ్యయశో విధావరా
దరముని లాభకారమురర్దార సమస్తప్రధానతారకా. 188

శైలబంధము.

హ
త ను రి
య శో మ హా త్మా
కా ప్ర జ్ఞా త్వ స ర ద
ర తా ర క సా రా స ర సీ
ఖ ము ర ము నా ద వ భ ని హ రు
దై తే య హా ర ణ ము ని జ న భ ర ణా

క. హరినుత యశోమహాత్మా, దరసత్వప్రజ్ఞాప్రకారక తారకసారా
సరసీరుహనిభవదనా, మురముఖదైతేయ హరణ మునిజనభరణా.

గద్య: ఇదిశ్రీమజ్జగత్ప్రాణ తనయవరప్రసాద లబ్ధ కవి
తా[illegible]కలితాపస్తంబసూత్ర కౌండిన్యసగోత్రపవిత్ర
వివిధ విద్వన్ముఖ సరోజాతమిత్ర మద్దులపలి వంశదీ
పక వేంకటప్పయాభిఖ్య తనూజాతక సుకవి
జనసేవక గురుబ్రహ్మనామ కవిరచితంబగు
శ్రీకొండవీటి చరిత్రంబునందు
ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకొండపీటిచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమానినీమధుపవా,
శ్రీమాకందాభిరామ ॥ సుప్రతతకామా
భూమండనప్రశుతభూభృ,
ద్ధామాకోదండరామ ॥ దనుజవిరామా. 1

క. అవధారు నారదముని, ప్రవరునిచే నాదితేయ ॥ పతివినియంతన్
దవిలి పవిత్రప్రాప్తినొందక, నవలికథం జెప్పుమన్న ॥ నతఁడిట్లనియెన్. 2

తే-గీ. కలియుగంబునఁ బోలిబహు ॥ కాలమర్క-
చంద్రవంశజులగు నృపుల్ ॥ సాంద్రగరిమ
శాశ్వతైశ్వర్యవైభవ ॥ సమితి వెలయ
మేటులై యేలిరీకొండ ॥ పీటిసీమ. 3

వ్యవస్థ.

సీ. శేషాంధ్రారణ ॥ చేఁగీర్తిఁగనిదుర్గ
వరులు నాఁ జెలువొందు ॥ ధరణిభృతులు
సాంద్రప్రదోషముల్ ॥ సడలఁద్రోయుచు
శతపత్రోత్సవమ్మదమునఁ ॥ బరగునినులు
భోగివిస్ఫురితరూపతఁ ॥ బొసఁగి యనంతాఢ్య
పదభూతిఁగను చక్రి ॥ వర్తి ఘనులు
కువలయప్రీతిచే ॥ కొనసత్ప్రథమునంటి
ప్రకటకళావాప్తిఁ ॥ బరగు రాజు

తే-గీ. లలరిరశ్రాంతవిశ్రాణ । నార్యవర్య
మానితాశీర్వచోవర్ధ । మానభూన
భోంతరేద్ధమహైశ్వర్య । వంతులశ్వ
పతిగజ పతినరపతి సద్వంశులనగ. 4

క. ఆవంశత్రయమున నతి, పావనమై యరినిరాస । భావనమైల
క్ష్మీవిలసిత గజపతికుల, మానవతావన విధాన । మైవిలసిల్లెఁ. 5

వ. ఏతద్వంశవరేణ్యుండు. 6

విశ్వంభరదేవునికథ.

సీ. శ్రీమద్రమావధూ । టీమనోహారభవ్య
పదసువర్ణాంభోజ । భాసురంబు
పతితపావన మహోన్నతసుధీజీవన
సారవిద్యామృత । పూరితంబు
విపులకృపాసార । వీచికాంతరచల
ద్విద్వత్కవిమరాళ । విలసితంబు
బహుళదుర్జనమద । ప్రహరణ పరిమాణ
క్షీణకోపబుద్బుద । సంచయంబు

ఆ-వె. నైనమానసాంబు । జాకరుఁడామ్నాయ
మూర్తియభిమతప్ర । పూరితాశ్రి
తనిచయుఁడరివనద । హనుఁడు విశ్వంభర
దేవభూవిభుండు । కోవిదుండు. 7

తే-గీ. సౌఖ్యముగశాలివాహన । శకమునందు
పదునొకొండవదగుశతాబ్దముననితఁడు
క్షీణతా విరహితశీత । కిరణుఁడనగ
ద్వాదశాబ్దంబు లిలనేక । దళభరించె. 8

క. ఆనృపతికిఁ గల్గిరిస, త్సూనులు నల్వురురణోగ్ర । శూరులుశౌరి
ధ్యానపరాయణులుజయ, ధ్యానోపేతాంగణులును । వారెవరినిన్. 9

సీ. ఏవిభుం డఖిల విద్యావిశేషజ్ఞత
గణపతిదేవ విఖ్యాతిఁగాంచె
నేరసజ్ఞుఁడు మొక్కవారిసత్కృపఁబ్రోవ
బాలభాస్కరదేవ లీలఁగాంచె
నేనేతిమదవైరి దానవాళివధింప
నరసింహదేవుండ నంగమించె
నేభూవిభుండు ధరాభరంబువహిం
విశ్వంభరుండన వినుతిగాంచె
తే-గీ. నాఁగహించిరి బాలేశ వీరగణప
తిప్రభుఁడు బాలభాస్కర దేవవిభుడు
శ్రీవిభాసితనరసింహ దేవనృపుడు
సాంద్రగుణపాళివిశ్వంభ రేంద్రమాళి. 10
క. గజపతి వంశాభరణులు,
వృజినోత్తరణానుకూల వేషావరణుల్
విజితార్క సుతవితరణులు,
విజయరమాసహితమహిత పృథులగుణమణుల్. 11
వ. ఇట్లాప్పనప్పత్రిచతుష్టయంబును సఖండదోర్దండ కోదండ పాండిత్య
వైఖరీ విశేషంబున దినదిన ప్రవర్ధమానులై యొప్పుటయు. 12

గణపతిదేవు వృత్తాంతము.

క. శ్రీలీల లలరునానర, పాలచతుష్టయమునందు ప్రథముఁడు ధరణీ
నాళీకాక్షీభృతినా, బాలేశ్వరవీరనృపతి ప్రభువై యొప్పెన్. 13
క. ఘనసింహాసనపతియై, తనరుచుధర్మముచతుష్ప దములనడుపుచుఁ
మనునిభవినీతిలీలా, జనితస్థితిపాలనంబు సలుపుచునుండన్. 14
సీ. సకలయాచకబృంద శుకశారికాళికే
నచివుహాస్తంబుర సాలశాఖ
విద్వత్కవిమరాళ వితతికేఘనుసభా
స్థానంబుమానస సరసిసీమ

సముదారినృపకుంభి । సమితికేమంత్రీంద్రు
నురుయోచనలుశృంఖ । లోత్కరములు
ప్రకటవిద్యాలతా । పాళికేమహనీయ
వాక్సీమవిపులాల । వాలతలము.

తే-గీ. అతఁడుహిమశైలసేతుమ । ధ్యస్థశస్త
యశుఁడుగణపతిరాజద । యావిశేష
పాత్రుఁడఘహరకాశ్యప । గోత్రుడగుచు
నలరెశ్రీగోపరాజురా । మాహ్వయుండు. 15

శా. రాజ్యాంగంబులుబెక్కునేర్చిదృఢశౌ । ర్యప్రౌఢిమన్భూరిసా
మ్రాజ్యశ్రీజనరక్షణైకకృపా । రమ్యాత్ముఁడై నిశ్చల
ప్రాజ్యప్రాభవమొప్పశాత్రవభిదా । పారీణుఁడై సత్కళా
పూజ్యత్వంబునమంత్రిపుంగవుడనన్ । బొల్పొందెనిద్ధారుణిన్. 16

వ. అట్టియెడ. 17

క. తనరాజ్యంబునభూసుర, జనులకుచితవర్తనములు । జరుగుటలేమిన్
ఘనకరుణన్ స్వజనచయా, వనయనురామాయణోక్తి । వసుగఁదలిర్పన్.

క. ఏనినృపాలవరకృప, చేసీవిప్రప్రతతికి । జీవనవసతుల్
బూనిచేనొసరించితి, నేనిలభింపునికి నాకు । నిహపరఫలముల్. 19

వ. అనితలంపుచు నిజమనోరథ సఫలీకృతాభిలాషా యత్తచిత్తుండై యే
తన్నృపాలకృపా విశేషంబున ధర్మశాసనపూర్వకంబుగాభూసురకోటికి
షోడశమహాదానంబులిడుచు తరుణంబునకు నిరీక్షింపుచుండ. 20

తే-గీ. భువినివేయుఁనర్వదియేండు । భోగుశాలి
వాహశకగతరక్తాక్షి । వర్షభాద్ర
పదబహుళపక్షదర్శభా । మదివసమున
సర్వభయదరవిగ్రహ । సమయమయ్యె. 21

సూర్యగ్రహణ వర్ణన.

చ. సురలతిభీతిఁదూల దితిజుల్ కుతుకంబునఁ దేలఁ బత్తులు
ప్పరమున డిగ్గిసీడముల । వ్రాలనభంబు సనీలమేఘవి

స్తరరుచిఁ గ్రాలతారకలు దారగతిస్థితిఁ గ్రాలఁగోసము
త్కరములు క్షేత్రముల్విడచి తారగఁజాలతి మిశ్రమేర్పడన్. 22

క. దిక్కరులుక్కుజెదరిబడ, చుక్కలగుమి గగనవీథిఁ జూడ్కులబడఁగన్
పిక్కటకంధులుగలఁగఁగ, దిక్కులు గాన్పించకుండ దిమిరముగ్రమ్మెన్.

భుజంగప్రయాతము.

క్షితింజంతుజాలంబు చేట్పాటుజెందన్
శతారంబుగోత్రంబు చక్రాడు తేజో
భృతిన్ కేతువజ్రాప్త బింబంబుపట్టెన్
పతంగోపరాగంబు వాటిల్లెనంతన్. 24

వ. మఱియు నయ్యుపరాగంబు దివాంధకార బంధురంబగుటను లూకాలో
కంబును కుహూసుఫల సమాగత కృష్ణాత్మక ద్విజప్రతీతంబగుటను
ద్యానంబును పతంగగమన భంగీకరణంబగుట సువృష్టియును సముల్ల
సితతారావిరోచనసమాకీర్ణంబగుట బృహస్పతీ నికేతనంబును కేతు
ప్రభాసితంబగుట రథంబును పర్వానుగతంబగుట భారతంబును ని
త్యకాండంబుననుకరించి ముప్పిరిగొన్న కప్పున నుప్పరంబెల్లఁ గప్పి
కొని నెప్పగిదినైనఁ దెప్పరిలఁ జొప్పడరాని మహాదాశ్చర్య విశేషంబు
న పరిశోషిత ధరామండలంబై యున్నయెడ. 25

క. సర్వోత్కృష్టంబగునా, పర్వంబున స్నానవిధులు ప్రచరింపంగన్
సర్వజనుల్ తీర్థములకు, సర్వులిడుచునుండిరధిక భక్తిదలిర్పన్. 26

రాజు కృష్ణాస్నానమునకేగుట.

చ. తదవసరంబునన్ నృపతి తాఁజలకంబునకేఁగుదెంచనె
న్మదిఁదలపొందితద్దయున మాత్యునిగూర్చి తీర్థమాడఁబో
యెదపుపురోహితప్రముఖు లెల్లరురానియమింపునాపుడున్
ముదమునఁదానభీష్టఫలముల్ గొననోపు నటంచునెంచుచున్. 27

క. భూసురులకెల్ల తనమది, లోసలుపగనెంచు తెఱగుతెలువినిచిరాకం
డీసుమ్మీయనియనుజ్ఞనుఁ, జేసినృపాలునకువినయ చిత్తమునమున్.

క. దేవాభవదాజ్ఞనుశిర, సావహించికొనివిప్రసంతతినెల్లన్
రావింపఁబనిచినాఁడను, వేవేజననొప్పుస్నాన విధులొనరింపన్. 29

ఉ. నావుఁడుగౌతుకాన్వితమ నంబునపావనతీర్థసేవనా
భావమునన్ సువర్ణమయ పాత్రలమంగళవస్తుసంతతుల్
గ్రేవలఁబూనిసేవకులొ గిన్ జనుదేరనమాత్యయుక్తుఁడై
తావెడలెన్ గజంబునను ధామయవాణికిఁ గృష్ణవేణికిన్. 30

క. చనిచని గంగంగనివం, దనమొనరించిపిత్రుతర్పణములిడినీరం
బుననిలిచిబాడబులనే, రినిగానకఁగలకమదిని రేగినచివ్రుతోన్. 31

ఉ. ఏరిపురోహితప్రముఖు లేరి మదాశ్రితవిప్రబృందముల్
ఏరికినేరికిం దెలిపి తెప్పుడురానియమించితింతకున్
వారలరామికేకతమొ పల్కుము మేమికస్నానకృత్యముల్
కోరుచుటెట్లునాపుడతి దీనతఁదోపవచించెనమ్మ్రుడై. 32

శా. ఏవిప్రుండనమాత్యపుంగవుడప్పు ధ్వాశాభవద్భృత్యుడన్
నీవాత్సల్యదయారసంబునెదనెం తేకోరియున్నాఁడనం
భావింపందగుమన్మనోరథము దీ ర్పంజెల్లుసంకల్పమున్
నేవిజ్ఞాపనసేతునావుడు నసం దేహాత్ముడై యిట్లనున్. 33

తే-గీ. సంతసించితినీదువా క్సరణికిపుడు
స్నానకృత్యంబులొనరింప సమయమిదియ
గాననవధానివగుచుసం కల్పవిధులు
దెల్పుమననట్లచేసెన నల్పమతిని. 34

వ. తదనంతరంబ యానరపాలోత్తంసుండు సముచితోత్సుకుండై నిగమ
వోదితప్రకారంబునఁగృతస్నాతుండై పిత్రుతర్పణాదినిత్యకృత్యంబులం
బరివర్తించి యక్షీణకృపాకటాక్షంబుపీక్షణంబులన మాత్యునీక్షించి.

క. కోరుమునీకోరికలం, దీరుపఁగఁదలంచి తిథవదీయసముయవా
క్ఛారణమునకరుదగువి, స్తారఘృణాగణ్యరామ సచివవరేణ్యా. 36

మంత్రి ముద్రాదానముఁగోరుట.

శా. ఆలోకించి యమాత్యమౌళిపరమా హ్లాదంబుసంధిల్లఁగా
నీలంనిల్చినమానవేంద్రు నెదుటన్ గేల్దోయిసంధించిమీ
లీలన్ ముద్రికఁబూని యామమిలఁ బాలింపందలంపొందెభూ
పాలోత్తంసమమన్మనోరథము సాఫల్యంబునొందింపుమా. 37

వ. అనినవిని. 38

మ. ఒకయామంబునఁగల్గు భోగమునకై యూర్జిల్లి గాంగేయకా
ప్యకరీంద్రాశ్వపురాగ్రహారవసుధా న్యవాత్రముల్ వృకో
రకయున్నాఁడవయోమదీయ దయఁజే ర్పన్ సార్థమేమింక ద
ర్పకసౌందర్యవిశేషనావుఁడుఁబ్రహర్షంబొప్పఁ దానిట్లనున్. 39

క. ఏవేళమాకునిచ్చలు, తావకసముఖంబెపెన్ని ధానముకొలలిం
కేవియులేవికగణపతి, దేవా నేయేలపనుమ తీపరిపాలా. 40

చ. అనవినిసంతసించి నృపు డట్టులసేయనకాఁదలంచినె
మ్మనమునఁబ్రేమయుప్పతిల మానితసద్గుణగోపరాజురా
మనసచివాగ్రణిన్ గనిస మాహితచిత్తముతోడఁమ్రొక్కియా
జనపతిసంతసింపుచునొ సంగెనుసోదక వాక్యదానమున్. 41

వ. తదనంతరంబునయ్యిరువురును సంతోషవిశేషంబున భృత్యప్రముఖ
పరివేష్టితులైనిజాగారంబులకరుగుదేరి రంత. 42

సీ. సచివుండులౌకిక జనములరావించితనదుమనోరథం బునునచించి
ధరణీశుకడకేగి తానొసరించిన తెరగువారలకుబో ధించిమించి
మనదేశమందుబ్రహ్మస్థాప్యములొనర్చియుత్పత్తిసాఫల్యమొందనెంచి
యుంటిగావునమీరలుత్సుకులైకొండవీటిరాష్ట్రంబునవెలయుసర్వ

తే-గీ. పురములకు విప్రులధిపులై పొసగివారి
వారి వంశపరంపర వర్తనలుగ
భూమిముఖషోడశదాన ములకు ధర్మ
శాసనంబులదెండుమా సముఖమునకు. 43

తే.గీ. అనుచుం ద్రుటిమాత్రమున వారి నని పిదాన
ఖండభూభరణోద్దండ కాండితప్ర
చండదోర్దండుడై సభా స్థానమందు
జేరి నృపతిం బరాకులం జీరిపలికె. 44

క. రాజా వైభవజితసుర, రాజాముఖచారుతా తిరస్కృతరాజా
రాజద్రవితేజా సాం, ఖ్యాజయగజపతికులీన గణపతిరాజా. 45

తే.గీ. అవధరింపుము బాలేశ్వ రాఖ్యవీరు
గణపతిప్రభుచంద్రదను త్వా మితంబు
కీర్తునని తాగుబల్కనే తెంచినాడ
భద్రపీఠస్థుం జేయుడీ ప్రేమ మెసంగ. 46

వ. అనుటయు బాలేశ్వరుని గణపతిదేవ భూవిభుండధికోత్సుకుండైన నవ
వానందాద్భుతంబులు మనంబునం బెనంగొన నవ్వింతం గనుంగొన నభి
లషింపుచు. 47

చ. కనుగొని మంత్రిశేఖరుని గాఢకృపారసదృష్టిపాతముల్
బెనగొనం బాణిం బాణిం గొని ప్రీతిదలిర్ప గసింహపీఠిపై
నునిచి నిజాధికారమిడి నుంగరముంగర మందుం జేర్చి శ్రీ
మనమలరంగ నేలుము సమస్తధరావలయంబు నాప్పుడున్. 48

మంత్రి రాజ్యపాలన సేయుట.

తే.గీ. అధికకుతుకాత్ముడై ప్రభు నాజ్ఞ నడసి
భద్రపీఠస్థుడై నృప ప్రాభవమున
ఘనతరంబగు రాజ్యపాలనముం బూని
దండిసభను నిండోలగంబుండు నెడల. 49

క. తనుపనుపనాశ్రితులు వేం, జేని శిల్పిప్రచుర తామ్ర శాసనవితతుల్
గొనియాత్మ సముఖమునకుం, జనుదేరగం జూచి దరహసనవదనుండై.

స్రగ్ధరావృత్తము.

రుద్రశ్రీశౌర్యధుర్య ! శ్రుతికథితపదా ! గూఢబాహ్వుండునీత్యు
న్ముద్రవ్యాపారకార్యా ! ద్భుతచతురసుధీ ! పూర్ణదివ్యానుకంపా
భద్రప్రాచుర్యచర్యా ! పటుజయికమలా ! భర్తృకారుణ్యసిద్ధిన్
ముద్రించెన్ దామ్రపత్రంబులమహిసురుడా ! భూమివృత్తిక్రియాదుల్.

వ. ఇట్లొక్క త్రుటిమాత్రంబున నసంఖ్యాపరిమితంబులగు శాసనంబుల మర్పించి. 52

గోపరాజు రామన్నగారు కరిణీకములుద్ధరించుట.

సీ. వివిధవిద్యావిశే ! షవిధానశేషాహి
వేమప్రచారులా ! ర్వేలవారు
విపులవిశ్రాణన ! విఖ్యాతిజితశిబి
హరికుమారులునంద ! వరపువారు
ప్రతిపక్షవారణ ! ప్రథితమంత్రాంగవి
జ్ఞానశౌండులాది ! శాఖవారు
దేశపాండ్యసమాజ ! దేశాహిరాజసం
కులతాపరులుమంత్రి ! కులమువారు

తే-గీ. మొదలుగా గల్గులౌక్యస ! మూహములకు
రవిశశాంకనక్షత్రగో ! త్రాధరంబు
లంబునిధులెంత కాలము ! లంతకాల
మనుభవింపుడనుచునుస ! మాదరమున. 53

ఉ. ఇచ్చెన శేషభూదివిజ ! బృందములెల్లనుతింపవేడుకల్
హెచ్చగవిద్యముల్ వసన ! హేమవిభూషణభూప్రియుక్తగా
నిచ్చెబురాధికారముల ! హీనమహాగణికాప్రధానతా
భ్యుచ్ఛ్రయవృత్తిశాసనస ! ముద్ధరణంబొనరించిరిచ్చటన్. 54

తే-గీ. గ్రామణులుగని యోగినం ! ఘములంజేసి
వైదికద్విజకోటుల ! వారికెల్ల

హవ్యకవ్యములకునాశ్రితాళిగాఁగ
ద్విజులకిటుజీవనాఖ్యసంస్థితులొసర్చె! 55

పెరింతిప్రభువునకు రాజ్యముమరలనిచ్చుట.

వ. అట్టియెడనీకొండవీటిపురంబునకుఁ గౌశికసగోత్రజులును. నాపస్తంబ సూత్రులును నగు కొండాన్వయుల కేకభోగముల కరిణీకంబునడిపి తద నంతరంబయ్యమాత్యచూడామణి ప్రభుత్వకాలనిర్ణయానంతరంబున నమ్మహీశుపాలికింజని స్వధర్మానుష్ఠానంబునన్నృపతిఁజేరి దేవాయుష్మదను గ్రహాతిశయంబున మదీయమనోరథంబు దీర్చుకొంటినిక కాలాతిక్రమ ణంబయ్యెగానముద్రికఁగొండనియర్పింపుటయు నృపాలుండుభవదీయ ప్రభుత్వప్రకారంబభినయింపుమనవుడు సవినయ వివేకభాషణభూష ణుండై యిట్లనియె. 56

మ. ఘనమాతావకరాజ్యమందుసకలగ్రామాధికారంబులన్
జనితానందనియోగిభూసురులకుత్సాహించితద్ద్వారే
ఖనముల్ సేయుచు గొల్వనేర్పరచిరక్షోద్భృష్టితాంబూలచం
దనహేమాంబరరత్నయుక్తముగభూదానంబులంజేసిశా
సనములుల్గూర్చితినీయశంబుభువినాచంద్రార్కసత్ స్థాయిగాఁ! 57

తే. అస్థిరములుశరీరములాస్తలేని
చిత్తములనుంటిమికజన్మసిద్ధమనకు
నగుటకిహపరసౌఖ్యంబులందగనిక
సరణిఁజేసితిభూసురస్థాప్యములను. 58

వ. ఎట్లనిన. 59

శాసన శ్లోకములు.

"గోత్రశాస్త్రింబకొండూనాం సంఖ్యాద్దేశాలివాహనే ।
గ్రామస్థావసవృత్తీనాం ప్రథమోగణకాగ్రణీః ॥ ౧
శ్రీమాన్గణపతిర్భూపోగజపత్యన్వయోద్భవః।
అస్తిభూమండలేతస్యబహవస్సంతిమంత్రిణః॥ ౨

తేషాంశ్రేష్ఠతమామాత్యోయాజ్ఞవల్క్యత్తిమోద్య
గోపరాజాన్వయోత్పన్నో రామాఖ్యోగణకాగ్రణీః
రక్తాక్ష్యబ్దేమాసిభాద్రపదేబహుళపక్షకే ।

దర్శేర్కగ్రహణేపుణ్యకాలేంగారకవాసరే॥ ౪
గణికానాంవిహితార్థాయసద్యశ్థాషనాయచ ।
లిప్తతశ్శశిమార్తాండౌయావత్తావచ్చవర్తతాం॥ ౫
తేషాంరాజ్ఞాగ్రహీత్రాణాంకృష్ణవేణీతటేతథా ।
గ్రామస్థావరవృత్తీనాంసాక్షిణాస్సర్వదేవతాః॥ ౬
తస్మాద్ధర్మమిదంసత్యంనిర్మితంయోదురాత్మనాం ।
కరోతిచేదన్యథాసౌజాయతేఖరయోనిషు॥ ౭
ఆపస్తంబస్యసూత్రస్యశాఖాభేదఃప్రఉచ్యతే ।
యాజ్ఞవల్క్యతివిఖ్యాతోగోత్రంకాస్యపఇత్యథా॥ ౮
విప్రాణాంశాపముద్వేషంవేదబాహ్యాశ్చకారయత్ ।
తచ్ఛాపవిముక్తిత్వంభానుశక్త్యాద్యపండితః॥ ౯
మాఘమాసేసితేపక్షే విజయేవత్సరేతథా ।
పంచమ్యాంరవివారేచయాజ్ఞవల్క్యచ్ఛపోభవత్ ॥" ౧౦

వ. అనియిట్లు వినిపింప. 60

సీ. మంజులశ్రుతిపుటీఁరంజనంబుగఁబల్కు విని విభ్రమానందఁవివశుడగుచు
సచివపుంగవుఁగిటఁజేర్చిఁసత్కృపాసంగుఁడై యురుభక్తియుక్తిఁబహూకరించి.
నీజన్మ సంసిద్ధిఁనెరపితి మజ్జన్మసాఫల్యమియ్యెడఁసలుపవైతి
వేయుమాటలు దలఁపోయనేటికి పూర్వకర్మానుగతి నాకుఁగలుగదయ్యె

తే-గీ. నైననీబుద్ధి కుశలతఁనస్మదీయ
జన్మ పావనముగ సూర్యఁచంద్రతార
లుండువరకుండనీకార్యఁమొనరిచితివి
నీఋణంబెట్లుతీర్పంగఁనేతునయ్య. 61

తే-గీ. అనుచుబహువిధములసచివాగ్రగణ్యు

నూరడింపుచు నుత్సాహఁముల్లసిల్ల
బలసి సామంతనృపులుఁ గప్పంబుల ప్ప
గించనతి నీతిచేతనఁ మంచితముగ. 62

క. పాలించెఁ బెక్కువర్షను, లోలి దిగంతరమహీశులుఁ త్కటసేవా
శీలస్థితిఁగొలు వఘన, శ్రీలఁ బ్రజల్ దనియఁబుడమిఁ చేడియఁ గడకన్. 63

వ. తదనంతరంబ యీతనితమ్ముండగు కాకతీయరుద్రదేవభూపతి ప్రభుతులు
పాలించుటయనంతె. 64

రెడ్లవృత్తాంతము.

క. ధరలోనఁ గృష్ణవేణ్యో, త్తరమున వై శ్రవణురాజఁధానియనగ సుం
దరమౌచుఁ జదలవాడన, గరమమరుం దానుఁ నుండ్రుకాపులెవగనన్. 65

సీ. బాడబాశీర్వ వోఁ వర్ధమానైశ్వర్యవంతులైతగువారుఁ దొంతివారు
విద్యావిశేష ప్రవీణతాసిర్ఘోషవంతులైతగువారుఁ దొంతివారు
విమరయోగనిదానఁ విదితతత్వజ్ఞానవంతులైతగువారుఁ దొంతివారు
గోత్రావలయభాఁ పాత్రబాహూదానవంతులైతగువారుఁ దొంతివారు

తే_గీ. కంతురుచిరశరీరులాఁ దొంతివారు
తుహినకరకీర్తిసారులాఁ దొంతివారు
ధూర్జటిధనోరుధీరులాఁ దొంతివారు
శాంతహృద్ధరు లా రెడ్డిఁ దొంతివారు. 66

క. ఆదొంత్యా న్వయసంభవుఁ
డైదినదినవర్ధితాఖిలైశ్వర్యయశ
శ్రీదుండల్లా రెడ్డిమ
హీదయితసమానవిభవఁ మెసగుచునుండున్. 67

తే-గీ. శ్రీచదలునాడనామపురీవరస్థ
రాఘవపదాబ్జసేవాభిరాముఁడగుచు
తత్ప్రసాదసమాసాదితప్రమోద
రాజితుండయ్యెఁ దచ్చతుర్థకులభవుడు. 68

అల్లారెడ్డికి ధనములభించుట.

మ. లసితాకారుఁడు దొంతివంశభవుఁడల్లారెడ్డి యొక్కర్తుఁడై
కృషి సేయంజని దున్నుచుండఁగ హలాగ్రశృంగోద్ధతిక్షేత్రమ
ధ్యసముత్కీర్ణసువర్ణకుంభనిధి చెంతం గాంచి యానందమా
నసుఁడై చేకొని రాఘవేంద్రుకరుణన్ బ్రాప్తించె నంచేగినన్. 69

చ. అదివిని పౌరులెల్లరు ధనాహరణేచ్ఛలడాసి రెడ్డిపై
గదియుచుఁ దద్ధనగ్రహణ గాఢదృఢాగ్రహవృత్తి మూఁగనా
పదజనరుండు భీతుఁడయి పైఁబడుటన్ దొలఁగింపు మంచు నా
మదనగురున్ సురావనుని మాధవునిన్ నుతియించె నీగతిన్. 70

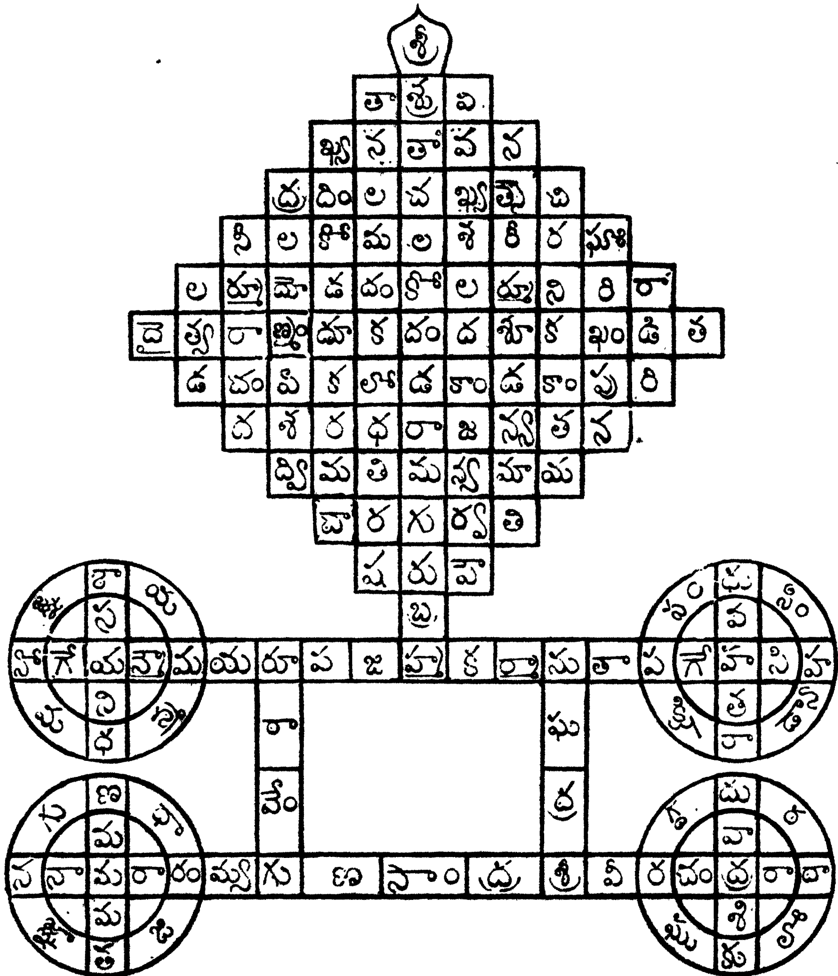
అల్లారెడ్డి వీరరాఘవస్వామిని స్తుతించుట.

ముక్తపదగ్రస్తసీసము.

శ్రీరమణీమనోహర హరోదార దార రాగాధార ధారణాఢ్య
దీనావననిదాన దానవారి దానదానభృద్వరదాన దానకల్ప
రాజత్కృపాంగ రంగద్విబుధసంగ సంగ హేమకురంగ రంగధామ
మారకోట్యాకార కారణార్పితభార భారసారుణసార సారసాక్ష.

తే-గీ. దశరథసుతాంచదవతార తారకాత్మ
పాలితాఖిలసుజాల జాలహరణ
సంస్తుత స్తుతమునిజన జనకజేంద్ర
రక్షితమహేంద్ర శ్రీవీరరాఘవేంద్ర. 71

మహారథబంధము.

సీ. శ్రీవిశ్రుతాఖ్యనఽతా వనచిత్రౌన్ఖ్యచలదింద్రనీలకోఽమలశరీర
ఘోరారినిర్మూలఽకోదండదోర్మూలదైత్యరాణ్మండూకఽదందశూక
ఖండితరిపుకాండఽకాండలోకపిచండ దశరథరాజన్యఽతనయమాన్య
మతి. మద్విచారగుఽర్వతిపౌరుషబ్రహ్మమయరూపజిహ్మాకఽర్మానుతాప

తే-గీ. మన్మథమనోజ్ఞకాయకేసన్మౌనిగేయ
పక్షిరాడ్వాహవాసింధుసంసేవసితగేహ
రంజితజ్ఞానగుణధామకేరాజనాహు
రఘుకులోదారదుగ్ధవా ఽ రాశిచంద్ర
రమ్యగుణసాంద్రశ్రీవీర ఽ రాఘవేంద్ర. 72

అంత్యప్రాససీసము.

దివ్యద్యుమణిలస ఽ న్నవ్యరత్నకిరీట
రయకళాద్భుతపత్రి ఽ రాజఘోట
బహుచమూకృతవాయు ఽ భవముఖారణ్యాట
పరిమర్దితోగ్రరా ఽ వణనిశాట
సతతాయనీకృత ఽ స్వచ్ఛభూరికృపీట
భంగీకృతాభీల ఽ వల్మికాట
దూరీకృతోదగ్ర ఽ వారణేంద్రారాట
సీతాసహావాస ఽ చిత్రకూట

తే-గీ. ఖరవిరాధకబంధరా ఽ క్షసవిపాట
అద్ధిబంధనిరాఘూట ఽ హతవనాట
అధికపాలితకౌశిక ఽ యజనవాట
రక్షితమహేంద్రశ్రీవీర ఽ రాఘవేంద్ర. 73

ద్విపదమత్తేభవిక్రీడిత ఆటవెలది తేటగీతి కందగర్భితసీసము
వినతసంరక్షణ ఽ విశ్వసృడ్జనక నానావేషభాషాఘనాఘనాంగ
ప్రనుతపద్మోద్భవ ఽ పాలితత్రిదశసందోహాదినేంద్రప్ర ఽ భాహరాప్త
విధృతిసంకేపిత ఽ విశ్వపోషకరమాధీశాసరోజేక్షణ ఽ నాశుభాంగ
విధృతగోత్రాధర ఽ వేదవేద్యవరచారిత్రప్రశస్తాహ ఽ రీముకుంద

తే-గీ. సనకముఖమునిజనవిసర ఽ శరణనరప
తిరిపుసమదహరనృహరి ఽ పరమవినుత
నరసఖనిజనతతరణ ఽ నిరుపమభవ
ధరణిధరభరణవిమల ఽ తరణికులజ. 74

గర్భద్విపద.

వినతసంరక్షణ ! విశ్వసృడ్జనక ! ప్రనుతపద్మోద్భవ ! పాలితత్రిదశ
విధృత సందీపిత ! విశ్వపోషకం విధృతగోత్రాధరం ! వేదవేద్యవరం

గర్భమత్తేభవిక్రీడిత వృత్తము.

నతసంరక్షణవిశ్వసృడ్జనకనా ! నావేషభాషాఘనా
నుతపద్మోద్భవపాలితత్రిదశసం ! దోహాదినేంద్రప్రభా
ధృతిసందీపితవిశ్వపోషకరమా ! ధీశాసరోజేక్షణా
ధృతగోత్రాధరవేదవేద్యవరచా ! రిత్రప్రశస్తాహరీ

తేటగీతిగర్భితాట వెలది.

సనకముఖసుజనవి ! సరశరణనరప
తిరిపుసమదహరన్ను ! హరిపరమవి
నుతనరసఖనిజన ! తతరణనిరుపమ
భవధరణిధరభర ! ణవిమలతిర.

తేటగీతిగర్భిత గురుద్వయయుక్త కందము.

క. సనకముఖ సుజనవిసరశ
రణనరపతిరిపుసమదహ ! రన్నుహరిపరమా
వినుతనరసఖ నిజనతత
రణనిరుపమభవధరణిధ ! రభరణవిమలా

ప్రతివాక్యాద్యక్షరనియమసీసము.

రామావతారణా ! రాజభిద్వారణా రాజత్కృపాసాంద్ర ! రామచంద్ర
రాజీవదళనేత్ర ! రక్షోలతాదాత్ర రసపూరమృదుభాష ! రమ్యవేష
రాకాశశాంకాస్య ! రంహితమాయాలాస్య రామవిక్రమధుర్య ! రక్షితార్య
రాజితమణిహార ! రాధికాహ్వాచ్ఛిరరానకే ళీలోల ! రాజ్యపాల

తే-గీ. రసికనుతికేళికాపాత్ర ! రణవిచిత్ర
రవికులోద్భూతసౌజన్య ! రాజమాన్య
రాగమూలక్రియాధార ! రాగసార
రక్షితమహేంద్రశ్రీవీర ! రాఘవేంద్ర.

సీ. కనకకశ్యపపుత్రుఁ గన్నకృపాదృష్టికరినేలినట్టిసం కల్పపుష్టి
అక్రూరుపైఁ గల్గు నతిదయాసారంబువిదురునేలినభూరి వితరణంబు
ద్రౌపతిఁ గాచువస్త్రప్రదానవిధంబుఅంబరీషునిఁ బ్రోచునభిలషితము
నరునిపై నుంచిన పరమార్థ భావంబు ఆకుచేలుపయిబహూకరంబు
తే-గీ. నాపయినిఁ గొంతరానిమ్ము నమ్మినాను
ఆపదలనుంటినేడునీ ప్రాపుగంటిఁ
బ్రోవుమోరామచంద్రకా రుణ్యసాంద్ర
రక్షితమహేంద్ర శ్రీవీర రాఘవేంద్ర. 76

స్వప్నమున రెడ్డికి స్వామి ప్రత్యక్షమగుట.

వ. అనియిట్లు చ్చతుర్థ వంశవివర్ధనుండుత దేకనిష్ఠాగరిష్ఠుండై యిష్ట దేవ
తావతంసంబగు శ్రీ వీరరాఘవొత్తంసుని ప్రార్థించుటయు నప్పరమ
కృపాళుండగు రమాలోలుండు తద్భక్త వరునిదుమా లెడలింపఁదలంపొం
దినాటిరేయి నాతనిస్వప్నంబున ప్రత్యక్షుండై. 77
తే-గీ. పలికె సల్లాభ్యుతోదయా స్వాంతుఁడగుచు
వత్సతక్షణమీవీడు బాసివిపుల
దండనాయకపరిపాలి తస్థలంబు
చెచ్చెరకుటుంబయుతముగ జేరుమికను. 78
చ. అచటను రాఘవాకృతిన హార్మ్యఖకోటివిభాకరోజ్వల
ప్రచురవినూత్నరత్నయుత భర్మమయప్రతిమన్ సృజించిసీ
వుచితసమార్చనారతిని నుండుము భద్రము గూడునంచుఁదా
రుచిరవచఃప్రచారణప రుండగుచున్ గృపనానతిచ్చినన్. 79
తే-గీ. అధికధృతిబూనివేగఁదా నచటుఁబాసి
నతిసుతహితాదిపరివార సహితుఁడగుచు
దండనాయకపాలితో ద్దండమైన
హనుమకొండనువసియించె నతిరయమున. 80
చ. ఘనతరనూత్నరత్ననవ కాంచనరాజితమైన రాఘవేం
ద్రునమరిపించినైష్టికప రుండగుచున్ ఘనశేముషీ త్తరం

బునభజియింపుచుండెనచి వుల్ బుధులాప్తులనూనభక్తిఁద
న్ననిశముఁగొల్వఁజెన్నొదవె నప్పురిముప్పిరిగొన్న సంపదన్. 81

చ. పురములు జాగిరుల్ వనులు భూములుకంద్రికలగ్రహారముల్
వరగజరాజబృందములు వారువముల్ రథముల్ భటావళుల్
ధరఁగలరాజసంపదలు దారముదాప్తిఁబరిగ్రహించితా
నరిదిగనుండెభూసురుల హర్నిశమున్ వినుతింపుచుండగన్. 82

వ. ఇట్లుండి. 83

క. విదితగిరికంధిసోమకు, ముదహితసంఖ్యగతశక ౧౧౮౭ స ముద్యత్సంప
త్ప్రదమగు తారణవర్షము. మొదలసుభిక్షతరకాలముననుత్సుకుఁడై.

"దృష్టాంతం శ్లో. శ్రీమచ్ఛకాబ్దేఋషి వార్ధి రుద్ర
సఙ్ఖ్యాప్రవర్తేసతి తారణాబ్దే
అల్లాతభూపేను ముకొండదేశే
దాంతాన్వయాకుండిన రాజధాని." 85

అల్లారెడ్డి కుండినదేశమునకు చేరుట.

సీ. వేదవేదాంగసంవేద్యులౌవివిధ విద్వాంసులొక్క దిశను పన్యసింప
హితమిత్రభేదసుహృల్లాభసంధివిగ్రహముఖచణమంత్రిగణములలర
నిజబిరుదాంకమానితగద్యపద్యార్థకృతిపరద్వంది సంతతులుగొల్వ
ఘోరప్రతాపనిర్ధారణాధుర్యనాశీరనాథులుతనుఁజేరినిల్వ

తే-గీ. కుండినపురీసురేశదిక్షోణియందు
కొండపల్లికిదాపునఁగొమరుమిగులు
నట్టిదగుకవులూరనుపట్టణమున
సౌధములుగట్టివసియించె సౌఖ్యముగను. 86

క. కవులూరిలోననాతని, నవవిభవాస్పదగృహంబునకొకదినముమా
ర్గవశంబునవేమనయను, త్రివర్ణజుడువిశ్రమింపదిగియుతనిగన్. 87

మ. అతడభ్యాగతసేవనాభిరతుడై యత్యంతమాధుర్యవా
గ్వ్రతతిన్ వేమననాదరించికుశలోక్తిన్ జెప్పనాలించిన
మ్మతితోభోజ్యపదార్థవారమిడికోమ్మా వైశ్యవేభోజనా
దృతిఁగైకొమ్మయటన్ననౌననుచునెంతేమోదచిత్తంబునన్. 88

సీ. వేమనాభిఖ్యుండు వింధ్యాద్రి వసియించి వరఋషికృపఁగొన్న స్పర్శవేది
నొకపాత్రనిడి వస్త్రశకలి నిబంధించి చిలకొయ్యనిడి కల్యముల నొనర్ప
జనుటయు విధివశంబునఁ దద్రసంబ యశ్శకలంబునంటి హాటకముగాఁగ
గని మాతృపితృవైరకారణ హేమమాయసమ యనువాక్యార్థ నమ్ముడ
తే-గీ. తద్రసంబు స్రవించు చందంబు దెలిసి [గుచు
కాంచనము గూర్చు నా కాంతుఁ గడలుకొనగ.
కర్బురమొనర్చు శక్తిని గలిగినట్టి
స్పర్శవేది హరించె నప్పాదజుండు. 89
ఆ-వె. తనదు గీమునకు హుతాశన మంటించి
స్పర్శవేది యింట భంగమయ్యె
ననుచు వైశ్యుఁ డెంచి యరుదెంచునని కాంచి
యుండ వేమ నాహ్వయుండు వచ్చి. 90
మ. విధి నిందూరుచు ఖేదమొందుచు కటా వింధ్యాచలంబేగి త
త్కుధరంబందు మునీంద్రులం గొలిచియు స్తోత్ర స్థితిన్ వారిది
వ్యదయన్ గాంచిన స్పర్శవేది విడిపోవం జాలు టెట్లొప్పునె
వ్విధినోర్వంగల నిట్టి దుఃఖమనుచున్ వేమాఖ్యుఁ డగ్నింబడెన్. 91
వ. ఇట్లు వైశ్యుండు వహ్ని దగ్ధుండగుటయు హుతాశనోపశమనక్రియా
రతి నరుదెంచి నవారలెల్లరు నతని మృతికి నత్యాశ్చర్యమునొంది కీలి
కీలాభీలంబులగు శాలాంతరాళంబుల కీలాలంబులచే నార్చిరంత. 92
సీ. ఆరాత్రి రెడ్డి స్వప్నావస్థయందు నా వైశ్యుఁడు వేమన వచ్చి నిలచి
దుష్టాత్మ నీ సేయు దుష్కృతంబరసితి వింధ్యాద్రి వసియించి వివిధశ్రమల
బడి మానికరుణచేఁ బడసిన స్పర్శవేదిని హరించితివి మత్తీవ్రశాప
వశమున రసముభూపతితమై నీ వంశవారణ మానటుల సేయఁగలనైన
తే-గీ. నీయెడఁ గృపారసము గల్గె నీవు నాకు
మున్నొసంగిన యాతిథ్యమునకు బదులు
మేలుగా వరమిడెద నమేయముగను
వినుమనుచు దెల్పె రెడ్డికి వేమవిభుడు. 93

ఉ. తావకవంశసంభవులుదా రమతుల్ నృపులార్గురాశతా
బ్దావధిభూమి నేలుదురువారొనరించెడు ధర్మకర్మముల్
సేవలునాకునర్పణముసేయుచునస్మదభిఖ్యవారికెం
తే వెలయించినన్గొలువనిష్టము చేకుఱు నంచుఁబల్కినన్. 94

క. వినిభవదాజ్ఞ నొనర్చెద, ననివేమనఁ గూర్చి మ్రొక్కెనతడంతర్ధిం
గనినంత నెమేల్కనిశో, భనలీల వసించెఁబురినపారవిభవుడై. 95

వ. అనంతరంబయితని వంశజుండగు. 96

పోలయవేమారెడ్డివృత్తాంతము.

సీ. పోలయవేమభూపాలుండుప్రబలుడై మహిదినదినవర్ధమానుడగుచు
స్పర్శవేదిరసనంప్రాప్తగాంగేయ విస్తారుడై విపులప్రశస్తిగాంచి,
అత్తిషాలితపురాగ్ర్యము లైనధరణికోటనుగొండపలిదుర్గమునుసృజించి
హయరథగజభటోచ్చయములచేనొప్పుచతురంగబలసమార్జనమొ
తే-గీ. కుండినమహాత్వమెఱిగితె క్షోణినెల్ల నర్చి.
తేకువజయించియటఁగాక తీయకులుల
కొండవీటిపురంబునఁ గూల్చియచట
భద్రసింహాసనస్థుడై పరిఢవిల్లి. 97

వ. అంతనమ్మహీకాంతుండు నితాంతసంతోషితస్వాంతుండై కుండిననగర పాలనానుకూల శేముషీవిశేషంబునఁ దత్కుధరంబునంగల దుర్గంబు లెల్లం బరీక్షించి మర్త్యంబులం గలసి సురనరసేవ్యంబనిలెంచి తనభృత్యనృపాలుర నిరుపురధరణికోట కొండపలిపురంబులుపాలింప నియమించికొండవీటి ప్రభుత్వసంపద్యుక్తుండై యందు రాజధానిగా నివసించి యచ్చట. 98

మ. మునుద్వాపరమునందుభీష్మముఖులాభూపాలకులుల్ సేయుచొ
ప్పునఁదానుర్గిరిశృంగవాసులగునామూర్తిత్రయీసారభ
క్తినిబూజింపుచునాలయంబులనురక్తింగట్టిసితోత్సవా
ద్యనురక్తుండగుచుర్ జెలంగెహారిసేవాయత్తచిత్తంబునన్. 99

ఉ. కుండిననాగభీష్మనృప । కుంజరపాలితమైఖిలంబునై
యుండినవీడుఁజూచికన । కోజ్జ్వలసౌధరపీందువీధులన్
మండితసాలశాఖల । మానితమైనపురిన్ సృజించితాఁ
గుండినమంచునామమిడి । కుచ్ఛ్రితఖండనుఁడౌచునేలుచున్. 100

తే-గీ. దానికిథనేశుదిశబహు । తరవిశాల
దేశముండుటఁగాంచిధా । త్రీశుడెలమి
ధరణికోటనుగలమట్టి । త్రివ్వికట్టె
పుట్టకోటయనగనొక్క । పట్టణంబు. 101

సీ. గిరిమీదపూర్వభూవరులునిర్మించినయిమ్ములౌఖిల్లాల । నెల్లజూచి
తనదుబలంబులందునిలువగానెంచివిపులవప్రముసూత్నవిధముగాను
నిర్మించిబహురాజ । నిలయంబులమరించిపౌంజులనెల్లన । బ్బట్లనుంచి
వేమనస్మృతిలబ్ధ । విపులదోషంబెల్లపరిహారమగుటకై । భక్తివెలయ

తే-గీ. భర్తనిర్మితకలశవి । భ్రాజితముగ
సలలితముగనష్టోత్తర । శతపరిమిత
హరప్రతిష్ఠలగావించె । నవ్యయముగ
ప్రమథగణముఖ్యసేవిత । ప్రథితములుగ. 102

తే-గీ. చదలువాఁడపురంబున । బాదలునట్టి
రాఘవునకుఁబ్రతిగను శ్రీ । రామచంద్రు
మందరముగట్టిరామసిం । హాసనమును
మోహగిశౌరినిల్పెసం । ప్రీతితోడ. 103

ఆ-వె. శ్రీయహోబలాద్రి । శ్రీశైలముఖమహా
క్షేత్రములకుబోవు । యాత్రికులకు
సౌఖ్యపథములలర । సోపానవీథుల
గట్టనిచ్చెభుండు । కడుముదమున. 104

సీ. ప్రతిగుహాస్థులునుగో । బ్రాహ్మణపూజలుసలిపెడువసతులు । సంతరించి
ఇంటింటబావులిం । పెసగంగద్రవ్వించికవిదసందీతి । గణకఁజెంచి

ధీరులకఖిలాగ్ర హారముల్ నిర్మించి సకలశాస్త్రవులెల్ల సమయమించి
తొడరియొన్నదినాల్గు దుర్గముల్ గావించి కప్పముల్ గొంచు దుర్గతులడం
తే-గీ. రామరాజ్యానుమతుడౌచు రమణగాంచి [చి
పరగఁ బంద్రెండు నూర్ల నల్బదియు రెండు 1242
మొదలు యేబదిమూడుగ భూధరంబు 1253
గాని యెద్వాదశవర్షముల్ కొర్కెలూరె. 105

అనపోతవేమారెడ్డికథ.

సీ. విద్యావిశేషదర్శకరప్రావీణ్యమహితవిద్వత్సభామండలుండు
పటుభుజాబలసముద్భటనృపానేకశుంభద్గర్వభంజనభంజనుండు
జగదభివ్యాప్తవిశ్రాణననిజభృత్యకాండదారిద్ర్యవిఖండనుండు
నిరతసుహృజ్జనానీకసంరక్షణాఖండదుష్టజనౌఘదండనుండు.
తే-గీ. అనగ బాగడికెఁగనుచతుర్ధాన్వవాయ
కీర్తివిభ్రాజితుఁడు చక్రవర్తివిభుడు
విమతశిక్షానుదక్షుండు విపులయశుడు
పృథులుడనపోతవేమన రెడ్డిఘనుడు. 106
క. దినదినవివర్ధనుండై, యెనుబదినలు(84)దుర్గములకు నేలికయై భూ
జను లెన లేనిముదంబున, దనరగఁ బాలింపుచుండెఁ దన్మండలముల్.
వ. అట్టి యెడనప్పట్టణసామీప్యంబునగల పర్వతంబున శ్రీబొల్లుమూరు
వేంకటేశ్వరని వసితంబగు శిఖరశ్రేష్ఠంబునందు. 108

సిద్ధునికథ.

మ. ఒకసిద్ధుండునితాంతనైష్ఠికతపోద్యోగారతుండౌచు దే
వకృతంబై నరమేశుమందిరసమీపంబందుఁ గూర్చుండగో
పకులుం డొక్కఁడు మేషపోషణకృత వ్యాపారుఁడై వేంకటే
శుకుభృత్స్థానికిఁ బోయి సిద్ధుఁగనిదాస్యుండౌటయున్ సిద్ధుఁడున్. 109
సీ. కరుణించి గోపకుఁ గతిపయకుశలోక్తులను నూరడించి భక్తుని గనెంచి
నీకుపకారంబు నెరపెదనాయందు భక్తి చేసేవానురక్తుడవయి

దినదినమ్మికను మతిస్వీకరార్హములగు క్షీరముల్ గొని నన్నుఁ జేరవచ్చి
నిత్యంబొసంగము నీకొక లాభంబు జేకూరునటుల నే జేయువాఁడ

తే-గీ. ననుచు బోధింప గోపకుఁ డౌననటంచు
నట్లసేయఁగా నెంచి నది మొదలుగ
దుగ్ధమర్పింపుచుండ చతుర్ధజాతు
నిట్లను చునొక్క నాఁడు ప్రశ్నించె జటుడు. 110

సిద్ధుడు గోపకునితో దివ్యవృక్షవిషయమై ప్రస్తాపించుట.

ఉ. గోపక కాననెందునను గొట్టగ వేఁజిగురొత్తువృక్షమున్
జూపితి వేని నీకధిక శోభనముల్ ఘటియింతుఁ గాననీ
వేపగిదిన్ వనంబు చరియించి కనుంగొని దానిపై ఘృణల్
దోపక యుండ కంటకతతుల్ పడఁ ద్రోచి వచింపు మాగతిన్. 111

వ. నావుండు నతికుతుకభరితమతియై సంతతంబును మునిసేవాభిరతుండై
వనంబు గుమ్మరునెడ నమ్ముని బోధితప్రకారంబుగా ప్రతివృక్షంబునుం
బరీక్షింపుచుండుటయుఁ గతిపయదినంబులకు నొక భూరుహంబును
గనుంగొని కంటకప్రకరసమావృతం జేసి తద్వృత్తాంతంబు జటికిం జె
ప్పిన నతండును సంతసించి. 112

వే-గీ. శుభకరముహూర్తమొక్కటి చూచి జటుడు
గోపకసమేతుఁడగుచు నాక్షోణిజంబు
కడకరిగి వేదమయమంత్రకముగ షోడ
శోపచారప్రకరపూజ లొప్పఁ జేసి. 113

ఆ-వె. శిఖిఁ దగిల్చి మ్రాని చేబూని గోపకు
హుతసమగ్రవీతి హోత్రునకుఁ బ్ర
దక్షిణంబొనర్పఁ దరలించి వేమరు
పాటనుండఁ జూచి పదరినతఁడు. 114

సిద్ధుని గోపకు డగ్నిం ద్రోయుట.

శా. దుష్టజ్వాలలఁ గ్రాలు పావకుఁబడన్ ద్రోయంగ గొల్లండుదో
ర్దలశ్లిష్టిన్ జూచి మదీయదుగ్ధముల నర్థిం ద్రావిన న్జంపె దో

భ్రష్టా చూడు మిదే వధింతు ననుచున్ బాహాబలం బొప్పగా
స్రష్టామల్ గని విభ్రమింపఁగ సికిన్ అర్ ద్రోసె వహ్నిన్ మునిన్.115

వ. అంత నమ్ముని సత్తముండు నిరతోపవాస కృశీభూతుం డగుట నా చతుర్భుజా టోపంబున కోపంజాలక వహ్నింబడిపరితప్తుండై ద్రెళ్లుట యు నాగోపాలుండు నిజప్రాణ రక్షణ ప్రజ్ఞావిశేషంబున కుబ్బుచుఁ గొబ్బున తన గీమునకరిగి మరుదినంబున. 116

క. తనకపకృత్యమ్మును సే, యనకాదలచినమునివ్మృతుఁ డయ్యెనో లేదో,
కనివత్తు ననికుతారమఁ, గొనిచనెత త్తద్రుమస్థకుధరంబునకున్.117

వ. అచట తత్తద్రుమ ప్రభావంబున. 118

సీ. ఘనతరభుజయుగ గ్రసనాగతినిమించు
పటుతరంబగుజటా పటలమమర,
పూర్ణిమ చంద్రికా స్ఫురణజెన్నలరారు
మోహుర్ధ్వపుండ్రంపు బూతినలర,
వక్షఃకవాటసం వ్యాకీర్ణములగుచు
రుద్రాక్షసరులు శిరోధి వ్రేల,
భూత పిశాచ సంజాతముల్ దొలగించు
దండకమండలో ద్ధతితలిర్ప.

తే-గీ. విలసితంబగు సౌవర్ణ విగ్రహంబు
వైరి జడదారి రూపంబు వరలి జీవ
రహితమై నిల్వఁగాంచి తీ వ్రప్రతాప
వివశుఁడై యేర మరల జీ వించితనుచు. 119

గొల్లడు సువర్ణ విగ్రహమును చూచుట.

మ. ఖరతేజోగ్ర కుఠారఘాతఁ గరముల్ ఖండింపవే వ్రయ్యలై
ధరఁగూలం గరమెప్పటట్లు తృటిమాత్రన్ బుట్టి శోభిల్లఁదా
గరమాశ్చర్యము బొంది హేమహరణాకాంక్షన్ మదిన్ మేలటం
చురహస్యంబుగఁ గేలుఁగేలఁగొని వైశిష్ట్యం జేరె మూల్యారతిన్.120

తే-గీ. వైశ్యుఁడదిగని గోపక ! వశ్యుఁడగుచు
గోపకకులీన నీకోరు ! కోర్కెలెల్ల
తెలియఁజేయుము నేనిప్డు ! తీర్చువాఁడ
కొరతలేదెందు ననునమ్ము ! కొంటివేని. 121

వ. నావుండును సంతుష్టాంతరంగుండై వైశ్యుంజేరి వీడ్య పదార్థంబులం గోరి యవియెల్ల నిత్యంబును హేమమునకుఁ గొనుచుండుటయు త ద్వైశ్యుండు కాంచనార్జనా విశేషంబున నితాంతద్రవ్యవంతుండై ప్రభు సమానంబునం బరిఢవిల్లుచుండ నీవైశ్యునిభాగ్యాతిశయంబు నంతెంతేఁ జార్కీర్తిని నంశనాయకుం డెఱింగినిజాస్థానంబునకు నతి నిని రావించి దండించు వచనంబుల నీకీభాగ్యంబు స్వల్పకాలంబున లభించుటకేమి కతంబని యడుగుటయు నతండుపరికంపితాంగుండై తానెఱుంగు తెఱంగెల్ల విన్నవించిన. 122

ప్రభువు సువర్ణ విగ్రహమును గూర్చి విచారించుట.

క. వినిబంగరు బొమ్మంగన, మనమున నూహించి మిగులమత్సరమున గొ ల్లనిబిల్వఁ బంపితెద్విధ,మునఁ దెలసికొనంగ నిట్లుభూవిభు డడిగెన్.

శా. ఏరాగోపక కులాధ మాయెటులనీ ! హేమంబునార్జించియీ బేరుల్ జేర్చుచు నుంటివేర్విన నన్ ! భేదించుచున్ దుర్గతిన్ జోరత్వంబునఁ గొంటివొప్పలుకు మీ ! చొప్పెల్ల నిక్కంబుగాఁ గ్రూరాసిన్ వధియింతుఁ నక్కజపుఁ బల్కుల్ బల్కకున్నంజుమీ.

చ. అనుటయుఁ గోపకుండు వినయంబెనయన్ బరికంపితాంగుడై మనవి యొనర్చెనంజలిని ! మస్తకమందునఁ జేర్చినీన ర క్షణవిధమయ్య నాయెడ ప ! చాపమొకింతయు లేదటంచుఁదా కనినది విన్నదిన్ గిరినిఁ గల్గిన దెల్లనుఁ దెల్లమై తెగన్. 125

చ. వినివిని నెమ్మదిన్ మిగుల ! విస్మయమొంది కృశాంతరంగుడై తనకడకుం గుమారుని వి ! ధంబున గోపకుఁ జేరదీసి నీ మనమునఁ గల్గు కోర్కెలను ! మన్నెదఁ దత్ప్రతిమంబుఁ జూడగన్ జనెదము నమ్ముగమ్మనుచుఁ ! జయ్యనగోపకు నుత్సహింపుచున్. 126

సీ. తనమంత్రులకునిర్విరోధంబు వక్కాణించి
తత్కాలమెనుముహూర్తముగ నెంచి,
హేమవిగ్రహాదర్శ నేచ్ఛనెదవహించి
మంత్రిప్రతతి గొల్వమరగమించి,
గోపకయుక్తుడై కొండపై కేతెంచి
యపరంజిమయ విగ్రహంబుగాంచి,
దైవజ్ఞగాగ యాదవునిసంభావించి
మహిమాధరాతిశయము మదిదలంచి

ఆ- వె.విభ్రమాతిరేక వివశుడై ధర్మంబు
తనకులభ్యమగు విధంబులెల్ల
నరసి దెలసితత్ప్రకరణంబు లొనరించి
గీము జేర్చి పూజ క్రియలనుంచి. 127

తే-గీ. ధర్మమార్గస్థుడై లోక తతులనుతులు
బొదల బండ్రెండు నూర్లయే బదియునాల్గు 1254
మొదలు యెన్బది మూడుగ భూభగంబు 1283
నతడు వహియించె ముప్పది హాయనములు 128

వ. తదనంతరంబ. 129

అనవేమా రెడ్డికథ.

సీ. త్రిభువనమోహన దివ్యసుందరమూర్తి ప్రబలరాష్ట్రాదిక భయనివర్తి
నిజవితరణగుణ విజితదారిద్ర్యార్తి సదమలకరుణారస ప్రపూర్తి,
లాలిత ధర్మప్ర హేళితసమవర్తి నతహితాదికసమాన ప్రవర్తి,
విద్వత్కవివ్రాత విపులవచోవర్తి దశదిశవ్యాప్త విస్తారకీర్తి.

తే-గీ.అష్టదిగ్గారతీరస మావృతోర్వ
రాభిదానప్రశస్తంబు జాకరస్థ
ధీరహృత్కమల త్రిమూర్తిస్వరూప
నతతనుతమూర్తి యనవేమ చక్రవర్తి. 130

క. అతఁడు నిజాటోపంబున, కుతలభరం బెల్ల మోపియుఁ గోరిఘనుండై
పితృదత్త దుర్గములకుం, బతియైకుండిసము వేడ్కఁ బాలింపునెడన్.

వ. తదాస్థానమునందు. 132

శా. కాశీఖండముఖప్రబంధరచనా కౌశల్యుఁడున్ మారమం
త్రీశాత్మప్రభ వుండుగో విదగణాధీశుండు మారాంగుడున్,
కాశీ సేతుపరీతభూ ప్రథితవిఖ్యాతుండుఁ బూతుండు నా
నాశాస్త్రార్థవిశారదుండు కవి శ్రీనాథుండు విద్వాంసుడున్. 133

మ. తన తేజంబు వహింపభాస్కరుఁడు సత్పుత్రుండనుండయ్యెధా
రుణికిం భాంధవు డయ్యె బ్రహ్మహరి రుద్రుండయ్యె నెప్పట్లఁదా
నెనరామిర్జరి మాద్రికింజని తపంబేరోజుఁ గావించునో
యనఁగన్ రాయని భాస్కరుండలరె ముఖ్యామాత్యుఁడై యచ్చటన్.

క. శ్రీనాథుఁ డెల్లజగముల, భూనికరక్షింపుచుండ భూమిస్థలినీ
భూనాయకు కరకవియై, శ్రీనాథుడు గొల్చుచుంట చిత్రముగాదే.

క. భాస్కరు డధికారంబున, శుష్కింపగఁ జేసిప్రజల సొంపణచునుయీ
బాస్కరుఁడధికారంబున, శుష్కిభూతులగు ప్రజల సొంపలరించున్.

వ. ఇట్లు విద్వన్మంత్రి పుంగవులు పరివేష్టించియుండ నిజ భుజాటోపంబున
దేశంబులఁదయించుచు కవీంద్రదత్త కృతి ప్రకరప్రభావంబున బడయు
మహదైశ్వర్యంబున నోలలాడుచు స్వస్థాన విద్వన్ముఖుల నస్యసంస్థా
నంబులకుఁ బంచుచు వారలు తత్తత్సభాసగుల నోడింపుటకు మిగుల
నుత్సాహింపుచుండె. 137

అనవేమారెడ్డి బిరుదు.

"వ. స్వస్తిశ్రీ సకలగుణాలంకార చతురచూడాకార విశ్వంభరవహన దక్ష దక్షిణ
భుజోద్దండ జగమేశ్వరగండ అరయోమండలీకార గండరా చేకులదండ అర్థిప్రత్యర్థి
హేమాద్రిదాన నిరత ప్రజాపరిపాలన భరణాపసీ భరణాపాప నారాయణ వీరనారా
యణ భుజాబలభీమ కోదండరామ అపరిమిత భూదాన పరశురామ అనేక నగరవ
సుంధర ప్రతిపాలిత బహువిధరామ సంగతి రక్షపాలక జగదగోపాలక ఘూర్జరితి

దివిభోళ ఘనభుజ మేజనామ కరవాల రాచూరుదుర్గవిభాళ అనవరత పురోహిత సోమపాన శ్రీ పర్వత అహోబళ వేంకటాచల నిర్మిత సోపాన దిక్కాంతా మనోహార కీర్తి కుసుమామోదకుండి ప్రభాసహ్య జగాతమీ జలక్రీడా వినోద విరోధ నృపదానవ నారసింహ పాండ్యరాజ జగసింహ ప్రజ్ఞా చతుర్విధోపాయ వేళాధిరాయ నిత్యపరిపాలిత సత్య పల్లవాదిత్య రిపునరపతిగో ధూమఘట్టన ఘరట్ట అప్పయ గోపయదిశా పట్టసంగ్రామ సముద్దండ చండ భుజాసి విఖండిత శత్రుకీలాలపవమాన పిశాచగణస్తూయమాన యశోమండన అళసీయ వరదశిరఃఖండన దుర్మదవైరి భయంకర బసవశంకర అమరేశ్వర చరణ సరసీరుహాదంత భావదండనాగార ప్రస్థాగుండ కృష్ణవేణి గోదావరీ మహానదీ తటద్వయ మధ్య దేశదత్తానేకాగ్రహార అగణ్య పుణ్య క్షేత్ర సత్రదత్త బహువిధ హారవరపుర హారణ మృత్యుంజయ సంగ్రామ ధనంజయ ఉత్తుంగ చతురంగ బలరిపు సేనాసాధక త్రిపురాంతక దేవదివ్యపాద పద్మారాధక ప్రేరిత మల్లనాథపయః పారావార పరిపూర్ణ సుధాకరుండైన శ్రీ మదన వేమారెడ్డిగారు." 138

క. ఈరీతిని బిరుదులు జెలు, వార మహీసురుల కగ్రహారంబులు వి
స్తారముగ నిడుచు కృష్ణా, తీరంబున నతఁడు మిగుల ధీరత వెలయన్.

క. అమరేశ్వర ప్రతిష్ఠను, క్షమయందా చంద్రతారకముగాఁగనొన
ర్చిమహోత్సవాది విభవము,లమరఁగ బహువసతు లెల్ల నతఁడిడె శోభత్కీర్తిన్

తే-గీ. ఇత్తెఱంగున నమ్మాన వృత్తిముండు
సకలధర్మ స్వరూపుఁడై సదయుఁడగుచుఁ
బరగి పండ్రెండునూర్లయెనుబదియునాల్గు 1284
మొదలు తొంబదియైదుగ బుడమినేలె. 1295 141

కామగిరివేమారెడ్డి వృత్తాంతము.

క. కామగిరి వేమభూవిభు, డామహితాస్థానికధిపుఁడై యొనబదినాల్
సీమల ప్రభుత్వ సంపద, చే మహిపైఁ జెలఁగె వివిధ చేష్టారతుఁడై.

సీ. తనపూర్వు లొనరించు పను లెల్ల వీక్షించి
మరి ద్రవ్యవ్యయమని మదిదలంచి
మంత్రిప్రముఖులన న్మంత్రముల్ వర్జించి

భూరిబ్రహ్మద్వేష మునువహించి,
దేవగో బ్రాహ్మణ జీవనంబులడంచి
అతిథివర్తనలెల్ల నపహరించి.
సాధుబృందముల వి షణ్ణత్వమునఁగాంచి అల్పులసేవల నభిలషించి
తే-గీ. పరుసతనమున ప్రజలని ర్బంధపఱచి
చిన్న నేరంబులకు ఘోర శిక్షణముల
దండితప్పుల కత్యల్ప దండనముల
నిడుచుఁ బాలించె నిజప్రజ లిడుమలొంద. 143

వ. అట్టియెడ నఖండ మహీమండలంబులంగల పురులు శిరులవిడనాడి తె
న్నివాసులెల్ల క్షామవ్యాధ్యాభీల విశీర్ణమానులై యీరాజ కృతాప
కృత్యంబున నిట్లిడుమ లొందవలసెనని దూలనాడుచు పరరాజ్యం
బుల కరుగువారును గొప్పతనంబునం దెప్పరిలునప్పురనాధులు కప్పం
బు లర్పింపక నుర్ణయంబునం దెరలువారును వివిధ విద్వత్కవిగాయ
క వైతాళిక వంధిమాగధ వితానంబులు తమతమ పరివర్తనంబులు
నివర్తిసగాగ క్షోభించి భూపసన్మాన విహీనులై నృపాల విఫాలనంబు
నిరీక్షింపుచు విశేషభీషణ దూషణ భాషణంబుల శ్లోకరూప
కంబుగా నాశీర్వదించువారును శాత్రవ సమాజంబులు పవిత్ర తేజో
విరాజమానులై జయాకాంక్షుల నుట్టడిగొని నిజజన నాథాదరణ
విహీనంబున దండధర కాండంబులు పరరాజా భీలాంభోనిధిని
మగ్నులై శత్రురాజన్యుల జేరువారును నైయుండ దేశక్షోభాతి రే
కంబునం బాలింపుచుండె. 144

ఆ-వె. వర్ణహీనమయ్యె హార్దంబు గతమయ్యె
స్పర్శవేదిరసము భంగమయ్యె
విమలకనకవిగ్రహ హాముమాయమయ్యెన
భాసమయ్యెదురని వాసమయ్యె. 145

తే-గీ. ఇత్తెరంగునభువి సేవవృత్తిదోప
వసుధబంద్రెండునూర్తొంబదియునారు 1296

మొదలు పదమూడు నూర్లతొమ్మిదివరకును 1309
నేలె పాండవ వనవాసకాలమనగ. 146

కోమటి వేమారెడ్డి కథ.

వ. అంత. 147

ఉ. కాముడదృశ్యదేహుడయి కల్వలరేడు వియత్పదాతుడై
సామజవైరి యుగ్రవనచారుడునై నిధినాథుడంబికా
స్వామికి మిత్రుడై మనగ జాలిరి గాక టుకాక యుండినన్
కోమటివేము త్వజ్ఝుఖుని కుంఠితశౌర్యధనాళికోడరే. 148

తే.గీ. అనగ నతడప్పురంబుల కధిపుడగుచు
సకలనృపరాజరాజి మస్తకకలాప
పోజ్జ్వలత్పద్మరాగ ప్రముఖవిరాజి
తాంఘ్రిపీఠుండనంగ సొంపలరుచుండె. 149

వ. తనపూర్వాచరిత ప్రకారమున నాస్థానంబునం బెక్కువ
న్నెనలన్ బెంపలరించి సుగ్గచయసూల్ ధర్మజ్ఞుడై యేలుచుం
డ నమాత్యాగ్రణి భాస్కరుండు కవి శ్రీనాథుండునై సొంపిరా
జనాథుండు నిరంతరోజ్జ్వలమహైశ్వర్యంబునం దేలగన్. 150

మ. ఇటొప్పుచుండ తత్సభాస్థాన విద్వత్కవిసనాథుండగు శ్రీనాథుండు
నిజపాండిత్యాతిశయంబు నవనినాథుం బొదప్పి దాక్షిణ్యానుసారింబు గా
నొగులసంస్థానంబులకుం జని యచ్చటి విద్వన్ముఖుల నెల్ల నోడంపుచు
బహుమతులం బడయుచు. 151

శ్రీనాథుడు విద్యానగరమునకు చనుట.

ఉ. ఆనరవంద్యుడొక్కసమయంబున వేడుక మీర నాత్మభూ
జానియనుజ్ఞ చేకొని ప్రశస్తమణిస్థగితాలయాళిచే
శ్రీనిలయంబనంగను చెల్వగు పండితకల్పకంబు వి
ద్యానగరంబు గన్గొనగ నాత్మదలంచి చనంగ నప్పురిన్. 152

తే.గీ. హరిహరకుమారదేవరాయాగ్రగణ్య
దఖిలవిద్వత్పరీవృతుండగుచు వెలయు

తత్సభాస్థానికులు దేరి తగుసపర్య
లొందికుశలంబు సల్పవా రుండ్రలరి. 153

క. ఏదేశంబుననుండుట, లేదెశప్రభులసభికులెందరిగెదరీ
సాదృశ్యహీనవాగ్విభ, వాదిగుణోన్నతికిఁగుతుకమగుడనవుండుర్. 154

శ్రీనాథకవిరచితము.

సీ. "పరరాయపరదుర్గ • పరవైభవశ్రీలఁ గొనకొనివిడనాడు • కొండవీడు
పరిపంథిరాజన్యబలములబంధించుగురుతైనయురిత్రాడు • కొండవీడు
ముగురురాజులకును • మోహంబుపుట్టించుకొమరుమీరినవీడు • కొండవీడు
చటులవిక్రమకళా • సాహసంబొనరించుకుటిలాత్ములకుసూడు • కొండవీడు
తే.గీ సాధుసైంధవభామినీ • నరసవీర
భటపటానీకహాటక • ప్రకటగంధ
సింధురాద్భుతసామంత • శ్రీలవనరు
కూర్మినమరావతికిజోడు • కొండవీడు." 155

క. ఆమండలమేలుధరా
క్షేమంకరుడఖిలవిబుధసేవాసాంద్రా
కోమటివేమారెడ్డి
స్తోమానినిభగ్రసముఖకవిసత్తముడర్. 156

క. శ్రీనాథకవిసమాఖ్యుడ
శ్రీనాథపదారవిందసేవనలబ్ధ
శ్రీనాథుడసకలకళా
శ్రీనాథుడనంగనొప్పు శ్రీనాథుండర్. 157

వ. అని యనేకప్రకారంబుల నఖండ ఖండ పాండిత్య వైఖరీ విశేషం
బులఁ దనవృత్తాంతంబు గద్య పద్యాత్మకంబునం దెలుపుటయు నచ్చ
టంగల నృపాలాది సకల విద్వత్కవి బృందంబుల మందానందంబునొంది
యక్కవి కుంజరుంజెరి యశేషవిశేషంబులు ప్రశంసించు చున్నెడల నమ్మ
నుజేంద్రచంద్రుడు సభికులందఱంగని యిట్లనియె. 158

ప్రభువు గృహరాజు మేడవిషయమై సభికులనడుగుట.

సీ. వినుఁడు దెల్పెద లోకవిశ్రుతంబుగ
నొందుబరగనిమాత్స్యపు పద్ధతిగను,
భర్మ్య హర్మ్య కవాట నిర్మలాట్టాలక
బహురత్నతోరణ భ్రాజితముగ
నేకధ్వజంబున నెసగెడుగృహరాజు
మేడ నొక్కర్తున మేయ విభవ,
మమరంగనిర్మింప నాత్మనుత్సుకమంది
యున్నారమింకనీ యుర్విలోన

తే-గీ. గలధరాధిపులెవరైన గట్టినట్లు
గలదెయెందైన మీరలు గన్నపట్ల
వినుటయునుగలెనేయిట్టి విధముమీరు
సరగునవచింపుడీ మాకు సభికులార. 159

చ. అనుటయుఁ దత్సభాసదులు సప్పుడ లేచి పరాకులేల ప్రభుం
గనుగొని విన్నవించిరొక కంబముపై గృహరాజునేడనిం
పెనయ సృజింపరాజ పరమేశ్వరులై తగుతారు దక్క త
క్కిన నృపాళికిందరమె కేశవునంతటి వానికేనియున్. 160

క. కనుఁగొనలేదెచ్చట మును, వినగను లేదిట్టి వార్త విశ్వంబునఁ ద
ద్ఘనమైన కార్యమెవ్వం, డొనరింపగలేడు ప్రభువులొక్కరుదక్కన్.

వ. అనినవిని శ్రీనాథుండు సంభరితరోషావరోధనుండై పుల్కాంకూర శారీరంబునఁ దటాలున సభామధ్యంబున నిలిచి నృపాలాభిముఖుండై యిట్లనియె. 162

తే-గీ. అవధరింపుము చంద్రవంశావతంస
తారు తెలిపీరు దానికు త్తరము నేను
దెలసినంతలంది వాక్రుత్తుఁ దేట వడఁ
జి త్తగింపుడు దేవర చి త్తమలగ. 163

ప్రభువునకు శ్రీనాథుడు గృహరాజుమేడ సంగతి చెప్పుట.

మ. బలభిత్సన్నిభవైభవుండు శశివిభ్రాజత్కళాశాలిని
స్తులశౌర్యద్విరదారిభర్త బుధసంస్తుత్యప్రభావాధికో
జ్జ్వలుడౌ కోమటివేమభూపతి ప్రపంచంబద్భుతంబందఁగ
న్నిలయంబై తగుకొండవీటినగరిన్ లీలావిహారార్థియై. 164

ఆ. ఒంటికంబమున మహోజ్జ్వలసోపాన, హర్మ్యజాలజాలకాదికముగ
గట్టెనద్భుతముగ నట్టలకము గృహ, రాజుమేడనాఁగ దేజమెసఁగ.

తే-గీ. అనుటయును నమ్మహీవిభుం డవధరించి
విభ్రమావేశుఁడై కొండ వీటికథల
నరసి తెలిసి నిజేచ్ఛ హేయముగ నెంచి
యొక్కచోఁ గలదాని వే ఱొక్కచోట
గట్టుటను చిత్రమని దాని మట్టుపెట్టె. 166

సీ. ఆమహీపతి కవి గ్రామణిఁ బూజించి
బహువస్త్రభూషణ ప్రతతులొసఁగి
తగుసపర్యల నాబు ధస్తుతుఁ బొదలించి
దుర్వారబహుమాన తుష్టుఁ జేసి
ప్రాసాదమహనువా ర్తలఁ గడు నాలించి
నిజసభాధ్యక్షుఁగా నిలుప నెంచి
తన మనంబున బహు తరవాంఛలుప్పొంగ
మంత్రిబోధన లెల్ల మదిని గుచ్చి

తే-గీ. కవినచటనుంచి తనహార కారగముల
రాజబంధు పురోహిత రాజినెల్ల
సౌధనిరుపమవిభవాతి శయము గాంచి
రాఁబనిచెఁ గొండవీటిపు రమున కతఁడు. 167

కొండవీటిగృహరాజుమేడవృత్తాంతము.

వ. అంతనక్కవికాంతుండది యంతయుఁ దెలిసి తనవచనస్థాపనానుకూలం
బగు కీలు నాలోచించి విమలహృదయంబునఁ గృతస్నాతుండై సద్భక్తి

పూర్వకంబుగా నిష్టదేవతావతంసంబగు నవులూరిపోతరాజును పాసించి తదనుగ్రహబద్ధంబుగా నొక్క పత్రంబున పోతరాజునకు "దేవా తావక సేవకుండగు శ్రీనాథుండనేక శిరస్సాష్టాంగ ప్రణామంబులు తెదుపరి యుష్మన్మందిరపురోభాగంబునంగల తుమ్మచెట్టును మదీయప్రభులగు కోమటివేమారెడ్డిగారి గృహరాజుమేడకొసంగుము. ఆ నరపతిమిమ్ము నంబూజించి యామ్రానుం గొట్టించి యుంచ భవదీయ యోగబలంబున కొండవీటి పురసాలాంతరాళంబునం జేర్పుం" డని ప్రార్థించి యుత్తరంబు వ్రాసి యేతద్వృత్తాంతంబెల్లం బెల్లంబొనర్చుచు నీపత్రికంగాంచు తోడనే మీరాపోతరాజుమందిరంబునకుం జని తద్దేవతావతంసునిం బూజించి యీయుత్తరంబెదుటనునిచి తెదాలయాభిముఖంబునంగల మ్రానింగొట్టించియుంచ నది యారాత్రివేగులోన, పోతరాజు యోగబలంబునమీకోటలోనం జేర్చుగావునం దక్షిణంబున నట్లుచేసియత్యద్భుతంబుగా నామ్రానింజెక్కించి నిల్పి చిత్రవైఖరిని గృహరాజుమేడం గట్టించి యందుంగొల్వమరుండు. దానింజూడ నిటనుండిరాయలహార్కారులు వచ్చుచున్నారు వారువచ్చు సరికిసమస్తంబు సృజింపుండని ప్రభువునకువ్రాసి యీరెండు పత్రికలను మిగులరహస్యంబుగా రెడ్డి కనుప నతండట్లయొనర్చి దేవతాగారంబునకెదుటంగల నప్తతాళప్రమాణోన్నతంబును, సప్తరజ్జుప్రమాణవలయంబునుంగల వృక్షంబునుంగొట్టించియుంచుటయు నది యట్లకోటలోనంజేర నప్పుడమిరేడుమిగులవేడుకపడి శ్రీనాథుప్రజ్ఞాతిశయంబునకనాశ్చర్యంబునొంది ప్రాసాదనిర్మాణకృత ప్రయత్నుండై. 168

ఆ. వేనవేలశాస్త్ర వేత్తలసౌవర్ణ
కారులాదిశిల్పి కారతతుల
వేమభూవిభుండు వేవేగరావించి
మేడఁగట్టనుద్య మింపుడనిన. 169

సీ. వారలందరు మహా వైభవోపేతులై
భోజనమజ్జనం బులనుదీర్చి

నృపబహూకృతభూష । నిచయముల్ ధరియించి
పరమకుతూహల । స్వాంతులగుచు
జనవిభునాజ్ఞగై । కొని వేడుకను పరి
కరములు గొనిశిల్పి । కారులెల్ల
చిత్రవైఖరులుభా । సిల్లఁగఁ గంబంబు
జెలువంబుబోలుపారఁ । జెక్కి చెక్కి
తే-గీ. రేయుఁబవలును నిర్జితోపాయులగుచు
నిద్దురయునోగిరంబులు । రద్దుజేసి
పరమసంతోషకలితులై । బహువిధముల
దీర్చిరిట్టులఁగంబంబు । తేజమెసఁగ. 170
సీ. వజ్రంబునకుమారు । నలుకుచందంబునమిగులదృఢంబైన । మేనుతోడ
దందశూకకులీను । తనువులీలనహించుడంబగువర్తుల । త్వంబుతోడ
పుటపాకమొదవినే । పుత్తడికైవడి మిసమిసల్ జెలువొందు । పసిమితోడ
వింధ్యాచలమువిధ్ర । పేఁగినిల్చినమాడ్కి మితమమీఱినసము । న్నత
తే. వెలయగాఁగంబమును దీర్చి । విబుధవరులు [ముతోడ
దీవెనలొసంగ బ్రాహ్మణ । దేవపూజ
లెల్లఁగావించివప్రమం । దుల్లసిల్ల
నాటిరుర్వినిభరియించు । నాగమనగ. 171
తే-గీ. దానిపైఁగుడ్యములమర్చి । వానిపైని
కనకజాలకహార్మ్యని । కాయ్యములను
కరిహరిప్రముఖాది వి । గ్రహములెల్ల
చిత్రముగఁజెక్కికట్టిరా । చిత్రగృహము. 172

గృహరాజు మేడ వర్ణన.

వ. మఱియు ననవద్య విద్యావైశద్య ప్రాచుర్యతరం బహువిధ పుష్పితారామ నదన దీపుట భేదన చతురంగబలప్రముఖామిత విచిత్ర చిత్రిత నవరత్న సంఘట్టనాభేద్యంబులగు కుడ్యంబులును, నితాంతలతాంతానేక విధ లేఖనోజ్వల శృంగార మదేభతురంగ శతాంగనిచయ గమ

నాగమ నానుకూలంబులగు ద్వారంబులును, అహర్ముఖ విరాజమాన విభాకరబింబ సదృశానర్ఘ్య చిరత్నరత్న స్థగిత రుక్మ సింహాసన వ్రజంబులును, అంతరిక్ష వ్యాప్తవిమల స్వర్ణకలశ కలిత శేఖరనివహ పరిచుంబిత గోపురంబులగు గోపురంబులు, విచిత్రగాత్ర పుష్పికాసందోహ సంక్లిప్త పంచవర్ణ వ్యాకీర్ణంబులగు వితాన వితానంబులును, అఖండ మహీమండల మండనాయమానేంద్ర నీలాదిదివ్య నవ్యోపలస్థంభ సంభృతంబులై మింటిదవులుమంటపంబులును, మహారజత శృంఖలంబులం బాటమిమిగిలి దీటులేక థాటివెలయు కవాటంబులును, భరతశాస్త్ర ప్రవీణతాశ్లిష్ట ధీమంతులగు కళావంతులును, రవిశశాంక కళావిస్తారంబుల నోజందేజరిల్లు దీపికానిచయంబులును, సారతర సౌరభోజ్వల సువర్ణపత్ర కుసుమ ధారణంబులగు తోరణంబులును, అనారతంబు మలయమారుతంబు మలయుందుల లేని భాతిఁ భూతిమిగులు వాతాయనంబులును మోదంబై దలంబాదుకొల్పెడియొప్పుల కుప్పలైయొప్పు పుష్పాదుల తిప్పలగప్పు నడిమేడురంబులగు వేదికలును, నవరసోల్లసిత విగ్రహసమగ్రంబులై దిక్తటసమాకీర్ణ ప్రభాపటలంబులగు పటంబులును, అభినవాభినయ విశేషంబులం బంచశరశర సమానభాసమానంబులగు పాంచాలికా సంచయంబులును, వెలయు తత్ప్రాసాదంబు కాపాలితెఱంగున సర్వమంగళాభిశోభితంబును, సుకవి ప్రబంధంబు విధంబున బహువిధాలంకార వితానవిభ్రాజితంబును చంద్రమండలంబుడంబున నమోఘమృగ ప్రతిమాభిరామంబును, సురేంద్రుపగిది వజ్రకాండ జేగీయమానంబును, విభావసునిశేవ సభామండల మండితంబైన భోమండలంబుగతి భూరి తారకామాలికానుగతంబై పాండుమధ్యముని క్రియధర్మగుణ కలాపావాసంబై పన్నగంబుంబలె చక్షుశ్శ్రోత్ర మంజుళంబై సురపురి కరణి సుమనోవిలాసంబై సమరధీరునితీరున పరిఘాది భాసురంబై ఋష్యశృంగ నామధేయంబును పర్వతాగ్రంబును ననుకరించి సముత్తుంగ శృంగశృంగారంబై సముద్రంబును, పరాజయంబునుబోలి

బహుభంగ సంగతంబై జడస్వభావంబును, నృసింహావతారంబును నను నయించి యేక స్తంభ నిరూఢంబై కుమార ప్రభావంబును, పరే తమండలంబును, మహేశ్వర శరీరంబును నుద్దిగని శక్తియుక్తంబై రాజభూషణోత్కరంబును, శైలంబునుంబోలే నవ్రూపల విరాజమానంబై విష్ణుస్వరూపంబును, భూతలంబును, పన్నగేంద్రంబును, నాకసంబునుంబోలె ననంతాభిరామంబై నిశాధిప మండలోన్నత ప్రసిద్ధంబయ్యున నిశాధిప మండలోన్నతప్రసిద్ధంబై నయసంపన్న విరాజమాన నిర్మితంబయ్యుననయసంపన్నవిరాజమాన నిర్మితంబై, మందరాగ సంచారాధిక గాయకగాయనీ జనవిలసితంబయ్యున మందరాగ సంచారాధిక గాయకగాయినీ జనవిలసితంబై సద్మృజ్ఞోజ్జ్వలంబయ్యున సద్మృజ్ఞోజ్జ్వలంబై విసమస్వరూపంబయ్యు నవిసమస్వరూపంబై ఒక్కొక్క దిశల ద్రిదశ గురుసదృశ శారదావిశారద వచోవిలాస నిజాంగణ ప్రబంధిత దశదిశ వ్యాప్త యశోధురంధర ప్రభుప్రముఖ ద త్తమ త్తేభులగు విద్వన్మత్తేభు లొనర్చు శాస్త్రచర్చ లెసంగ నొక్కొక్కచెంత దురంతలతాంత వాసనా నిశాంతలగు కాంతాసంతానంబు కనత్కనక కంకణనిక్వాణం బెనయం జెలువంబున వీవు చామరవీచికలుప్పతిల నొక్కొక్క ద్రేవ కేవల భావిభావుక జ్ఞాన పారీణులగు నుప్రధాన సత్తములు కొలువు వెలయ. నొక్కొక్కయిక్క మిక్కిలి చొక్కంబులగు ఘుమఘుమలు పిక్కటిల మనంబులకు మక్కువ నెక్కించు కర్పూరాగరు ధూపధూమంబులు స్థేమంబులై మలయ. నొక్కొక్కతరినమం దానంద కందళిత తరంగితాంతరంగంబులం బొంగుచు నిజమస్తకవిన్యస్తహస్తకమలులై ప్రశస్తిం దెలుపుచు స్తుతించు వందిమాగధ వైతాళికాది కృతి కైవారంబులలర. నమ్మహీపతి సభాభ్యంతరంబునని జేష్ట దేవతావతంసంబగు శ్రీమద్రాజరాజేశ్వరీదేవిని నితాంతమణి సంతాన జేగీయమానంబును యసమాన శోభాన్వితంబును నగు సింహాసనంబునంగొల్వుదీర్చితత్సముఖంబునసకల సామంతమంత్రి పురోహిత ప్రచయంబెల్లంగొలువచెలువు

మిగిలి శృంగార లీలలు గ్రాలుచుండ నిండోలగంబుండునవసరంబున.

రాయలహార్కారులు కొండవీటికి వచ్చుట.

సీ. రాయలపనుపునకరయముననే తెంచు
హార్కారగనులు న య్యవసరమున
కుండినపురపుర క్షోణికి నేతెంచి
యిదికొండవీడని యెఱిగియెఱిగి
నిలయంబునకుఁబురా న్వేషణ మొనరించి
విపులస్థలంబున విశ్రమించి
అవనీశదర్శనో త్సవచిత్తులై దండి
సాలముల్ సొచ్చి త త్సరణిఁగనుచు

తే-గీ. మదికివింతయి శీర్ష కంపము తలిర్ప
పృథుల గీతంబుసీనుల విందుసేయ
విభ్రమావేశు లై సౌధ వీథు లెల్లఁ
దిరుగుచుండిరి మార్గముల్ దెలియలేక. 174

చ. చని చనిచిత్రశాలలను సామజశాలలు నశ్వశాలలున్
ఘనచరశాలలున్ రజత కాంచనశాలలు నాట్యశాలలున్
గనుగొని మార్గదర్శకని కాయసహాయమునన్ జనేశుఁగీ
మునుగన జాలిలోపలికిఁ బోవననుజ్ఞను వేడియంతటన్. 175

క. నరవిభునియాజ్ఞ చేమం
దిరముఁ బ్రవేశించియరుగు జొచ్చిరిరత్న
స్ఫురిత సోపానములఁ దమ
చరణంబులఁ ద్రొక్క మిగుల సంశయపడుచున్. 176

వ. ఇట్లు చనుదెంచుచుఁ దమలోన. 177

సీ. వజ్రకాండంబుల వర్ణించివర్ణించి వజ్రకాండభ్రమ బడెదువారు,
పద్మరాగంబులఁ బరికించిపరికించి పద్మరాగభ్రమ బడెదువారు,

తారకామాలికోత్కరగిప్తిఁగనికని తారావళిభ్రమఁ దవులువారు
నీలోపలచ్ఛవి నీక్షించివీక్షించి నీలోత్పలభ్రమఁ దేలువారు

తే-గీ. నగుచుమదిగల్లు తమసంశయములు దెలియ
నొరులఁబ్రశ్నింపుచును వెన్కనుండువారు
వారికై వెన్కముందాడు వారునగుచు
నగుచుఁ జనుదెంచుచుండిరి నవగృహమున. 178

వ. మఱియుఁ గుడ్యంబుల విచ్చలవిడిపెచ్చరిలి వెలుంగు నచ్చపు పచ్చరాల మెరుంగుతెరంగులఁగనుఁగొని పచ్చికలనియిచ్చ మిగిలి పరుగులిడు కురంగంబుల నీక్షించి గండుమిగులు పుండరీకంబుల గండడంపనుద్దండదండపాణులై యుండు మృగయాపరబృంద ప్రతిమాదుల విధంబుల లోచనంబు లార్పకఁజూచువారును, నిద్దంపు టద్దంబులం దిద్దన నద్దుమిగిలి విభులయొద్దం జేరి యొద్దికల ముద్దుగుల్కు ముద్దియలం దిలకించిపులకాంకూర శరీరంబుల సంచలింపంజాలక పంచశర భిన్న మనస్కులై తద్గతియె తమకుం గూర్పుమని విరించిఁగురించి వేడువారును; వల్లరీనిభకుచ పల్లవాధరీకదంబ మృగమద మిళిత సుగంధ సంసిక్త కనత్కనక భూషణ ఝణఝణాత్కార సంయుక్తకర పల్లవ కృతి సల్లలితంబులై కొల్లలగుతావులం గొని విలసిల్లు చల్లని తెమ్మెర పిల్లగముల కుల్లంబులు రంజిల్ల నవియెల్లఁ దమదెస విసరుగాకయని మసలువారును నవరత్నకలిత కనకపటజాలోన్నత ప్రకాశంబులకుతను వికాసంబులు మారువడి యొండొరుల గుర్తింపనేరకఁ దిరుగువారును అంగజ ప్రసూన శరసన్నిభులగు నన్నుఁ దలమిన్నల సంగీతభంతరంగంబుల నంతరంగంబులని గుడ్చి తద్రంగంబున రంగుమిగిలి స్వేచ్ఛలఁజెలంగువారును, ఇచ్చటి యచ్చెరువగు ముచ్చటలంగాంచి యచ్చటికింజన నిచ్చవచ్చునే యీసచ్చరిత్రుఁవేడి హెచ్చగువచ్చు బడులం బుచ్చుకొని యిచ్చటనే వసించెదమని పంతంబులుసేయువారును నై పలు విధంబులగు వింతలెల్ల నుచితాసనంబుల కతిపయకాలంబు గూర్చుండి వీక్షించి తనివిందవిలి ప్రభునాజ్ఞగొని వెడలి తమ పురంబునకుం జని

గృహరాజు మేడఁగట్టిన వృత్తాంతం బాంతర్యంబుగాఁ దెలిసి సానం దాద్భుతాంతరంగులై తమ రాజన్య సభాస్థలికిం జనుటయు నతండు వీరింగని కుశలం బడిగి కుండిన నగర వృత్తాంతంబులు దెలుపుఁడన వారిట్లనిరి. 179

హర్కారులు రాయలకు కొండవీటి మేడవృత్తాంతము చెప్పుట.

క. అయ్యాభవదాజ్ఞనుగొని
చయ్యనఁగుండినపురంబు । చను దెంచితిమే
మయ్యెడఁగలచందంబుల
నియ్యెడఁ దెలుపంగజాల । మింతంతనుచున్. 180

ఉ. అచ్చటిరత్నకందరము । లచ్చటిదివ్యసువర్ణభూషలున్
అచ్చటిసౌరభానిలము । లచ్చటి హెచ్చగువారకామినుల్
అచ్చటివైభవోన్నతులు । నచ్చటిచందము లెల్లఁగాంచినన్
అచ్చరలచ్చెరుందవిలి । యచ్చటు బాయగనోపరిచ్చలన్. 181

న. మఱియు. 182

సీ. అచటిచందంబుల । నవలోకనము సేయ
నాత్మలవిభ్రమం । బతిశయిల్లె
అచటిగోపురతతు । లవలోకనము సేయ
నాత్మలగౌతుకం । బధికమయ్యె
అచటిగీతారావ । మాలకింపంగ మామ
తులు బ్రహ్మానంద । మయములయ్యె
అచటిపురాణాదు । లాలకింపగ మాకు
విద్యావిశేషమై । శద్యమొప్పె
తే-గీ. నచటి విభవాభిజాత్యంబు । లరయనరయ
నప్పురము బ్రీడమానసం । బొప్పదయ్యె
నెచటఁగన్గొనగాలేము । యీపుడమిని
హరిహరకుమారదేవరా । యాగ్రగణ్యా. 183

ప. అని యిట్లనేకప్రకారంబుల కొండవీటిపురమహాత్మ్యంబును గృహరాజు మేడవృత్తాంతంబునుం దెలుపుటయు నమ్మనుజేంద్రుండు విని విస్మయంబునొంది శ్రీనాథునితనగద్దియం జేర్చి పునః పునదండప్రణామంబులిడుచువినయవిశేషభాషణంబుల భూషించుచు తనరాష్ట్రంబునంగల మెతుకుసీమకై లాస కోట మొదలుగాఁగల జాగీర్లనొసంగి బహూకరించిపనుపుటయునక్కవినాథుండు కొండవీడుప్రవేశించి ప్రభుందర్శించి ఏతద్వృత్తాంతంబులకు నొండొరులుసంతసించుచు తనుగొన్న రాజ్యంబులు ప్రభుస్వాధీనంబొనర్చి మహనీయుండై పరిఢవిల్లుచుండెనంత. 184

సీ. అమ్మహీవిభుడురా । జాన్యధిపుడై ధర్మ
మార్గవర్తనమాన । మనుచుభక్తి
బొలుపొందనవులూరు । పోతరాజునకు
బల్ జాగీరులిచ్చెను । భోగములకు
మున్నురుక్మిణికొల్చి । చెన్నమిూఅనగారి
దేవతకుఁబునఃప్ర । తిష్ఠజేసి
ముల్లగూరను నామ । మునవొక్కపురిగట్టి
యాదేవతకునగ్ర । హారమొసగి.

తే-గీ. పెక్కువసతుల దేవత । పేరనొసగి
పుణ్యచారిత్రుడై పద । మూఁడునూర్ల 1310
పది మొదలు ముప్పదియునేడు । వరకతండు 1337
మేదిని భరించె నిర్వదె । న్మిది శరదులు. 185

రాచ వేమారెడ్డి చరిత్రము.

తే-గీ. అంత శ్రీరాచ వేమాఖ్యుడను । ఘనుండు
రత్నసింహాసనస్థుడై । రమణఁగాంచి
దుర్గవర్గంబులకుఁ దాన । దొరయగుచుఁబ్ర
భుత్వసామ్రాజ్యుడై యొప్ప । సత్వుడగుచు. 186

క॥ తనతల్లిసూరమాంబకు, మనమునఁగల కోర్కెలను వశీ మర్థింపఁగఁదా
జననియాజ్ఞానుసారం, బునఁబురికిసమీరభాగ సీమునపొంపెసగఁ. 187

సీ. కమనీయ రత్న సం। ఘట్టణ సౌవర్ణ జాలజాలోజ్వలా।ట్టాలకములు
నిబిడశాత్రవబృంద। నిర్దళితోత్తుంగ ప్రాంచితఘనవప్ర।సంచయములు
పనస జంబీర రం।భాకుట్మలతమాల కూటోజ్వలోద్యాన।వాటికములు
రాజరాజనివాస । రాజమానవిలాస రాజేందురాజ మా।ర్గవ్రజములు
తే-గీ. వెలయ భూమహిళాహ।స్త కలితకలశ
మన సృజించె నచట సూర।మాంబ పురము
నవ్యముగను విద్యా పూడి । నామమునను
ధరణిఁ దనరారెడు పిరంగి।పురము చెంత. 188

క. ఆపట్టణమునకుంగడు, దాపున నమ్మనుజపతి సు।ధారస ధారల్
దీపింపఁ బ్రతిష్ఠించెను, ప్రాపుగ సంతాన సాగ।రంబను కొలనున్. 189

వ. మఱియుఁ ద త్కాసారంబునకు నొక్క కాలువం ద్రవ్వించి తన తల్లి
యాజ్ఞానుసారంబుగా జగదంజ గండికాల్వ యను నామంబు నొసంగి
మిగుల ప్రశస్తుండై. 190

తే-ఆ. ఆమహీజాని తత్పుర।మందు వేడ్క
బొదల పదమూడు నూర్ల ము।ప్పది యెనిమిది 1338
మొదలు పదమూడు నూర్ల న।ల్బది యొకటిగ 1341
బరగె సర్వం సహా పరి।పాలనమున. 191

ఆరుగురు రెడ్ల కాలనిర్ణయము.

సీ. పోలయవేమ భూ।పాలుండు పోషించె
మహినిఁ బన్నెండు సం।వత్సరంబు 12
లనపోత వేమాఖ్యుఁ। డవనిభరం బూనె
ననఘుడై ముప్పది। హాయనమ్ము 30
లన్న వేమ మహీశు।డలఘు సంపన్నుఁడై
ద్వాదశాబ్దంబులు। ధరణి నేలె 12
మహితకామగిరివే। మక్షితీదయితుండు
భువి జతుర్దశ వర్ష।ములు భరించె 14

తే-గీ. ప్రోలచెంగోమటి వేమన ౹ పుడమినిరువ
దెనిమిదేడులు తతభోగ ౹ మెనయరాచే 28
వేమనాబ్ద చతుష్కంబు ౹ వెలసెరెడ్డి 4
వంశభవు లేలిరిల నూరువత్సరములు. 100 192

వ. తత్కాలంబునందు. 193

శ్లో. త్రయోవేగికులేభ్యశ్చ ద్రావిడేభ్యశ్చముత్తమాః
వెలనాటి కులేభ్యశ్చ షట్త్రింశ గ్రామసత్తమాః

శ్లో. శ్రీకృష్ణవేణ్యోతటి పుష్యవేషు శ్రీతుంగభద్రాతట పుష్యవేషు
శ్రీరెడ్డిభూపాలక రాజవర్య బాహ్యాగ్రహారాగతి వేగసంఖ్యాః.

వ. ఇట్లు పలువిధంబులగు శాసన రూపకంబుగా నగ్రహారంబులు విప్రుల
కొసంగి నిఖలైశ్వర్య విరాజమానులును ఆసేతు శీతనగపరీత భూతల
వ్యాప్త కీర్తివిస్తారులును, షట్చక్రవర్తి ప్రభాధికులును నైన త
త్షట్చక్రవర్తులును ధరాపాలనం బొనరించిరి. 194

క. అనుచును నాశీరున కతి
వినయం బెనయగఁ ద్రిలోక ౹ విదుడగు వనజా
సన సుతుఁ డగు నారదుఁ డూగి
వినుపించెను కొండవీటి ౹ విభుచరితంబుల్. 195

నర్కుటవృత్త చంపకమాలికా వృత్తతేటగీతి కంద గర్భిత

చంపకమాల వృత్తము.

చ. నరవరభవ్యధామశుభ ౹ నామరసాసుర పాలన క్రమా
శరధి శయానరమ్య ఘన ౹ సారస లోచన శ్రీనివేశనా
సురుచిర దివ్యశీలరణ ౹ శూరర మాధవ ధీర భాసురా
హారహిత ధీవిశాలమణి ౹ హారనతామర పావనాత్మకా. 196

నర్కుటవృత్తము.

నరవర భవ్యధామ శుభ ౹ నామర సాసుర పా
శరధిశయాన రమ్య ఘన ౹ సారసలోచన శ్రీ

సురచిర దివ్య శీలగణ శూరర మాధవ ధీ
హారహిత ధీవిశాలమణిహార నతామరపా.

చంపక మాలికా వృత్తము.

శుభనామ రసా సురపాల నక్రమా
ఘనసారస లోచన శ్రీనివేశనా
రణశూరర మాధవ ధీరభాసురా
మణిహారన తామర పావనాత్మకా.

తేటగీతి.

పాలన క్రమ శుభనామ భవ్యధామ
శ్రీనివేశన ఘనసారయాన రమ్య
ధీరభాసుర రణశూర దివ్యశీల
పావనాత్మక మణిహారధీవిశాల.

కందము.

వరభవ్యధామ శుభనా
మర సాసురపాలన క్రమా శరధి శయా
చిర దివ్య శీల రణ శూ
రర మాధవధీర భాసురా హారహిత ధీ.

గద్య.

ఇది శ్రీమజ్జగత్ప్రాణతనయ వరప్రసాద లబ్ధ కవితా సంకలితాపస్తంబ
సూత్ర కౌండిన్య సగోత్ర పవిత్ర వివిధ విద్వన్ముఖ సరోజాతమిత్ర
మద్దుల పలివంశదీపక వేంకటప్పయాభిఖ్య తనూజాతక
సుకవి జన సేవక గురుబ్రహ్మనామక విరచితం బగు
శ్రీ కొండపేటి చరిత్రంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ కొండవీటి చరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

మద్రఘుకుల సోమా
సోమాది ప్రణుతనామ సుగుణోద్దామా
దామోదరాభిరామా
రామా కోదండరామ రామవిరామా

క. అవధారు పంకజాసన
భవుచే నాదివిజలోక పతివినిదానన్
దవిలి తదనంతర కథను
వివరింపుమటన్న నిట్లు వినుపించె నొగిన్. 2

వ. తదనంతరంబ. 3

ఉ. రాజవిహీనమైన నడిరాతిరి రీతిని పద్మినీసతీ
రాజవిహీనమై పొలుచు రాకమలాకరమట్లు ద్రౌపదీ
రాజవిహీనమౌ కరిపురంబువిధంబునఁ గొండవీడిలన్
రాజవిహీనమై పరుల రాకడ కాకరమాటఁ బెల్పెడన్. 4

వ. అట్టియెడ. 5

లాంగూల గజపతి కొండవీడు ప్రవేశించుట.

సీ. శ్రీధరసేవారు చీపరవశుడయ్యెఁ
బరవశత్వంబునఁ బరగెడిపుడు
కరమాశ్రితులయెడఁ గారుణ్యవారాశి
దాల్చియు విషరాశి దాల్చెడిపుడు

పనియెడ ఖచితంపు భావంబు గల్గియు
మొగమాటమినిదాట ముగియడెపుడు
అర్థికిదానక ల్పాగమయ్యునపాత్ర
దానంబులీయగా నూనడెపుడు

తే-గీ. అనగ జగముల పొగడికఁ ననఁగదనడు
మొగమునిగని గలఁదొగల మగనిఁ దెగడు
పగలతెగువలఁ దెగనాడి నెగడుమగడు
మహితలాంగూల గజపతి మనుజవిభుడు. 6

చ. వికసితమైమరందము స్రవించెడు పద్మవనంబుపైనళి
ప్రకరము సంతసంబొదవ వ్రాలినభంగిని తండకొంతసై
నకనికరంబుతోఁ దనదు నేర్పునఁ బాలన సేయగా మహీ
ప్రకటితమైనకుండిన పురంబరుదేరి ముదంబెదందగన్. 7

చ. అటఁదన రాజధాని పొలుపారగ జేసి తదంతరంబులా
పటుతర దుర్గవర్గముల పాలనమెల్ల నహించిమించిదో
శ్చటుల బలోన్నతిన్ యుదయ శైలపురప్రభృతిన్ జెలంగునా
కటకపురీపరీతనృప కాండమునెల్ల జయించెఁబెల్లుగన్. 8

సీ. తనుజయించినన్నృపాస్థానంబులందెల్ల నిజబిరుదాంకముల్ నెగడుఁనటుల
శాసన స్తంభముల్ స్థాపించిపురముల జనులెల్లసుఖమునఁ దనరునటుల
జలనిలయాది పసతులెల్లనమరించి స్థిరపదంబును దాను జెందునటుల
సప్తసంతతులఁబ్రశస్తిగాఁగావించి పుణ్యమార్గస్ఫూర్తి బొసగుఁనటుల

తే-గీ. జేసి పెద్దమలెముకోట చిన్నమలెము
కోటయనఁగట్టి పూర్వపు కోటలెల్లఁ
గడుదురస్తులొనర్చి దుష్కరపథంబు
లడచిప్రోచె భువికి సుఖమబ్బునటుల. 9

క. పదమూడునూర్లపైనలు, బదిరెండవయేడు మొదల భాసిల్లగనే 1342
బదిమూడవసంఖ్యతుదం, గదురగ ద్వాదశశరదులకాలంబేలెన్. 10

కర్ణాటకరాజులు కొండవీడువచ్చుట.

సీ. అటుమీఁదకర్ణాట కావనినాధులు నరపతిసింహాస నస్థులురణ
కోవిదులుప్రతాప దేవరాయాఖ్యుండు హరిహరదేవరా యాగ్రగణ్యు
డిరువురుండఁగుండిన యేలికలజయించి దుర్గవర్గంబుల దొరతనంబు
చేకొనిశాశ్వత శ్రీలుప్పతిల్లంగ బాలించిరచ్చటి పట్టణములు
తే. శైలషోడశసంఖ్యల పాలనంబు
ప్రబలిపదమూఁడునూర్లయే బదియునాలు 1354
గాదిగాఁజెబ్బదారవ దంత్యముగను 13 1376
వత్సరములిరువదిమూఁడు వాంఛదీర 11

కపిలేశ్వర గజపతికథ.

క. గజపతిసింహాసనుఁడురు, గజపతినిభబాహుసత్వ కలితుఁడునృపది
గ్గజపతినాకపిలేశ్వర, గజపతిదేవప్రభుండు కడుబల్లిదుఁడై. 12
చ. అరిగతమైనభూమిఁబడ యుంగఁదఁ ంచికృతప్రయత్నుడై
శరధిరవంబెసంగసటు సైనికఘోటగజాన్వితంబుగా
నరపతిపీఠుపైఁజనిర ణంబునగెల్చిమహేంద్రవైభవా
కరమగుకొండవీటిపుర కాంచనపంచముఖాసనస్థుడై. 13
తే. రక్తిమీరంగఁబట్టాభి షిక్తుఁడగుచు
పురిపురికిరాజమార్గముల్ పొందుపఱచి
జారచోరభయాదులె చ్చటనుగనుట
కైనఁబుడమినిఁగనరాని యట్లొనర్చి. 14
క. పదమూఁడునూర్లపైఁడె, బ్బదియేడవయేఁడుమొదలఁ బరగంగనె
న్బదిమూఁడవవర్షముతుద, గదురఁగఁదగుకాలముర్వికఘునతవహించెఁ.

పురుషోత్తమ గజపతికథ.

సీ. తదనంతరంబయే తన్నృపాలునకునౌ
రసపుత్రుడధికవి క్రాణనప్ర
భావుఁడుశ్రీపూస పాటివీరప్రతా
పపురుషోత్తమగజ పతివిభుండు

యుక్తసింహాసనా గూఢుఁడై కుండిన
ప్రాజ్యరాజ్యైకసా మ్రాజ్యుఁడగుచు
పుడమిపోషింపుచోఁ బురుషోత్తముండని
జగములుబొగడంగ నెగడిసకల

తే. దేశములనెల్ల నార్జించి తేజమొదవ
కులవిరోధుల నరపతి కులులనడచి
ఆనుగొందిఁనృసింహరా యాఖ్యఁగెలిచి
పుచ్చుకొనియెను కర్ణాట భూమినెల్ల. 16

వ. ఇట్లుతండు పెక్కుదేశంబుల జయించికొనిన రాజ్యాభివృద్ధి గావించి యెల్ల జనులు సల్లలితంబగు నుల్లాసంబున నుల్లసిల్ల చల్లనిమార్గంబున నేలుచుఁ దననామంబు సుప్రసిద్ధంబై యుండునట్లు పురుషోత్తమ పట్టణంబను పురంబును గట్టి యీవిధంబున దేశంబున కొక ధర్మ శాసనంబు వ్రాయించె. 17

శాసనము." శ్రీ చతుర్దశభువనాధిపతి. శ్రీమత్పురుషోత్తమ దివ్య చరణసేవశతా నవరత్న వుంచానవైరి మర్దన భుజాబల పరాక్రమ పరమవైష్ణవ పరమ భట్టారక భాగ మూల కారణ శ్రీ పురుషోత్తమ పుత్రసూర్యవంశాధార మహారాజాధి రాజరాజ పరమేశ్వర ఇక్ష్వాకు కులసంభవ రామచంద్ర చరిత్రాలంకృత పాతనాటిమండలేశ్వర నవకోటి కర్ణాకాలంబరేశ్వర పంచనాదైశ్వర్య శ్రీ వీరప్రతాప పురుషోత్తమదేవ మహారాజాలంకార విజయరాజ్య సమస్త శ్రాయికన్యా శుద్ధపంచమి శుక్రవారంస్వస్తి శక వర్షంబులుగరగాతదునాలుగునూర్ల పదునొకొండవనగు నేటి కీలకనామ సంవత్సర భాద్రపద శుద్ధపంచమి x శుక్రవారం దుర్గాప్రసాద కొండవీటి సమస్త దేశాలగ్రామాల అష్టాదశవర్ణాల ప్రజకున్నూ పెండ్లిసుంకాలున్నూ అడ్డగడపేట సుంకాలున్నూ ఆచంద్రార్కస్థాయిగా మానితిమి ఈసుంకములు కరణాలు | తెలుగు రాజులు యెవరైనా తప్పితే గోహత్య బ్రహ్మహత్య శిశుహత్య చేసిన పాపమునఁబోదురు. తురకరాజులు తప్పితే పందినిఁదిన్న పాపానఁబోదురు."

సీ. అని యివ్విధంబున । నాస్థానమందున
వర్తనల్ శాసించి । కీర్తినరఁ
బ్రజలు సౌఖ్యస్ఫూర్తిఁ । బరిఢవిల్లంగను
ధర్మంబు నాల్గు పాదములనడువ
నరపతి సింహాసనస్థులడగియుండ
నెడలేని సంపద । లింపుమీఱ
పదమూడునూర్ల యెన్బదినాల్గు మొదలుగఁ 1384
బదునాల్గువందల । పదెనిమిదవ
తే. యేటివరకు ముప్పదియునై । దేండ్లతండు 1418
కొండవీటిని వీటినిఁ । గొల్వుదీరి
పర భయంకరు డగుచు శుంభత్ నృపాల
వైభవస్ఫూర్తిచేఁ బ్రభుత్వం బొనర్చె. 19
తే. అంత బురుషోత్తమావనీ । కాంతునకుఁగు
మారుడును బల విజిత కుమారుడునుఁ బ్ర
తాపరుద్రుం డనంగఁ బ్రతాపరుద్ర
గజపతి యనంగ సత్వ దిగ్గజపతియన. 20

ప్రతాపరుద్ర గజపతి కథ.

చ. పరగెఁ బ్రతాపరుద్ర నృపబాలుడు బాల్య వయోవిముక్తుఁడై
పురముల దుర్గవర్గముల । పోషణనెల్ల వహించి రత్న భా
సురమగు వీటిపైఁ గొలువు । చొప్పడిదిగ్విజయార్థుఁడై మహా
హారికరిసైనికౌఘ యుతుఁ । డై వెడలెన్ బహు రాజరాజిపై. 21
ఆ. అమ్మహీశుడిట్టు । లందరినిజయించి
గెలుచు పురములొక్క । కేలునందు
నిడి చతుర్దశశత । యేకోనవింశతి 1419
మొదలు కొన్ని వర్షములు భరించె. 22
క. అంతఁదగెనితనిపుత్రుఁడు, శాంతిక్షమదమగుణాళి సంచయుడురమా
కాంతపదభక్తుడాకృతి, కంతుండగు వీరభద్ర । గజపతిప్రభువై. 23

కృష్ణ దేవరాయల వృత్తాంతము.

వ. అంత, తుంగభద్రాతీరంబునంబరగువిద్యానగరసింహాసనాధ్యక్షుండు. 24

రాజచంద్ర వర ద్వంద్వార్థ గత సీసము.

సీ. తనకరపరిముక్త దానామృత సువృష్టి
యనిశంబు విబుధ జీవనముగాగ
తన కమలావాస తతసభామండలి
సత్ప్రధానాళికా శ్రయముగాగ
తన యనంతవిచార ణనిరుపమప్రౌఢి
మంబు కువలయావ నంబుగాగ
తన ఘన రాజాంగ దర్శనస్ఫురణంబు
ప్రమదారి భేదనో ద్యమముగాగ
తే. వెలయు దిఙ్మండలవ్యాప్త విపులయశుఁడు
నరపతి సమాఖ్యసింహాసన ప్రధాన
నరసభూపపులోమజా నాధసుతుఁడు
చంద్రవంశుడు కృష్ణరాయేంద్ర నృపుడు. 25

చ. అతఁడు కవీంద్రసాంద్ర కమలార్యముఁడై ప్రతిపక్షదక్షమా
రుతభుజగేంద్రుఁడై యమృత రుక్కరహీర పటీర తారసా
రతరయశోన్నతుండయి ధరారమణీ మణిహార రత్నశో
భితవిజయాభిధాన పుటభేదన పంచముఖాసనస్థుఁడై. 26

తే-గీ. అనఘ కౌండిన్యకులుఁడు వేమయ* తనయుడు
రాచయామాత్య* నందనరత్నమార్య
సన్నుతుఁడులక్ష్మధవుండుసాళ్వతిమ్మ
విభుఁడుసచివుండగుచుఁగూర్మి వెలయుచుండ. 27

వ. అఖిల సామంతరాజ బృందంబులిచ్చు కప్పంబులం బుచ్చుకొనుచుఁ గర్ణాటక రాజ్యంబెల్లఁ జల్లనిమార్గం బుల్లసిల్ల నేలుచు నొక్కనాడ

---

* తనయుండు. ఔరసుడు. నందనుడు. దత్తపుత్రుడు.

మాత్యయుక్తుండై వినోదార్థంబుగా బట్టపుటేనుంగునెక్కి పురవీథులం
బ్రగుమ్మరుచున్న సమయంబున. 28

గాండ్ల సంగ యను స్త్రీవర్ణన. ధ్వని.

సీ. తనముల్కులగుపువ్వుకోలను ద్రుంచి రెండు గు
త్తులఁజేసి పైటలోఁ దురిమిపెట్టి
తన వార్వమగు శుకంబునుఁ బట్టి మాట మా
త్రన బెదరించి పారంగవైచి
తనకు సాయుడగు చంద్రుని ముఖాముఖిఁ బోరి
పలు కళల్ హరియించి పరిభవించి
తన వింటి త్రాటి భృంగనికాయమును కండ్ల
నదలించి మింటిపై చెదరఁ ద్రోలి
తే-గీ. తననుఁగూడ వధింపంగఁ దలచు టెఱిగి
మారుడతనుతఁ గని విట మగలఁ జేరి
కినపై బురికొల్పి కసయ్యాని కేగ
జేసెనానొప్పు నప్పురిఁ జేడెయొకతె. 29

తే-గీ. అది సుధారసపూర వాచానుషంగ
లలిత జనమోహనచణ కళాప్రసంగ
నీరజాత సదృశమృదు నిర్మలాంగ
గమన నిర్జిత సారంగ గాండ్లసంగ. 30

కృష్ణరాయలు గాండ్లసంగను మోహించుట.

క. అను విటకత్తియను నిజాం
గణమున నిలిచికనుదానిఁ గనుగొని మరు సూ
నని శాతశరహతుండై
మనమున నాచెలియనంటు మమతజనింపన్ 31

వ. అతండు నాటంగోలె తదీయ మోహాతిరేకంబున నేమియుందోచక.32

చ. సభకరుదేర డెన్నడును సభ్యులఁజేరి వచింపడాచమూ
విభవమునైనఁ గన్గొనడు వింతయొకింతయుఁ జూడఁబోడు పై

రిభయము గూర్చియొన్న డాక రిత్తుని ప్రార్థనకుం జేపీయడా
యిభనిభయానననొంద నగుసనిచ్చనుఁ జెచ్చిన మచ్చరంబునన్. 33

ఆ—వె. తవరబాణక త్తె టక్కులాడి పడంతి
దాసియైనయొక్క దానిజేరి
మనము దెల్పనీదు మహిమ మీఱఁగ దాని
నిందు తెమ్ము పొమ్ము యిందువదన 34

చ. అనవుడు వల్లెతావక దరియారసముండిన జాలునీపనిన్
బొనరుచు దాననొక్క త్రుటిఁ బోయెదనిప్పుడటంచుఁగాంతకై
జనితమి పుట్టనేర్పునఁ బ్రసంగమొనర్చి మనంబు ద్రిప్పి త
ద్వనితనుఁ దోడితెచ్చె నరవల్లభుడుండు నగళ్ళలోనికిన్ 35

వ. అంత నితాంత సంతోషితాంతరంగుండై యమ్మహీకాంతుం డత్యంత ప్రేమాతిరేకంబున నారంభోరు యుగళిని సంభావింపుచు మజ్జనభోజన మాల్య భూషణాదుల నమరించి నాటిరేయి కనుకూలపరపుడని యాజ్ఞయిడి భూవిభుం డుత్సుకుండై భోజనకృత్యంబులం దీర్చికొని నిశాసమయంబున. 36

ఉ. భాసుర రత్నభూషణప్రకాశల్ ప్రభవింప దుకూలధారియై
లాసపుమోము షోడశకళల్ తగు నిందుని నిందసేయ సద్
వాసనలన్ భుగుల్ తగు సువస్తులదాల్చి విడెంబుఁబూని ఒల్
మీసలు మీటుచున్ మదిని మీరిన మారునిబారి గూఁడగన్. 37

పడకటింటి వర్ణనము.

సీ. చౌసీతిబంధ ప్రకాశ స్తపాంచాలికా
ప్రాభవోన్నత పటశోభితంబు
కమల దృక్కంకణ క్వణమిళ త్సౌరభా
న్వితశైత్య మందమారుత ఋతంబు
రత్నమా క్తిమహా రజతలతాకీర్ణ
బహు తోరణయుత ఖట్వస్థలంబు
రవి శశాంక కళా విరాజిత శ్రీయుత

వై చిత్రతర దీపికాచయంబు
తే-గీ. సార ఘనసార వీడ్య పుష్పవ్రజంబు
మృదు మధురగీత మంజులా మ్రేడితంబు
ప్రవిమలాగరు ముఖ గంధ బంధురంబు
అనుపమంబు నృపాల శయ్యాగృహంబు. 38

క. చేరగ దాసీపడతులు, భూరివిభూషణదుకూల పుష్పసరోలం
కారమ్మునఁ దెచ్చిరిదే, వేరులు గనకుండఁ జెలిని విభుసన్నిధికిన్. 39

క. తెచ్చినఁ జెలితనపైఁదమి, వెచ్చరిలినవిభుని నచటిపృథులతరరుచుల్
మెచ్చికనుగొనుచునిలచెను,యచ్చప్రతిమయనగ విస్మయామ్రేడితయై.

ఉ. అంత విభుండు మోహ వశుఁడై తన చెంతకు రాగ దాని నెం
తెంతయు సన్నలం బిలువ నింతి చలింపకయున్నఁజూచి య
త్యంత ప్రియంబునం జెలికరాబ్జము పట్టి గ్రహించె సెజ్జకున్
వింతగనంచ చెంచువున వేగబిసంబునుఁ బట్టినట్టులన్. 41

సురతవర్ణన

మ. అలకల్ దువ్వుచు మోముమోము పయి నొయ్యారంబుగాఁజేర్చితే
నెలుదేర్ దశచుంబనక్రియల నెంతేసేయుచున్ పైటబోన్
వెలియగా చన్గవఁ బట్టుచున్ నగుచు వేనిట్టూర్పు లెచ్చన్దమిన్
దొలికేళిన్దని వారిఁదేలెనతి సంతోషాన్విత స్వాంతుఁడై. 42

వ. అంత. 43

క్రమాలంకారము.

సీ. పవనరంజితమైన నవనీరదమనంగి భ్రమరంబుకలచిన కమలమనగి
చిత్రితంబులగుప సిండితేకులనంగి పికశుకక్షతమైన బింబమనగి
కొమ్మలఁబ్రాకిచి క్కలువడ్డలతలన గుబ్బలపైఁజారు మబ్బనంగి
సన్మార్గమునఁగాలుశక్రకుధర్మమనంగఁ గూర్మినాడినపూలగుత్తులనగి
తే. సడలుకొప్పనువిన్నబో యెడిముఖంబు
గంట్లచెక్కులుసథరింబుఁ గదలుసరులు

తా వెడలు పైట నూడు నొ ౹ డ్డాణ మొరుపు
బడ్డ చన్గవ తోనిల్చె ౹ బడలిపడతి. 44

వ. అంత నిరువురుం దదుపరికృత్యంబులు దీర్చికొని మధుర భక్ష్యపదార్థంబు లారగించి ఘనసార తాంబూలంబు లొనరించి సుఖస్థితినోల లాడు చుండిరిట్లు. 45

తే. పెద్దయుం బ్రొద్దుగడుపుచు ౹ ప్రియ మెలర్ప
దాని రాజాంగములను సౌ ౹ ధములఁ జేర్చి
నురుసుఖాంబుధిఁ దేలుచు ౹ నుండె సత్యఁ
దెచ్చి రహిమించు శ్రీకృష్ణ ౹ దేవుడనగ. 46

వ. ఇట్లొప్పుచుఁ నతండు గొండొక సమయంబునఁ బట్టపుదేవింగనుంగొని యవ్వార కామినిం గూర్చి మాటాడుచో దాని నాయమకు సమంబుగ లక్షించి ప్రసంగించుటయు నందుల కాసాధ్వీలలామ మనంబునఁ గోపించి తెచ్చినది యల్పకామినిగాని గజపత్యన్వయ సంభూతం దే లేదు గదా దానినింత యతిశయంబున నుంచఁదగునా యని నిరుత్తరంబుగా బలుక నతండు రోషించి గజపతి కులకన్యకం గొనివత్తుఁగాక యని సమకట్టి తత్క్షణంబ సభామండలంబున కరుగుదెంచి కొల్వుండిరి. 47

కృష్ణరాయలు తూర్పు దేశముపై దండెత్తుట.

తే. మంత్రివరుఁడగు సాళ్వతి ౹ మ్మరుసుఁ జీరి
పూర్వదిగ్జయయాత్రకుఁ ౹ బోయి యచట
గజపతికులోద్భవగు కన్య ౹ కను వివాహ
మాడఁగఁ దలంచితిని మేలు ౹ జాడఁ జూచి
మనబలం బెల్ల రావింపు ౹ మనవుడెలమి. 48

క. ఒకనాడు యుపశ్రుతిపూ, ర్వకముగ మంత్రాక్షతలుఁ బు ౹ రమున రజకవ
ర్ణుకుటీరముపై నిడిసూ, చకము గ్రహింపంగ నతడ ౹ చటనుండు నెడన్.

ఉ. ఆరజకుండు పుత్రయుతుఁడై తన శయ్యపయిం బరుండి యొ
య్యారపు మాటలన్ దనయు ౹ నారడిఁ దీర్పుచు నోరిపూర్వ ది

గ్ధారుణిఁ గొండవీటి పురి దాఁక మఱి గటకంబుదాఁక నా
దేర నిజంబుకాదనఁగ నేరిర లేరు రయంచు బల్కుటన్. 50

చ. విని మదిలోన సంతసిలి వేగమరాజు జయంబునొందనో
పునిదియె మంచివేళయని భూవిభుసన్నిధి కేగియంతయున్
వినుచుటయున్ నృపాలుడని వేడుక లుప్పతిలంబలంబురా
ననుపుము నావుడున్ గడు రయంబున నట్టులఁ జేసెఁ జేసినన్. 51

సీ. మినుముట్టు వెనుగట్టు లను గట్టు చెడమెట్టు
కరుల ఘీంకార విస్తరము మీఱఁ
గడు తీవరపుఁబావ కహితావహము శేవఁ
బరగు సైంధవరాజి ప్రభలు దేఱఁ
బలుబంతుల లతాంత ములకాంతిలు నితాంత
రథచయగమన సం రావమార
ధర రక్కసుల ప్రుక్కడర చక్క నగు చక్క
నగు భటౌఘంబు జోహారు దీర
తే_గీ. రమణిపల్కులకై కృష్ణరాయవిభుడు
పూర్వ దిగ్విభుజయ యాత్రపొఁబోయినటుల
రమణి పల్కులకై కృష్ణరాయ విభుడు
పూర్వ దిగ్విభుజయయాత్ర బోయెనిటుల. 52

వ. ఇట్లుతం డఖండ కోదండపాండిత్య వైఖరీ విశేషంబున గండు మిగిలి దండువెడలినఁ బూర్వ భూమండలంబునం గల దండనాధుల పిండులెల్ల తండతండంబులుగా పటుభటానేక ప్రోక్త దిక్తట భేదంబులగు సింహనాదంబులు మిగులఁ బరతెంచుట విని భీతాత్ములై యొరుల పురంబులకు పరువెసెడి పరుగులిడువారును, పరశు ప్రముఖానేక మహాయుధ సాధనంబుల నయోధ్యులై రిపునృపకాండంబులఁ జండాడనుద్దండులై యుండు దండధర తండంబుల గనుఁగొని మారువేసంబులఁ దారుమారుపడి యొరులకడ డాగువారును, నిజపతి రతిగానురాగంబున బలంబులకు బలంబు బడయు సపర్యలు నెరపింపుటలు గనుంగొని నాంతః

కరణుండగు ధరాభరణునకు శరణంబు జొచ్చువారును, నై పలు
విధంబులగు కలకంజెంది తల్లడిల్లి వెలువడి పాదపోష్మాల కృస్నత్తే
భంబు వనంబు సొచ్చుక్రియ పురంబులు సూరవచ్చుచు. 53

సీ. ఉదయాద్రినుగ్రర | సోదయుండై పట్టె నద్దంకిపతిబలం | బద్దికొనియె
విన్నకొండపటిమ | విన్నంతనహరించె బెల్లముకొండతీ | వెల్లఁదీసె
నాగార్జునగిరినీ | నత్వమొందగఁజేసె తంగెడమొదలుగ | గ్రుంగఁజేసె
కేతవంబుని | ర్భీతిమెయింజొచ్చె కొచ్చెర్లకోటదా | హెచ్చిగెల్చె.

తే. కుండినకుఁ బ్రాచిఁగలదుర్గ | కాండమెల్లఁ
బెల్లుగజయించికీర్తిశో | భిల్లదిశలఁ
హృద్యవాజ్యంబుభీషణ | వృత్తినిండఁ
గొండవీటిపురంబుపై | దండువెడలి. 54

క. పదునాలుగువందలము, ప్పదియేడవ 1437వర్షమునయు|వనునాషాఢా
ఖ్యఁదగు నెలశుద్ధమునశని,నదనగు నేకాదశినిన|హంకృతిదోఃపః. 55

కొండవీటియుద్ధము.

ఉ. పూనిపురాంగణంబునరి | పుఁవజభిన్నిశితాస్త్రశస్త్రభృ
త్ప్రాణులహంకృతింసెలగ | భర్మవికారరథానురూఢుడై
జ్యానినదంబునన్ విశిఖ | సంచయమున్ జెయినూనియాహవా
హ్వానముపొల్పుదెల్పరణ | వాజ్యపుగర్జమునిండనుండినన్. 56

తే. అట్టియెడఁగొండవీటిపు | రాధ్యుడకసి
మేఘమంతయులేకని | మ్మెయినిగజ
మేలఁగలుగంగ ననుచు నా|భీలమొంది
తెప్పరిలి కొంత వడికి ని|త్తెఱంగుఁదెలసి. 57

క. పటుకోసంబున భృకుటిత, నడలుండై విస్ఫులింగ | నివహంబులురా
ల్నటులఁగన్గొనుచుసైనిక,ఘటికులరావించిసమర|కాంక్షలుమీరన్. 58

ముక్తపదగ్రస్తము.

సీ. కీలలంటింపంగ|గేలుల గురివాచి కీలింపఁబడు తుపా|కీలబారు
బారువులకొలంది | బరువులై దారుణ కేళిదేలెడు పిరం|గీలబారు

బాణనిశాతుల భంజించు జోదులఁ బల్వుర మ్రోయుని భముల బారు
బాణు నేరులధృతి వారకఁ గుప్పించు వారువంబుల నెక్కు భటుల బారు
తే-గీ. నుక్కుమిగులంగఁ బుడమినే చక్కఁ జూడ
లెక్కడగరాని సంఖ్యల మిక్కుటముగ
డక్కఁ డసువులటంచొరు ప్రక్క వారి
వెక్కసము లాడు చందఱు వెడలిరపుడు. 49

వ. అప్పట్టునఁ జలంబున బలంబులెల్ల నడుమ నన్నడుమఁ దొగల మగని కళలంబెడు నిగనిగల మొగంబు మిగులఁ బ్రకాశింప దేరునం గొల్వు నీటి సింహనాదంబులు మేదురంబుగా నొనర్చుచు నంత్యకాలదండశూక దందహ్యమాన కీలాభీల దుర్నిరీక్షుండై సమరంబునకు బయలు దేరి వీర భద్రుండు వీరభద్రాకారుండై. 50

పంచచామరము.

సలాము బాణ మొక్క టేయ సైరయంచుఁ గృష్ణదుర్
శిలీముఖంబు నొండు నట్లు చేతఁ బూని వైవఁ దాఁ
బ్రలాప మొందఁ జేయు బాణ పంచకంబుఁ దీసి కేల్
బలంబు సూపవై చెనారి పెల్కు మాఱు బల్కగన్. 51

ఉ. పాటుమి నేగు డెంచుశర పంచకముల్ బటుబాణ మొండు చే
సూటిగఁ ద్రుంచి యుర్వ్వదవి సొక్కగ వింటఁ ఘటించి వీరు పై
నేటు పగీటు మీటినన హింసయె, ధర్మమటంచు నెంచెనా
నాటకఁ బోయె నా విభుడా నర్చిన సాయక సాధనంబునన్. 52

మహాస్రగ్ధర.

రోసంబొప్పంగ దోర్దా రుణపసృతినానా ద్యుంఠునానొప్పి వైరుల్
గాసిం జెందంగ సేయం గల శతమితమా కాండముల్ నిసివింటన్
బాసిల్లన్ బాహుగర్వ ప్రకటనఁ బమయే బాణనారాంకృతిన్ దాఁ
బ్రేసెన్ గర్ణాటుమీఁదన్ వినుని నుఁడును మన్ బ్రేతురాకాంచుమంచున్
తే-గీ. వ్రేసి వ్రేయక మున్నవి వెడలిరిపుల
నూరునూరింటి పైఁబడి నూచవైద్యు

లపుడమానుపుటయువార ౯ లాలమునకు
మాకొ్కనిరిక్రృష్ణుడునుఁదత్స ౯ మయమునందు. 54

ఉత్సాహావృత్తము.

దండివారలెల్లనాము ౯ ధాటికోర్వలేకభూ
మండలంబులిచ్చిమమ్ము ౯ మన్నుడంచువేడమ
త్కాండకాండకౌశలంబుఁ ౯ గానకీవుబాల్యతఁ
భండనంబొనర్చిగెల్చు ౯ వాడవేవచింపుమా. 55

మ. అనివార్యక్రుద్ధుడౌచుఁ హుంకరింపఁగనిక ౯ ర్ణాటుండుబాలుండువీ
డనిమన్నించినభావినెట్లుతనపై ౯ యూలంబుసేనోపునం
చేనలో్పపిత నేత్రుడై విపుల ౯ బాహాశ క్తిమొ్రవేసెనా
తనితోడఁబలమెంతయంతశరయూ ౯ థంబందటఁనాటఁగఁ. 56

మత్తకోకిల.

ఉగ్రుఁడై యనుపీతభద్రుడౌ ౯ హాదవధింపక యుండిరఁ
విగ్రహంబనివచ్చితీవవి ౯ వేకివై కనుఁగానకఁ
ఉగ్రుపై మరుడేగినఁహాత ౯ మొందకుండునెయింతటఁ
నిగ్రహింపకఁబొమ్ము ౯ నీపురినేతవై మననెంచిరఁ. 57

వ. అని సక్రోధుండై వచించి తనపరివారంబును పలక్షించికను సన్న జేసిన.

చ. గిరిగిరితాళసిల్లుగతి ౯ ఘింకృతులంజగమెల్లనిండగా
హరిహరిమారుకొన్నవిధి ౯ నంతట ఘోరరవంబు మ్రోవగాఁ
దరుతరువుఁ బెనంగొను ౯ విధంబునకొమ్మలపాటుదోపగా
కరికరిసశ్వమశ్వ మునొ ౯ కండునొకండునుఁబోరుచుండఁగఁ. 59

వ. ఇట్లుఁగ్వుభయబలంబు లొండొంటిందలపడిపోరుచుండఁ గ్రందుకయ్యం బయ్యెనయ్యెడఁదచ్చు తురంగబలంబులపాదఘట్టనలబిట్టుగయురజోపట లంబుప్పరంబెల్లఁగప్పికొననప్పుడప్పద్మజాండంబొప్పు తప్పి చెప్పరాని గొప్పతమంబుప్పతిల్ల యెల్లరకుచూడ్కులునిగుడ నీకున్నయుల్లంబులు ఝల్లునఁదల్లడిల్లుచుఁ గొంతవడికిధైర్యంబవలంబించి తమతమ పేళ్లు గ్గడింపుచుసమరంబొనర్చి రందుఁగొందరుకరంబులుదెగినఁడక్కిన కరం

బులఁ గ్రైదువులు గొని కవియువారును, నొక్కొక్కకాలు దెగినఁద క్కటికాలూఁతగొని యెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును, శిరంబులుఱివిన నంతకుమున్న కన్నిడినవారిచక్కికింజని పొడిచిపడు వారును, యు రంబులు జదిసినవారదివర కొఁడు గఱచుచుకరంబులమీసంబులుమీ టుచుధరణినొరుగువారును, భిండి వాలంబులగుండెలవియువారును, ముసలంబులమోదంబడువారును, ముద్గరంబుల మూర్ఛిల్లువారును, భల్లంబులఁద్రెళ్లు వారును, చక్రంబులన విక్రములగువారును, కత్తులఁ దుత్తురములగు వారును, తోమరంబులనామమడంగువారును, కుం తంబులనంతకుచెంత కరుగువారును నై ప్రేవులు లతావళులును, కేశం బులు శైవాలంబులును ఛత్రచామరంబులుమరాళంబులును, ప్రప దంబులుకమఠములును జఘనంబులుమకరంబులును, వదనంబులు నళినంబులును,తుత్తురుములైనభూషణస్థాపితోపలంబులిసుకయునరుకు జునడిన కరంబులురగంబులును బాణంబులు మీనంబులును, విరిగి ననరదంబులు గిరులును,మేదోపంకంబునను నైనరుధిరంబు కీలాలం బును నై యొప్పుచుగొప్పగు సంద్రంబు ననుకరించుటయుఁ గొందఱు వీరావేశంబులఁదమతిమకరీంద్రంబులఁబఱపి పరశువులుగొని తురఁగం బులను రుమాడుగజారోహకులును.గజారోహకులకుంగవిసితరుచగుక ఱకుటమ్ములనెఱకులునాడగీలించినఱిముఱిగానరకురథికులునురథికులపై కురికికరవాలంబుల శిరంబులుపరియలుగావించువీరులును,వీరులకుందా రశిలి మెఱుంగుకోలలనురంబులు దూరనేయు తురంగారోహకులును తురంగారోహకులునెఱపు శరపరం పరలఁదమకరంబుల మెఱయునా యుధంబులగిరగిరం ద్రిప్పివైచి ధరణిందొరుగఁజేయు సారథులకంక టంబులు వగులనంకుశంబుల ప్రేయుమావటీలునుంగలిగి భూతభేతా ళగణంబులోలలాడునిట్లు పూర్వంబగుఘోరసంగ్రామంబు వివిధరాజ న్యానంతల్లుంఠనక్రితయావిశేషంబగుచుజామాదాగ్నేయామోధనంబువి ధంబై అఖండశిలీముఖమండల మండితంబగుచు పుండరీకషండంబు డంబాప్పి, కీలాలానుషక్తంబై సైకతవతీవిధంబున, మృత్యోగ్రంబై శైవం

బు పగిది. భీమసేన భీభత్ససైంధవాత్యుగ్రంబై భారతంబు తెఱంగున. గజాతుయాంగదాదిలసితంబై రామాయణంబు శేషభూరినిర్ఘోషభీషణంబై విలయాంబుదంబుచందంబున వారణోత్పన్న గంధబంధురంబయ్యునవారణోత్పన్న గంధబంధురంబై శక్తియుక్తంబయ్యు నశక్తియుక్తంబై విరాజితద్విజ సమాజంబయ్యు నవిరాజితద్విజసమాజంబై రాజకలాపస్థలంబయ్యు నరాజకలాపస్థలంబై సమగ్రప్రభావంబయ్యున సమగ్రప్రభావంబై వెలయు చుండెనంత. 60

సూర్యాస్తమయ వర్ణన.

చ. కనికనియారణస్థలినిఁ గష్టములొందెడువీరువారునా
కనువగుచుట్టలిందొకరికై పలుకందగదొప్పనఁ దమన్
బనుపుమునానొనర్పమినె పంబగునాయెడవేళ లేదుపో
ననిచనుచుండెనాగఁజని మాద్రికినుండరుదెంచవేగిరన్. 61

క. తాకునకోఁ జెడియపరగిరి
దాఁకాజనిమూకలచటుఁ దాకఁగఁదసనా
లోకింపఁబిలుతురని రవి
నాకేటికటంచుదర్శ నంబిడకఁజనెన్. 62

వ. అంతవీరభద్రుండు తనబలంబుధ్వాంతంబగుటయు కృష్ణదేవరాయనిబలంబుడంబుగనుటయుం గనిజయింపనశక్యంబగుటెంతటనైన సంధి నిమైత్రిసంపాదించినశుభంబగునని మంత్రులనలఁ నెఱింగినవాడై తత్కాలంబ సంధికృతోపాయంబునఁదడుచికొని వాద్యంబులు వరపశరఘుడి యారుటయు వీరభద్రుండు భద్రావాప్తకై కేలు మొగిచికర్ణాటక భూపాలునిపాలికిం జని యిట్లనియె. 63

వీరభద్రగజపతిరాయలతో సంధి చేసికొనుట.

ఉ. ఓనతదీనరక్షణఘృణోదితవీక్షణమీ మహాత్మ్యముల్
గానకమీపయిన్ సమరకాంక్షవహించితినింతనన్నమీ
వానిగనేరముల్ సయిచి వత్సలతన్ భరియింపుమయ్యవి
ద్యానగరాధిపా యభయదానమొసంగుము కృష్ణభూవరా. 64

క. అనివినయమొనయసంజలి
గొనియెదురంజనివచింపఁ గోపముడిగివీ
రనృపతికి నృపతిపీఠం
డనువుగ వల్లెయనిపల్కె నతివత్సలతన్. 65

తే-గీ. నన్నెదిర్చుకతంబున నాకునీకు
నింతపోరయ్యెనీబల మంతఁదెలసె
సంతసించితినీకుర వంతయైన
భయములేదనికృష్ణుడు భయమొసంగె. 66

ఆ-వె. ఉభయసంధిబోసగి యుండుకతంబున
రాగమంతకంత ప్రబలమయ్యె
కుసుమదవిస్తరంబు కూడెదాఁ బ్రబల
ధ్యానముప్పతిల్లె నట్టియెడల. 67

ఉ. సంధిలనిర్భయంబెదల సంధిలయోగులుసంతసొల్లస
ద్బంధురలీలనృత్యములఁ బాటలు బాడుచుఁగుంభికుంభసం
బంధములై భువిందొరలు మౌక్తికముల్ వెదచల్లుచోవియత్
పాంధముగప్పితిప్పనగు తారలనందగెఁదారలుద్ధతిన్. 68

చంద్రోదయవర్ణన.

చ. తనకులజుండుఁ దృప్తివిధానుడుశీతలచారికృష్ణరా
యనృపతినైరిసీగునని నాదృతిఁగాచెనునిందువంశసం
జనితుడుగానవంచుమను జస్తుతులుప్పతిలంగనంగవ
చ్చెననువిధంబునన్ యువయ శేఖరినెక్కెవిధుండుప్రాగ్దిశన్. 69

చ. సరసములాడువేళఁదన సన్నలమెచ్చకయల్కసూపడన్
దరుశేపచింపకున్నఁబతి తానయిగారవుపైపురన్ సతిన్
బొరిపొరిమోహనక్రియల మోదమునొందగసేయునట్లుభూ
మిఱులకిళంక ఖైందఁగని యింపుడొనర్చెమహాంగళాన్వితన్. 70

చ. సరసిజసూతివాంసనుని ఘటువిదారుఁడుపాలసంద్రమున్
పురదమనుంచుస్వేతనగ ముక్కగురుతింపగలేక వేసగన్

దిరుగుచునుండి రెల్లెడలఁ దీర్ఘముదుగ్ధ మొకండుఁదక్ర మొ
క్కరుఁడుహులు తాళనంబొకఁడుఁ గైకొనిభూతలమెల్లఁగొల్లగన్ 71

వ. అట్టి యెడల నాన్నృపాలయుగ్మంబు నొండొరులు నమందానందంబు నం బొంగుచు సరస ప్రసంగంబు లొనరింపుచు నిరుగెలం కుల సకల కళా విశేషంబున సాంద్రతరచంద్రికలబీరంబు దీరంజేయుదీపంబులు వెలుంగ వివిధవాద్యంబుల భేద్యంబులై మ్రోవసమస్త పరివారంబులు నిజమస్తకవిన్యస్త హస్తులై కొలువఁగొండ వీటి పురంబునకుఁ జేరు నెడ వీరభద్రుండుఁ దన మందిరంబున వారలకు విందులొనర్పఁ దలంపు వడి యురదంబు నిజవాటికకు మరలించి యందరిం గీము జేర్చి మిగుల నుపచారంబు లొనరింపనియమించి యెల్లర విమలసలిలంబుల మజ్జనంబులాడించి పట్టుపుట్టంబుల గట్టంబెట్టి యుచితాసనంబులఁగూర్చుండ పెట్టి కనకమయ పాత్రంబుల రాజభోజనంబు లొనర్పషడ్రసం బొన రింపుటయు. 72

మ. తులలేనట్టిపిశాణివంటకమున న్దోయని ర్మితాజ్యంబుని
ర్మలశాకంబులుసూపముల్ మధురధారల్ పానకంబుల్ మితా
యిలుభక్ష్యంబులుకోష్యలేహ్యరసముల్ పెచ్చైనబజ్జుల్ ఫలం
బులుఁబక్వాన్నముక్షీరముల్ వెలయగా భోక్తవ్యలై రండఱున్. 73

తే-గీ. కప్పురపువీడ్యములొనర్చి క్రమవాక్య
పరిణతంబగుసంగీత ఫణితిఁదేలి
యొక్కొకరికొక్కొకగరిత యుపచరింప
బూలసెజ్జలసుఖనిద్ర బోయిరంత. 74

ప్రాతఃకాలవర్ణనము.

చ. తరణిద్విజాళికర్మలవి ధంబుగసుంగొనిదెల్పుమంచున
త్వరముసవేగుసంపసది పచ్చియుకర్మతనున్న యాదివ్రజో
త్కరసునుగాంచిభానునకుఁ దద్విధముఙ్ వినుపంగఁదారలన్
బిరబిరఁబంచెవాఁడోఁచి వేగుఁబోగల్ జకుడుంటెమింటపై. 75

చ. చనినతోఁ గల ద్విజావళుల చందములారవి సన్నిధిన్ వెసన్
వినుపనతండనుగ్రుఁడయి వేగమవారలఁ గప్పు తామసం
బణచి స్వధర్మకర్మపరులై తగఁ జేసెదనంచు లేచిగ్ర
క్కున వెడలెన్ మహేంద్రుఁదిశ ఘోరతరారుణరోచులేర్పడన్. 76

చ. తెలతెలవారె దివ్వియల తేజము జారె మరుత్కిశోరముల్
వలపుల మీరె జక్కవల భాములు దీరెఁ గుహాంతరంబులన్
బలపల దూరెఁ జీకటులుఁ బద్మవనుల్ విడిపారెఁ దుమ్మెదల్
గొలగొలమింటఁ బుల్గుగుమి కూతలు జెల్వలరారె నత్తఱిన్. 77

ఉ. అంతకుమున్నె వేఁగుద్విజు లాదట కర్తనుంటఁ జూచి భా
స్వంతుని తోఁపఁ జింపనుడు మండలి సంప్రకటించి పక్షులా
వంత నమాన్య విప్రులు స్వ వర్ణులు పంచె భిమానమూని యా
ద్యంతముఁ జెల్వు నన్నగతి నండజముల్ వినువీధిఁ గూసెడున్. 78

క. ఆ తెఱఁగెఱిగిన భంగిమ
హీతలమున వెలయు విప్ర బృందము భక్తిన్
ప్రాతఃకాలాహ్నికము
లాతతనొనరింపుచుండి రాసమయమునన్. 79

సీ. హరి చేతి చక్రమో హరిహయు సుతుడాడు కందుకంబో లేక ఖరకరుండో
లోకచక్షువొ యామపుర్యోమజహారంపు దివ్యమణియొ లేక దినకరుండో
పసిడిబొంగరమొ రక్కసులఁ ద్రుంపఁగవచ్చు హరివజ్రమో లేక భాస్కరుండో
సురలదివ్వెయొ పూర్వగిరి పై నిమంకెన పూబంతియో లేక పూషణుండో

తే-గీ. అనదనరెఁ బూర్వదిశభూన భ్రాంతరాళ
విస్ఫూర్తికరసహస్రంబున వెలయఁ దిమిర
భయనివర్తిద్రిమూర్తియా ప్రప్రవర్తి
విక్రమస్ఫూర్తి భాస్కర చక్రవర్తి. 80

వ. అట్టియెడ సమ్మహీకాంతుండు నిజపరిజనంబుల పరాకుల మేలు
కాంచి యహర్ముఖోచితకృత్యంబులం బరివర్తించి వెండియుఁ బూర్వ
మహీమండలబు జయింప ,సమరసన్నాహంబులొనర్చుచు కమలా

కరంబులుఁగలంచు మదేభము తెఱంగున పుటభేదనంబు లెల్లవడవడ
వడంకు చుండఁదండు వెడలుటయు.

కృష్ణదేవరాయలు కొండవీడునుండి దండు వెడలుట. 81

సీ. కొందఱు బ్రతికిన నందవచ్చు శుభంబుల
నివిదేశంబుల కరుగువారు
కొందఱుకప్పముల్ గొనిప్రోవుమనియెదు
తేగిదండంబుల నిడెడువారు
కొందఱు మీకుల బంధులమని తెల్పి
కలిసియాతనిదండ మెలగువార్లు
కొందఱుబలములఁ గొనిమార్కొనగవచ్చి
కనిభీతివడిమ్రొక్క లనెడువారు
తే-గీ. నగుచుఁబూర్వధరాధవుల్ బొగలఁగటక
విషయపర్యంతమునఁగల వీడు లెల్ల
దీసితఁ వారిఁబతులుగఁ జేసియవలి
రాజ్యములగజపతికుల రాజులకిడి. 82

వ. అంతనతండు జయజయ ధ్వానంబులుప్పతిల్లఁదిరిగితను జయించినపు
రంబులెల్లఁ గలయంగనుం గొనుచుఁ గొండవీడు బ్రవేశించియీదేశం
బునెల్ల కర్ణాటక రాజ్యంబునంగలిపి తద్విధంబెల్లనెల్లవార్లుం దెలియ
శాసించితదనంతరంబ. 83

మ. హరిభక్తుండును సాళ్వతిమ్మమనుమేనల్లుండుఁదిమ్మాత్యుం
డరిసంహారుఁడు కృష్ణమాంబకొమరుం డప్పాఖ్యుతమ్ముండుమం
ధరధీరుండును గౌశికాన్వయుఁడునౌ నాదెండ్లగోపాహ్వయుల్
గరుణన్ భూపతికొండవీటివిభుగాఁ గావించెఁ బాలించగన్. 84

తే-గీ. తివిరిమదిగల్గుకోరికఁ దీర్చుకొనిపు
రంబునకుఁబోవఁదలచి దైర్యంబుమిగుల
గజపతికులోద్భవయునుచక్కనిసఖియును
నిర్వివాహయునైనకన్నియకునరసి. 85

కృష్ణరాయలు గజపతికుమార్తెను దెచ్చుట.

సీ. ఏకన్యపదముల కెనరాఁగఁ దామరల్ సరసులఁ దపములు సల్పుచుండు
నేకన్యయూరుల కెనరాఁగ నంటులు పెఱుగువిరుగులొంది పేల్వమైయుండు
నేకన్యమధ్యమం బెనరాఁగ గడునూహాలరయంగ హరి కానలందునుండు
నేకన్యయారున కెనరాఁగ నాగంబు యుక్తినేరకఁ బుట్ట నొదిగియుండు
తే-గీ. నేరమణిమోము సరిరాఁగ నెంచి చంద్రు
డెట్టుఁదోఁచకతనుమింటి పట్టునుండు
ఆసుధారసపూర్ణదివ్యప్రసంగి
గమనసారంగివరదరాజమలతాంగి. 86
ఆ-వె. అనగ నెగడు కన్య కనుబలాత్కారంబు
గాఁ గ్రహించి పుష్పకమున నునిచి
పట్టణమున కేగి భార్యగనుంగొన
పరిణయంబు నాడు పంతమునను. 87
వ. ఇట్లు కన్యకం గొని రథారూఢుండై తనపురంబునకుం జనుదెంచుచు మా
ర్గవశంబునఁ గంభంబున వసించియుండుటయు. 88
చ. అధికరహస్యమైన నరు నాయవనీపతి దాసిపుత్రుడౌ
విధము నెఱింగి కాంత మది విహ్వల మొంది జగద్ధితంబు సద్
బుధనుతమైన వర్ణమునఁ బుట్టికుజాతుని బొందుకంటె నె
వ్విధిమరణంబు మేలనుచు వేగ ధరావిభుకోర్కె నొంపఁగన్ 89
వ. కృతనిశ్చయయై ధృతిదూలక తద్భూపతితో నరుదేరనొల్లనని చెలియలచేఁ
దెలుపుటయు నతండు కన్యకకడ కరుదెంచి చతురోపాయంబుల యుఁబ్ర
త్నించి చేడియ రామికి పశ్చాత్తాపమొంది తిరుగనచ్చట విడిచి తనపరిజనం
బులతోడ పురంబునకరుదెంచె నంత నక్కాంతారత్నంబు నిర్మలాత్మ
యై తనజనకస్థానంబున నుండి తెచ్చిన ద్రవ్యంబుచేఁ గంభంబు వనరు
గానుండగాంచి విస్తారంబగు నొక్క దివ్యతటాకంబు ద్రవ్వించి కీర్తివహించి
సకలధర్మంబు లొనరింపుచు నిస్సంగంబునం బెద్దయుం బ్రొద్దుగడుపుచుం
డ నీవార్తలా విద్యానగర నాయకుండు విని మనంబున సంతసిలి తద్వనిత

యందనుగ్రహించి మిగులద్రవ్యంబు బంపుచుండి (1437) పదనాలుగు వందల ముప్పదియేడవ వత్సరంబు మొదలు(1455)పదనాలుగునూరుల యేబదియైదు వరకుఁగుండినాధికారంబును వహించె నిటఁగొండవీటి పురంబున. 90

నాదెండ్ల గోపమంత్రి ప్రభుత్వ విషయము.

క. నాదెండ్లగోపయాహ్వాయు
డాదుర్గప్రచయపాలుఁడై సర్వజనా
మోదకరుడగుచుశ్రీహరి
పాదాబ్జధ్యానమాన సపరతంత్రుండై 91

తే.గీ. అచటశిధిలంబులైనదే వాలయములు
గాంచిదివ్యస్థలంబని యెంచిమిగుల
హరికృపారసాస్వాదను డగుచునవ్య
ముగను దేవప్రతిష్టసే యఁగదలచి. 92

మ. తతచిత్రీకృతకుడ్యగోపురముఖ ద్వారాభిరామంబున
వ్యతరాభ్రంకషశేఖరాన్వితముదివ్యక్షేత్రమాన్యంబునై
క్షితిరాజిల్లెడునాలయంబునుసృజించె మించుభద్రాద్రికిఁ
బ్రతిగాఁగంబరివారయుక్తముగ శ్రీ రాముఁబ్రతిష్టింపగన్. 93

వ. ఇట్లుసృజించి తదీయాలయంబుననొక్క సుముహూర్తంబునరఘునాయకుల నిల్పిభగవత్కైంకర్యంబులకు శా॥శ॥ ౧౩౭౭కి సరియగు విక్రమవర్షమున లెల్లంబల్లెయును అనుపాలెమును మైందవోలును అగ్రహారంబులిడి మఱియుఁగొంటవీటి రాష్ట్ర వాణిజ్యంబులపైని పెక్కువచ్చుబడులు వచ్చునట్లుకట్టడులఁజేసి యవియెల్లందెల్లంబగునట్లునిట్లని శాసనంబులిఖంచె. 94

(కొండవీటినుండి సోమరాజు హనుమంతరాయుడుగారంపినది).

వసంతతిలక. శ్రీరామచంద్రశ్శ్రియమాతనోతు, సీతాసహాయోమునిధర్మపత్న్యాః
యస్యాంఘ్రిపంకేరుహాకేణురాసీ, దశ్మవ్రతోద్యాపన కర్మహేతుః.

శా. బ్రహ్మేంద్రాది శిరోమణిచ్ఛవిర విపాంత్రితర్మయూఖారుణం
భూషావృత్తిభి దర్శ్మరశ్మిలహరీభృంగాళి శృంగారితం
మంజీరక్వణితైర్మరాళ వనితామంజుస్వనైరం చితం
వందేరామపదారవిందమనఘం వందారుకల్పద్రుమం.

అను. యత్కటాక్షశ్చకరుణాక్రోధాభ్యాంశబలీకృతః
విభీషణేరావణేచసవఃపాయాద్రఘూద్వహః.
ఆవ్యాదాదివరాహోవస్సరసాముద్వహన్మహీం
నిజాంగసంగసంజాతసాంద్రస్వేదోదయామివ.

మాలిని. ఉరసినిహితలక్ష్మీ బాహువల్లీయుగేన, స్వకరయుగళమేకీకృత్య కేళీవినోద
కువలయదళదామానద్ధమందారమాలాం, పథదివవితనోతుశ్రీకళాంకాకుశేశః.

అను. అస్తిశ్రీకృష్ణరాయాఖ్యనరనాథశిరోమణిః
రాజన్యమౌళికారత్ననీరాజితపదాంబుజః
సింహాసనానర్హతయాద్వాపరేలజ్జయాహరిః
కలౌబ్రహ్మాసనాశీనఃకృష్ణరాయమూద్వహః.

శా. శ్రీకృష్ణక్షితిపాలదత్తమణిభిర్విద్వత్కవీనాంగృహాః
నానారత్నవిచిత్రకుట్టిమభువోరత్నాకరత్వంగతాః
అబ్ధిఃకేవలనీరపూరనిలయస్సంభావ్యతేసజ్జనై
రంభోధిర్జలధిఃపయోధిరుదధిర్వారాంనిధిర్వారిధిః.

శా. ఆలానంరిపుదంతినామరియశోయూపస్సమీకాధ్వరే
వైరిస్వాంతనిఖాతశంకురుదితోదీప్రప్రతాపాంకురః
పాతాళాద్ధరణీంవరాహవపుషాదంష్ట్రాధరన్నుద్గతః
శ్రీకృష్ణక్షితిపస్సభాతివిజయస్తంభఃకళింగాంగణే.

అను. మహాప్రధానశ్శ్రీసాళ్వతిమ్మస్సచివశేఖరః
శ్రీకృష్ణరాయనృపతేస్సామ్రాజ్యమధితిష్ఠతి.
శ్రీసాళ్వతిమ్మసచివఃకౌండిన్యకులశేఖరః
వేమయామాత్యతనయరాచయామాత్యనందనః

స్రగ్ధర. విద్వాన్నైకంవికేమంవితరణవిభవైర్విద్వదగ్రేసరాణాం
పద్మానాంభాతివిలాసైఃప్రగుణమణిగణైః పద్మలాక్షీసహాయైః

రమ్యప్రాకారహర్మ్యైరతులపరిఖైరశ్వహస్త్యాదియానై
స్సమ్యక్తైర్భోగ్యవిశేదం సమరవిజయతేస్సాళ్వతిమ్మస్సజానే.

స్రగ్ధరా. సప్తాంగోపేతశక్తిత్రితయచతురుపాయైకమంత్రీశసాళ్వ
తిమ్మాఖ్యేకొండవీట్యాంగజపతినిహితాన్ రాజహంసాన్ గృహీత్వా
ధాటీమాటీకమానేపరనృపతిఖగాఃక్షుత్పిపాసాతిఖిన్నాః
కాకాబ్దాన్ మార్గయంతేగిరిపురజలధిష్వాసుగూఢం ప్రలీనాః.

వృత్తము. సాళువాంకశకవత్సరగణ్యే, మాఘశుద్ధహరివాసరసారా
సాళ్వతిమ్మసచివేనగృహీతం, కొండవీటినగరంనగరాజం.

శా. పుత్రారామతటాకదేవసదనబ్రహ్మప్రతిష్ఠానిధిః
కారుణ్యామృతపూరపోషిత కవీంద్రప్రోతకృత్యుజ్జ్వలః
దీనానాథకృపాత్తకీర్తి కృతవానానేతు సీతాచలం
శ్రీకృష్ణక్షితి పాలమౌళి సచివశ్శ్రీసాళ్వతిమ్మప్రభుః.

అను. కౌశికాన్వయసంభూతో నాదెండ్లకులశేఖరః
అస్తితిమ్మయమంత్రీశస్సమ్మతస్సర్వబంధుషు
కృష్ణాంబారుంధతీనూనం భర్తృవాక్య మరుంధతి
అనసూయాహి సర్వత్రహ్యనసూయేతి గణ్యతే.
నాదెండ్ల తిమ్మయామాత్యః కళత్రేసూతవాన్ సుతౌ
తత్పుత్రౌవప్పయామాత్యగో పయామాత్య శేఖర.

స్రగ్ధరా. జంభద్విట్కుంభికుంభద్వయ సచివ శచీచారువక్షోజకుంభ
వ్యక్తవ్యాప్తానులిప్తప్రసృమర మసృణక్షోదకర్పూరపూరా
యత్కీర్తిః కార్తికేందుం పరిహసతినిజైశ్వర్య సంక్రీతధీమాన్
స్సోయంనాదెండ్లయప్పప్రభుమణి రఖిలస్తుత్యకీర్తి ప్రతాపః.

స్రగ్ధరా. యద్ధాటీఘోటకోటీఖురఖురదళితక్ష్మాతలోద్ధూతధూళీ
పాళీపాతాళకేళీ కృతధరణితలేఖడ్గయుగ్య స్వబాహుః
జిహ్వాలాభీల భూభృద్భుజగపరివృఢో లక్ష్యతేసిద్ధ సంఘైః
సోయంనాదెండ్లయప్ప ప్రభురవని భరాధారబాహు ప్రతిష్ఠః

అను. గోపో నాదెండ్లగోపశ్చతుల్యౌ వితికధంబ్రుణే!
ఏకసంతానవాన్పూర్వస్సప్తసంతానవాన్ పరః

స్రగ్ధరా. ఏకేచాధ్యాపితాయే వితరణనిగమాన్వేదితుంసింధుచంద్రా.
స్తిత్యాజాద్యంప్రపన్నాకతిచపశుదృషద్దారుజాత్యాతిమూఢాః
ధత్తేచాధ్యాపయంస్తాన్ వితరణనిగమాన్ గోపయార్యః కరేద్ధిం
కల్పద్రుమంకామధేనుం హృదివదన దృశోశ్చంద్ర చింతామణీచ.

స్రగ్ధరా. యద్దైర్యరిక్షోణిపాల ప్రకరపురమహా చంద్రశాలాగృహాంతః
శ్రీఖండస్తంభశుంభద్భుజగపరివృఢాలీఢ దేహార్కవాహాః
మూర్ఛన్తోహాస్థలంతన్నలదిగతవిషావైనతీయేన. ... ...

ఇతిభాతినాదెండ్లగోపః.

శా. శ్రీకృష్ణక్షితిపాలమౌళిసచివః శ్రీసాళ్వతిమ్మప్రభు
జ్జామాతృప్రవరేఘరంధ రవరేశ్రీగోపమంత్రీశ్వరే.
ప్రాదత్తాఖిల కొండవీటినగరీ సామ్రాజ్యధారేయతాం.
మత్తేభాశ్వపదాతిసైన్య కలితాంపల్యంకికాంచామరీం'

వృత్తము. శ్రీకృష్ణరాయనరనాథశిరః ప్రధానః
శ్రీసాళ్వతిమ్మసచివేశ్వరభాగినేయః.
నాదెండ్లగోపసచివోనయతత్వవేదీ.
శ్రీకొండవీటినగరైకధురంధరోభూత్ .

వృత్తము. రాఘవాయుగణితేశకవర్షే ౧౪౪౨
రాఘవాయరచితాలపూర్వ్యాం
వప్రగోపుర యుతైర్ఘ్న వహార్మైః.
గ్గోపమంత్రితిల కేనసపర్యా.

శా. శాకాబ్దేక్షియుగాబ్ధిచంద్రగణితేసంవత్సరేవిక్రమే.
శ్రీకృష్ణక్షితిపాలమౌళిసచివశ్రీ సాళ్వతిమ్మాజ్ఞయా.
ప్రాకారధ్వన్నవభిశ్చహేమకలశైరత్యున్నతంగోపురం.
ప్రాకారోత్సవమంటపైరుపచితం శ్రీరామభద్రాయసః.

శా. రామాయోత్సవవిగ్రహాంశ్చకనకాంకల్పాంశ్చముక్తావళీ.
ముఖ్యంచాభరణౌఘముజ్జ్వలతరం శ్రీకొండవీటిపురే.
దాస్యన్ స్వర్ణరథకాంశ్చ యోగరచనాం నాదెండ్లగోపప్రభు.
స్తత్రస్వామినిసాళ్వతిమ్మవిభవేపుణ్యాయకృత్వాదిశత్ .

వృత్తము. శ్రీయజ్ఞవాటీపురనాయకో రాఘవాయ.
శ్రీకొండవీటిసకలైర్వసుమూలవీసాక్.
తెంబల్లెశ్రీ మైందవోల్వను పాలెమాదీక్.
శ్రీసాళ్వతిమ్మవచసాధితగోపమంత్రీ.

శా. యావజ్జహ్నుసుతా త్రియంబకసుతా శ్రీకృష్ణవేణీపయః.
పూరాస్తే పునతే భువంచవిపులాం శ్రీకొండవీటీపురీం.
యావత్కావ్యసుధాంబు రాశిలహరీ హేలాంవిధత్తే కవి.
స్తావత్పాతు వతిమ్మకీర్తిల తికాపువ్యత్వజ్రసంభువి.

అను. మహోపాధ్యాయ పంచాగ్ని దీక్షితోద్బాదశాహాకృత్.
లొల్లా లక్ష్మీధరోయ జ్వాప్రాహైతద్ధర్మశాసనం॥ శ్రీశ్రీశ్రీ.

స్వస్తి శ్రీజయాభ్యుదయ శాలివాహనశవర్షంబులు ౧౪౪౨ అగునేటి విక్రమసంవత్సర వైశాఖశుద్ధ ౧౫లు సోమగ్రహణపుణ్య కాలమందు కొండవీటి శ్రీయజ్ఞవాటికా రఘునాయకులకు శ్రీకృష్ణదేవమహారాయలసాంమ్రాజ్యధురంధర శ్రీమన్మహాప్రధాన సాళ్వతిమ్మరు సయ్యంగారి మేనల్లుడైన కౌశిక గోత్రఆపస్తంబ సూత్రయజుశ్శాఖాధ్యయులైన నాదెండ్లతిమ్మరాజుంగారి కుమారుడైన గోపరుసయ్యంగారు దేవునికి శిఖరముకట్టించి శిఖరమంటప గోపురాలు సన్నపనులు చేయించి పైడికుండలు యెత్తించి తిరిచుట్టు మాలెను ప్రాకారమున్ను కట్టించి వుత్సవ విగ్రహాల సమర్పించి అంగరంగ వైభవాలకున్ను అమృతపళ్లకున్ను వుత్సవాలకున్ను పూర్వానసాగి వచ్చే తెంబల్లె గ్రామము సాగించి మైంద వోలిగ్రామము సమర్పించి కొండవీటిసీమలోను సుంఖముసాగిన చోటనల్లాను మూలవీసాలు కొండవీడు ముందు వసంత ఘురువులోను ఆరువంట్యాలలోను.

తిరుమలపర్వతాలు మొదలైనవిచ్చి. ... ...
వుప్పు మామిడికాయలు, వుసిరిగకాయలు, వంకాయలు, ఇందుపుకాయలు, మామిడికి పనికి గోనెవకటింటికి అరపయికం లెక్కను, పెసలు మినుములు సెనగలు వులవలు కందులు గోధుమలు నువ్వులు ఆముదాలు తారామళ్లు అనుములు ప్రత్తి ఉంటపండు కరక్కాయ వుసిరికెపప్పు కంపచామచిరుగడం విసకగోనె వకటికి పయికె మున్ను, వుల్లి పసుపు గుగ్గిలం మెంతి జీలకర్ర ఆవాలు కొత్తిగోనెల సలగ అల్లం నిమ్మపండ్లు టెంకాయలు గోనెవకటికి

దమ్మమున్నూ, బెల్లము దూది నెయ్యి ఆముదం సంగడి పప్పు శొంఠి ఇనుము వుక్కు-వులు వీనికిగోనెవకటంటికి దమ్మాలు రెండున్నూ, మామిడి తాండ్రగోనెవకటింటికి దమ్మలు మూడు, పంచదార పోకలు నూలుతమలపాకులువీనికి గోనెవకటింటికి దమ్మాలు నాలుగు, పిప్పలి మిరియాలు, గంధముకరాంబులు జాజికాయ జాజిపత్రి సీసము తగరము రాగి వీనికిగోనెవకటింటికిదమ్మాలు ఆరు, కోకలమలగకు చవిలెగా మర్యాదను నేమండచాత మూలవీసాలు యిప్పించి శ్రీమత్ మహాప్రధానసాళువతిమ్మరుసయ్యంగారికిన్ని వారిదేవులులక్ష్మమ్మగారికిని పుణ్యముగాను నాదెండ్ల గోపరుసయ్యంగారు సమర్పించె. మూర్ధస్థానకు వడ్డెరాజులు తెలుంగు రాజులు తప్పిరా గంగలోను గోహత్యచేసిన దోషాన బోవువారు. తురక రాజులుతప్పి నాపందిని దిన్నదోషాన బోవువారు.

అను. ఏకైకభగినీలోకే సర్వేషామేవభూభుజాన్.
నభోజ్యాన కరగ్రాహ్యా దేవదత్తావసుంధరా.

అను. " దానపాలనయోర్మధ్యే దానాచ్ఛ్రేయో యోనుపాలనం "

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

క. పదునాలుగు నందలనలు (౧౪౪౩)
బదిమూఁడన యేటనువృష సంవత్సరమునయం
దుదగిన ఫాల్గుణపౌర్ణిమ
విధువాసరమునఁ బ్రతిష్ట సంవిధి సేయించెన్. 95

న. ఇట్లుతండొనరించిన ప్రతిష్ఠావిధానంబెల్లఁ దెల్లంబగునట్లు శాసనంబు లిఖించెనెట్లనిన. 96

(శాసనశ్లోకములు.)

శ్లో॥ శాకాబ్దేపుర వేదవార్ధిశశి భూగణ్యాగపౌర్ణదినే
ఫాల్గుణ్యే విధువాసరేశుభదినే శ్రీకొండవీటీపురే
నాదెండ్లాన్వయగోపమంత్రితిలకా శ్రీసాళ్వతిమ్మప్రభో
ర్జామాతారఘునాయకస్యకృతవాన్ సమ్యక్ప్రతిష్టావిధి॥" 97

శ్లో॥ సుగ్రీవలక్ష్మణవిభీషణజాంబవద్భిః
శత్రుఘ్నయుక్తభరతే చహనూమతాచ
సీతాపతిం సపరివారకమంగదేచ
రామశ్చగోప సచివోకృతసు ప్రతిష్ఠం॥ 98

శ్లో॥సీతారామనసమాన్వితస్సభరతా శేషాహ్వయోధ్యాతతః
శత్రుఘ్నాధికలక్ష్మణావిజయతే శ్రీకొండవీటిపురే
సుగ్రీవోహనుమాన్ విభీషణయుత శ్రీజాంబవత్వంగదా
రామాహావరణంప్రతిష్ఠితమతా నాదెండ్లగోపప్రభో॥ 99

క. పదునాలుగువందల ము 1437
ప్పదియేడవ యేడుమొదలు పదునన్నూర్లే 1455
బదియైదువరకుఁగుండిన
సదయతఁ బాలించెఁగోప సచివుండంతన్. 100

అచ్యుత దేవరాయల కథ.

ఉ. అచ్యుటికాధ్యుడై తనరె నాయితబాహుబలప్రకీపకుం
డచ్యుతపాదపంకజను తాధికుఁడుజ్వల శౌర్యశాలివి
ద్వచ్ఛ్రయకీర్తినీయుడుశ తస్మరభాసురసుందరాంగుఁడో।
నచ్చుతదేవరాయడు మహావిభవ్రాత్కరదేవరాయుడై. 101

వ. అతండు నిజప్రధానసత్తముండగు రామయ భాస్కరామాత్య గ్రామ
ణికిఁ గుండిన ప్రభుత్వ సామ్రాజ్యంబు నొసంగుటయు నతండు కొండ
వీటికరుదెంచి సింహాసనాసీనుండై ధర్మమార్గంబునఁ బాలింపుచు.102

మ. గిరిపై బడ్డయపూర్వనిర్మితములౌ ఖిల్లాలతాల్ మట్టిచే
గిరిక్రిందన్ బరభాగమందునసభం గీకారమత్యున్నతం
బరిభూదారముఖాగ్రఖండనపటి ప్రాధ్యంబసాధ్యంబునౌ
వరసాలంబుసృజించెశాఖలునభో భాగంబుచుంబింపగన్. 103

వ. తన్మధ్యంబునందు. 104

గోపీనాథపురవర్ణన.

సీ. వివిధపాంచాలికా ౹ వృతహేమకలశభా
స్వద్ఘనస్యప్రాసాద ౹ సంచయంబు
అష్టదిగ్వ్యాప్తశా ౹ ఖాంచితప్రసవఫ
లాభిశోభితవిట ౹ పాన్వితంబు
తతశతాంగకగతా ౹ గతరభసస్ఫూర్ణ
రాజమార్గైకవి ౹ రాజితంబు
సతతస్వధర్మాను ౹ చారపారీణవ
ర్ణచతుష్టయాలయ ౹ ప్రాభవంబు
తే-గీ. నవరసగ్రహణచణభూ౹నాథదత్త
మత్తశౌండగండస్రవద్భ్రో ౹ న్మదసుగంధ
రంగదసమవిద్వజ్జన ౹ ప్రాంగణంబుఁ
గోపినాథపురంబున ౹ ద్గోచరంబు. 105

వ. ఇట్లు పురంబుసృజించి తన్మధ్యంబునందు. 106

గోపీనాథస్వామి ఆలయవర్ణన.

సీ. బహుచిత్రపుత్రికా ౹ ప్రకరశోభితములై
కుధరాళిక్రియనొప్పు ౹ గోపురములు
శతపత్రకము వాది ౹ లతలుదీర్చినజాల
కుదురుమించినమహా ౹ కుడ్యములును
సారంగశార్దూల ౹ శరభాదివన్యమృ
గములచిత్రించిన ౹ కంబములును
అష్టకోణాంచితం ౹ బై నభోకర్ష వి
లాసమొప్పుమహోప ౹ లధ్వజంబు
తే-గీ. పసిడిమయములౌకలశముల్ ౹ పచ్చతోర
ణములుపలువిధములవాహ ౹ నవ్రజములు

జయవిజయులాఖువారుల ¶ శాస్త్రవిధము
లమరనిర్మించెగోపినా ¶ థాలయంబు. 107

వ. తదీయద్వారశాఖయం దివ్విధంబున శాసనంబు లిఖించె. 108

"సీ. నిర్మించెనేమంత్రి ♦ నిరుపమప్రాకార
నవకంబుగాగోపి ♦ నాధపురము
గెలిచినాడేమంత్రి ♦ లలితవిక్రమమునఁ
బ్రబలుడైయవనుల ♦ బలముసెల్ల
నిలిపినాడేమంత్రి ♦ నియతవైభవమునఁ
గోపికావల్లభుఁ ♦ గూర్తిమెలయ
పాలించెనేమంత్రి ♦ ప్రకటధర్మఖ్యాతి
మహిమమీఱగనాంధ్ర ♦ మండలంబు
తే-గీ. నతఁడుభూపాలమంత్రీంద్ర ♦ సతతవినుత
ధీవిశారదుడచ్యుత ♦ దేవరాయ
మాన్యహితవర్తనుడుశౌర్య ♦ మహితయశుఁడు
భానుతేజుండురామరా ♦ భాస్కరుండు." 109

తే-గీ. గోపినాథుఁబ్రతిష్టింపఁ ¶ గోర్కెమిగిలి
శుభకరముహూర్తమొక్కటిఁ ¶ జూచివేద
మార్గమునగోపినాథునా ¶ మందిరమున
నిలిపెనాతండుబుధులుగ ¶ ణింపుచుండ. 110

వ. మఱియు వెన్నముద్దకృష్ణస్వామియు, మూలస్థానీశ్వరుండును, అంగఢి వీరభద్రుండునునగు దేవతలంబ్రతిష్టించి పాలింపుచుండెనంతఁ దనరాజ్యంబునంగల డెబ్బదిద్దరుపాలెగాండ్రు కుటిలప్రవర్తకులును, దుష్టరక్షకులును, శిష్టప్రతిపక్షకులును, కుమతులును, పరదారాపరద్రవ్యవంచకులును నైపలు తెఱంగులఁ బ్రభుధిక్కారంబుసేయుచుఁ బ్రజలఁబహువిధంబులఁ బ్రబాధింపసేయుచుండ నది యవార్యంబై దేశక్షోభంబెక్కువయియుండె నదివీక్షించి భాస్కరామాత్యుండు వారల వారింపు నుపాయంబరసి యతిరహస్యంబుగా గోపినాథుమందిరంబున దక్షిణ ద్వారంబుమ్రోల దర్శనాగత మార్గంబునందు. 111

క. కట్టించెఁబెక్కుకత్తుల

బెట్టిదపుంగలుజాలధిక ఽ భీతమగుచుపల్
మట్టులనిమ్నతరంబుగ
కట్టాయితమయినమూతిఁ ఽ గపటపుఁబనులన్. 112

పాలెగాండ్రను చీకటికోనేటఁ ద్రోయుట.

వ. అంత నొక్కముహూర్తంబున నద్దేవునకు బ్రహ్మోత్సవంబొనర్చు ప్రయత్నంబులొనరించి తదుత్సవంబునకుఁ దద్దుష్టపు పాలెగాండ్రాదిగాఁగలుగు సర్వలౌకికులను రావింపనియమించి యెల్లరు దేవునిదర్శించినపిమ్మట పాలెగాండ్ర పరస్పరంబుగా లోపటికి దర్శనార్థము రమ్మని శెలవిచ్చి వారొకరొకరు దర్శనంబొనరించి తిరిగి దక్షిణద్వారంబునం జనబోవుతఱి కృతప్రయత్నుండై కొండఱిని కపటులసి యోచించి. 113

ఆ-గీ. ఒకరినొకరుగాన ఽ కుండఁగఁగపటపుఁ
జైవులొప్పబావి ఽ సరసకరుగ
జేసియొకరినొకరి ఽ నీసునబడద్రోయ
నానతీయనట్లొ ఽ నర్చుటయును. 114

వ. ఇట్లు మోసంబున నరువదెనంబండ్రు పాలెగాండ్రు హతంబగుటయు నీచందంబు తక్కటి నలువురుందెలసి యాద్వారంబునరాక మరలి వేరొండుమార్గంబున తప్పించుకొనివచ్చి మనవారిందఱుజావ నిచట మనముండిన బలాత్కారంబునం జంపుదురని కిత్తిల్లి భూపలాయనంనైరంత. 115

చ. కుటిలగతుల్దొలంగ దొసకోలులగర్వమడంగ నెచ్చటం
బటుకమలాప్తిపొంగద్విజ । పాళినిజేచ్ఛవిధిన్ మెలంగ సం
కటగమనంబుద్రుంగబొగ ఽ గన్ సుమనోవ్రజముల్ వెలింగ దు
ర్ఘటమగుదోషమార్ప నధికారముపొందిన భాస్కరాఖ్యుచేన్. 116

ఆ-వె. పాలెకాండ్రడఁచునిమి ఽ ప్రజలనుకాపాడి
యునననుఖ్యరిపుల ఽ నడచిసౌఖ్య
పదవినొందజేసె ఽ నపయుడౌపతిప్రజ
కష్టమరసియెట్లు ఽ కావకుండు? 117

వ. ఇట్లధికసుఖంబుఁ దనరునట్లు పాలింపుచుండుసమయంబున. 118

తే-గీ. తనకుసోదరియనుఘన ఽ ధర్మకర్త్రి
నాఁబరగుచిన్నమాంబవి ఽ న్నాణమెసగ
ధర్మములొనర్పుచునునిజ ఽ ధనవిశేష
మునశివార్పణగా జేసెఁ ఽ బుడమినిట్లు. 119

సీ. కట్టెఁగొండకుమూఁడు ఽ గడియలదూరాన
యమపార్శ్వముననగ్ర ఽ హార మొకటి
రామచంద్రపురినా ఽ నామధేయంబిడి
యటవిప్రకులసమూ ఽ హములనిల్పి
పురమధ్యమునలింగ ఽ మూర్తిబ్రతిష్ఠించి
పరమేశ్వరాఖ్యతఁ ఽ బ్రబలపఱచి
హరునకుసాతులూ ఽ రగ్రహారమునిత్య
కృత్యోత్సవాదుల ఽ కిడివిశేష

తే-గీ. జలసమృద్ధిగనారామ ఽ చంద్రపురికి
బహుసమీపముగాయామ్య ఽ పార్శ్వమందు
గోపినాధజలధినాఁగ ఽ గొమరుమిగులు
దివ్యసరసీలలామప్ర ఽ తిష్ఠజేసె. 120

వ. ఇట్లధిక ధర్మకార్యంబుల రాజ్యంబు చల్లన నుల్లసిల్ల భాస్కరుండు పాలింపుచుండనట నచ్చుత దేవరాయుండు. 121

తే-గీ. విజయనగరమ్మునందుండి ఽ విభవమెసఁగఁ
గుండినప్రభుత్వమునుగను ఽ గొనుచుననఘు
డగుచుపదునాల్గునూర్లేబ ఽ దారుమొదలు 1456
కొనియిరువదిమూడువరకు ఽ మనిచెఁబుడమి. 1463 122

వ. అంతె పదునాలుగువందల యిరువదినాల్గవ శకవర్షంబున. 123

సదాశివ దేవరాయల కథ.

ఉ. శ్రీసలినాథుపాదసర ఽ సీరుహసేవకుడున్ గృపాలన
స్నానసుడిందుపంశుఁడు స ఽ దాశివదేవమహీవిభుండువి

ద్యానగరంబునందుఁ బ్రభుఁడై భువినేలుచుఁ గొండవీటి సం
స్థానముఁ బ్రోవఁగఁ బనిచె సత్త్వవిశాలుని ధర్మశీలునిన్. 124

సీ. శ్రీమహారాజమహామండలేశ్వర, వీరప్రతాపాది బిరుదువాని
ఆత్రేయగోత్రపవిత్రుని శమదమ, శాంతిక్షమాదిక సరసగుణుని
వినయసంపన్నుఁ గందనవ్రోలి శ్రీరామ, రాజపౌత్రుని సుధీరత్నవిభుని
మూర్తిరాట్సూనునిఁ గీర్తివిస్తారుని, నవనవోన్మేషణానందవశుని

తే-గీ. ధీరువిఠలయ్య దేవమహారాయు
ననుపఁ గొండవీటి కరుగుదేరి
రత్నపీఠిఁ గొలువు రంజిల్లు కుండిన
విషయమేలుచుండె విశ్రుతముగ. 125

వ. అట్టియెడ నతం డధికద్రవ్యంబు భగవదర్పణంబు సేయఁ దలంచి. 126

తే-గీ. కొండవీటిని వెలుగొందు కొండపల్లి
చెరువుపరభాగమునఁ గొండ శింగరయ్య
యనఁగఁదగు శ్రీహరికి దేవతాలయంబు
ఘనతరోపలఘటితమై తనరఁగట్టి. 127

చ. అరసి శుభస్కరంబుగ శకాబ్దములంద్రి మహామహీంద్రసా
గరనలినారిసంఖ్య (1473) పరగంగవిరోధికృతాబ్దమందునం
జరుగు చతుర్థమాసమున సంగతమైతగు కృష్ణపక్షమం
దరిదిగ ద్వాదశిన్ హరి సమర్పణ జేసెను భక్తియుక్తుఁడై. 128

వ. అంత నిమ్మహీకాంతుండు ప్రభుత్వంబు మాని చనుటయు ననంతరంబ
సదాశివ దేవరాయల పనుపున శ్రీమన్మహా మండలేశ్వరాది బిరు
దాంకితుండును, ఆపస్తంబసూత్రుండును ఆత్రేయసగోత్ర పవిత్రుండు
ను, యజుశ్శాఖాధ్యాయనుండు. కాశీసేతుమధ్యస్థల ప్రశస్తకీర్తి విస్త
రుండునునగు శ్రీమద్రాజాధిరాజ పెదకొండ రాజదేవ మహారాయల
పౌత్రుండును వేంకటేశ్వర ఘనాంబను పుత్రుండునునగు శ్రీకుమా
రకొండ రాజయ్య దేవమహారాయలు కొండవీటికరుగుదెంచి రత్న
సింహాసనాసీనుండై పాలింపుచు. 129

సీ. శ్రీహరినాభిరా ఽ జీవసూతికులాబ్ధి
శుభ్రాంశుడుర్వరో ఽ త్సుకకరుండు
దానకర్ణుండువి ఽ ద్యావిశేషుఁడుఁగోటి
భాస్కరసంకాశ ఽ భాసురుండు
ఘనుఁడురాయనిభాస్క ఽ రునియన్నమయగారి
పౌత్రుండురామయ ఽ భాస్కరాఖ్య
పుత్రుండు మానిత ఽ పాత్రుండుఁగొండప్ప
నామధేయుండువి ఽ నయగుణుండు
తే-గీ. అనగఁదగునమాత్యునకుమో ఽ దార్థమతఁడు
వెక్కబహుమతులనిడిబల్ ఽ ప్రేమమీఱఁ
బూజలొనరించి సత్కార ఽ ముగనొసంగె
శాశ్వతంబుగనిట్లని ఽ శాసనంబు. 130

శాసనము.

స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబులు 1483 పదునాలుగు వందల యెనబదిమూడవదగు నేటి దుర్మతినామసంవత్సరమాఘశు 15 పౌర్ణమిస్థిరవాసరమునవిచ్చినధర్మశాసనమేమనగా: ——

శ్రీమన్మహామండలేశ్వర రామరాజతిరుమల రాజయ్యదేవమహారాయలుంగారు మానాయకరానకు నిస్వనపధరించివిన్నకొండసీమలో నిదివరకు జరుగుచుండే స్థలకరిణీకములు యేకసంప్రతి పూర్వముసాగివచ్చే యేకభాగగ్రామములు అగ్రహారములు వృత్తిక్షేత్రములు. అమరపుంజనిక సంజాతగుత్తులు గ్రామాలున్నూ గలిగిన తెలుపాటిసీయపాటి తోటలు సహితము సర్వమాన్యపుకమతాలు మొదలుగాను మీకుసాగివచ్చే వర్తనతేజోపార్జన స్వామ్యాలున్నూ తిరుమలరాజయ్యగారు పూర్వమునడిపించిన మర్యాదను మేమున్నూయీతదోతిధిగ్రహణ పుణ్యకాలమందు తుంగభద్రా తీరమున విఠలేశ్వర సన్నిధిని పినకొండలోను మేముప్రతిష్టచేసిన రఘునాయకులకు ప్రతిగాను త్రివాచకముగాను త్రికరణశుద్ధిగాను సహిరణ్యోదక దాన పూర్వకముగాను ధారపోసియిస్తిమి గనుక మీస్థలకరిణీకాలకు చెల్లివచ్చే గ్రామాలు కమతాలు అగ్రహారపు వృత్తిక్షేత్రాలు వర్తనలురస్మి తేజోపార్జనలు మొదలైన నానావిధ స్వామ్యస్వతంత్రాలున్నూమీపుత్ర పౌత్రపారం పర్యంతరం ఆచంద్రార్కస్థాయిగాను సుఖానుఅనుభవించేది. 131

వ. ఇట్లు ధర్మంబులొనరింపుచు కుమారకొండరాజయాభిధానుండు కొంత కాలంబు పాలించెనంత నచట సదాశివదేవరాయ మహీపాలుండు విద్యానగరమందధివసించి కొండవీటిరాజ్యంబు భృత్యులచే నేలించి తద్ద్రవ్యంబుగొనుచుండి. 132

క. పదునాలుగువందలయరు 1464·
వదినాల్గవశకము మొదలు । వరకరుణనుతొం
బదవశకము వరకేలెను 1490
సదాశివుండిరువదేడు । సంవత్సరముల్. 133

తే-గీ. అంతవిద్యానగరమున । యందుసకల
ధీవిదుఁడురామరాజయ । దేవరాయ
విభుఁడుపట్టాభిషిక్తుఁడై । విపులరాజ్య
మేలుచుండెను ప్రజనెల్ల । మేలునొంద. 134

క. అనుచును నాశీరునకతి
వినయంబెనయగఁద్రిలోక । విదుఁడగువనజా
సనమానస తనయుండొగి
వినుపించెను కొండవీటి । విభుచరితంబుల్. 135

చ. భవసరసీరుహాసనసు । సర్వసమూహముఖప్రకర్షభ
ర్మవిరచితప్రశస్తమణి । రాజివిరాజితభూనభోంతరే
ద్ధవిమలపాదపీఠ విబు । ధప్రకరప్రమదప్రదామనో
భవజనకాకృపాకలిత । భాసురవీక్షణ భక్తరక్షణా. 136

మాలినీవృత్తము.

ఘనసదృశశుభాంగా । క్రమవాచానుషంగా
ఘనగరుడతురంగా । గర్వితారాతిభంగా
ప్రణుతవిపులభంగా । భక్తచిత్తాబ్జభృంగా
ఘృణివిజితపతంగా । కీర్తనీయాంతరంగా. 137

ద్విపాసము.

క. సంగరవిజితాసుర,గుణ, సంగరసాభరణసుప్ర శ్రీ సంగరమేశా
సంగరబాంధవ,రిపుజన, సంగరకరభక్తతరణ శ్రీ సంగరభరణా.

గద్య. ఇది శ్రీమజ్జగత్ప్రాణ తనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితాసంకలితాపస్తం
బసూత్ర కౌండిన్య సగోత్ర పవిత్ర వివిధ విద్వన్ముఖ సరోజాత
మిత్ర మద్దుల పలివంశదీపక వేంకటప్పయా భిఖ్యతనూజా
తక సుకవి జనసేవక గురుబ్రహ్మనామకవి రచితం
బగు శ్రీ కొండవీటి చరిత్రమునందు

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకొండపీటిచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీమహిళామణిమానన
సీమారాజన్మరాళ । సింధురభరహ్వా
త్కామితఫలదాశ్రితగిరి
ధామా కోదండరామ । తారకనామా.

క. అవధారుపంకజానన
భవుచే నాదివిజలోక । పతివినిదానన్
దవిలితదనంతరకథను
వివరింపుమటన్ననిట్లు । వినుపించెనొగిన్. 2

తురకలు రామరాజును యుద్ధమున జంపుట.

తే-గీ. అంతనారామరాజదే । వాగ్రగణ్యు
డచటవిద్యానగరమేలు । నట్టియెడల
పుర:సరోజభవాబ్ధి । ములందనర్చు 1493
సంఖ్యందగుశాలివాహన । శకమునందు. 3

శా. ఢక్కన్ దేశపుఁబాదుషాలుబలశుం । డాలప్రభుప్రాభవుల్
యొక్కాణింపగరానిసైనికులతో । నుద్యత్కరీంద్రాళితోఁ
జక్కాడందగునాయుధాళిఁగొనివాం । ఛాస్ఫూర్తితో వచ్చిబల్
ముక్కోపంబునఁ ద్రుంచిరాన్నృపుని । సంపూర్ణప్రతాపాఢ్యులై. 4

తురుష్కులు దేశము స్వాధీనముచేసికొనుట.

ఉ. మేటిబలంబునం గెలుపు । మీఱినతన్నృపసంచయంబునన్
గోటివిభాకరోజ్వలుఁడుఁ । గుచ్ఛితవైరిజనాళిదుష్టహ్వా

త్పాటనశస్త్రశస్త్రచయ ఽ ధారుఁడుమల్కిభరామశౌరిక
ర్ణాటకపీఠిఁగొల్వమరి ఽ రాజ్యముసేయఁగఁ గొండవీటికిన్. 5
చ. పనిచెస్వకీయపక్ష పరి ఽ పాలనశీలుఁబరాభిమానభం
జనుబహువిగ్రహోన్మథన ఽ చండసమర్థమహాభయంకరున్
జననుతుమృత్యుజాహ్వయుని * ఽ సాంద్రబలుండనివార్యుడాతడున్
బనివినితత్పురంబుఁబరి ఽ పాలనసేయగ బూనితద్దయున్. 6
సీ. దుర్గవర్గంబుల ఽ దొరలవిసర్జించి
స్వజనులఁబ్రభులుగా ఽ సంతరించి
హిందూమతక్రమ ఽ హీనంబుగావించి
నిజమతమార్గముల్ ఽ నిర్ణయించి
పరదేవతార్చనల్ ఽ భంగంబుసేయించి
యాలయంబులనెల్ల ఽ హతమొనర్చి
బహువిగ్రహంబుల ఽ భగ్నంబుగాఁజేసి
పలుమశీదులనెల్లఁ ఽ బ్రబలపఱచి
తే-గీ. గోపినాధపురముఁజేరి ఽ కొల్వుసేరి
యాపురికి మృత్యుజానగ ఽ రనగఁదనదు
నామధేయంబునిడిక్రూర ఽ నామధేయు
డగుచురాజ్యంబుఁబాలించు ఽ నట్టియెడల. 7

తిరుమలదేవరాయడు తురుష్కుల గెలుచుట.

చ. హరికరుణాభిశోభితుడు ఽ నక్షత్రికులోద్భవుడున్ మహాబల
స్ఫురణుడుయాజుషాఖ్యఘన ఽ సూత్రుఁడునై తగునానుగొండిశ్రీ
తిరుమలదేవరాయుఁడతి ఽ ధీరతసాగెను దక్షిణంబునన్
బరయవనోగ్రతామసవి ఽ భావసుడీతడనంగఁబొంగుచున్. 8
ఆ-వె. అతడుకృష్ణవేణి ఽ యామ్యదేశంబున
మొదలుతురకజనుల ఽ మొదిపిమొదిపి
తత్తదధిపరుధిర ఽ దాహంబుచేకొని
కొండవీటికరిగి ఽ దండువిడిసి. 9

* మృత్యుజా. 1494

మ. రణరంగంబుననుగ్రశస్త్రవిశిఖ ఽ వ్రాతాంత్రదండహ్యామా
ననితాంతప్రతిపక్షకీటకవితా ఽ నప్రాభవుండై తురు
ష్కనృపాలుండగుమృత్యుజాన్ దునిమిదు ఽ ర్గశ్రేణికిన్ నాథుడై
జనసౌఖ్యప్రదమార్గమొప్పగను రాజ్యంబెల్లఁ బాలింపుచున్. 10
క. తిరుమలరాయడువప్ప, స్ఫురితంబగుగోపినాథ ఽ పురమునగంగా
ధరరామేశ్వరుడనగను, హరునిఁ బ్రతిష్ఠించెబహుతరాలయవసతిన్. 11
తే-గీ. ఇతఁడుతొల్లింటిమార్గంబు ఽ లెసగఁ బ్రజల
పాలనంబొనరింపుచు ఽ భవ్యుడనగ
బరగిపదునాల్గునూర్లతో ఽ బదికిఁ బైన 1494
నాలుగవవత్సరము మాత్ర ఽ మేలెనంత. 12

శ్రీ రంగరాయలకథ.

చ. ఇతనితనూభవుండుగిరి ఽ జేశ్వరభక్తుఁడుసత్యపాలనో
న్నతుఁడుజగత్ప్రసిద్ధుఁడుది ఽ నప్రభుతేజుఁడు రంగరాజభూ
పతితనతండ్రిమారుగనుఁ ఽ బార్థివుడై హరిపీఠమెక్కియా
కుతలముబ్రోవనంపెవెలు ఽ గోటికులోద్భవుడైనతిమ్మనన్. 13
సీ. అనిపిపూర్వంపువ ఽ ర్తనలెల్లదనరం
గఁ బాలింపుచునుగడు ఽ భక్తివెలయ
జనకుడేర్పాటుజే ఽ సినహరునకుభోగ
వర్గముల్ జరిగెడు ఽ వసతిగాగ
తనప్రభుత్వావనీ ఽ స్థలమునఁ గృష్ణ
వేణీతీరమందువి ఽ ఖ్యాతిమిగులు
మోరుపూడియనజె ఽ న్నారు
నూరగ్రహారంబుధారాగ్రహి ఽ తంబుగాగ
తే-గీ. శరధిరత్ననిగమసోమ ఽ సంఖ్యలందు 1494
వరలినట్టియాంగీరస ఽ వత్సరమున
దగినవైశాఖశుద్ధద్వా ఽ దశినిఁబుణ్య
సమయమందుసమర్పించె ఽ విమలమతిని. 14

సీ. పదునాల్గునూర్ల తొం § బదితొమ్మిదవ 1499
దౌచుఁబరగిన యీశ్వర § వత్సరమున
కార్తీకమాససం § కలితమౌశుక్లప
క్షమునఁజెన్నొందుద § శమినిఁబుణ్య
కాలమందునఁబాద § కర్మవిరూపాక్షు
నకునుసదక్షిణో § దకముగాఁగ
హరిహరాదులుసాక్షు § లై చెలువ్రొం
దంగగోలిజవ్రూలనుపేరఁ § గొమరుమీరు
తే-గీ. రంగరాజపురాగ్రహా § రమునొసంగి
బహుళధర్మస్వరూపుడై § ప్రమదమెసఁగ
నతడుకర్ణాటదేశమం § దధివసించి
సకలరాజ్యంబుఁబాలించు § సమయమందు. 15
చ. సకలమునమ్ముదంబుననె § సంగెజనాళిస్వకీయధర్మమా
ర్గకలితమైజెలంగెపర § రాజభయంబుదొలంగెసస్యముల్
ప్రకటఫలంబొసంగెఖల § వార్తలడంగెనతుల్యవైదుషీ
ప్రకరమహీనసత్కరణ § వైఖరిఁబొంగెసురక్షణంబునన్. 16
వ. ఇట్లితండాఖండల తుండిడిండీర చండీశసుధా మండలకుండలీంద్ర శరసి
తసారసశారద నారదపారదసాంద్రకీర్తి విశారదుండై నిండుకొలువున
సభామండల మండనపండిత ప్రకాండ పరివేష్టితుండై ధర్మమార్గాను
వర్తియగుచుం బాలింపు చుండెనిటఁకొండవీటి పురంబుననిజసామంత
ప్రభువగు వెలుగోటితిమ్మన 1495 మొదలు 1501 వరకు నేలుచుండె
నట్టియెడ. 17

రాయరావు కొండవీటి దేశముపై దండెత్తి వచ్చుట.

తే-గీ. హజరతిబ్రహింపాదుషా § యనునబాబు
కృష్ణవేణ్యుత్తరంబునఁ § బృథ్వినేలు
చుండిదక్షిణదిశపైని § దండువెడలఁ
గోర్కెమదిఁగల్గిమిక్కిలి § క్రూరుడగుచు. 18

మ. తనభృత్యుండుమహాబలుండుశరవి § ద్యాపారగుండుఁ ఘనుం
డును నుద్యద్ధిషణాదివాకసగురుం § డుఁ ఖ్యాయితీ(బ్రాహ్మణుం
డునునై పొల్పగురాయరావునసమా § నుఁ గొండవీడ్గెల్వగాఁ
బనుపన్ రావును వేడ్కమీఱ వెడలెన్ § బాహాబలస్ఫూర్తిచేన్. 19

సీ. పవమానవేగసం § (ప్రాప్తంబులై మింటఁ
బాఱెడుపదివేల 10,000 § వారువములు
తాకునకద్రివి § తానముల్ పొడిసేయు
శతశంఖ్య 100 గల్గిన § సమదకరులు
ఆయుధసాధన § నలనడునేబది
వే 50,000 ల్బలయుతమగు § కాల్బలమును
చెవికట్టుబిగియించి § సిద్ధంబులై పెక్కు
లాగులఁదగుపిరం § గీగములును

ఆ-వె. బాణపాణులైన § భటులు పెక్కండ్రును
గలమహాబలంబు § గైకొనియట
వెడలి రెంటమూట § వి(శ్రమింపుచుఁ గృష్ణ
దాటివచ్చితనదు § ధాటిమిగుల. 20

క. వినకొండమాటమా(త్రం
బున మొదలం గొనిబలంబు § ముప్పిరికొనఁద
త్క్షణమునబెల్లముకొండను
బనివడి మర్దనమొనర్చి § పడసెను దానిన్. 21

క. నాగార్జున గిరిఘీంకృతి
తోఁగొనిమాచర్లకేగి § దొరలదురమునన్
ద్యాగమొనరించియచ్చటి
బాగగుదుర్గంబభీతి § ఫణితిన్ గొనియెన్. 22

క. విచ్చలవిడిబాహుబలం । బచ్చుపడన్ సేలకోట § యనుపుంమందున్
గొచ్చెర్లకోటలోఁదన । కచ్చెరులమరిఁబలని § కాయముతోడన్. 23

సీ. అద్దంకజయమొంది § యమ్మనవ్రోల్బొంది
కండుకూరిని జెంది § కంభమంది

తంగెడహరియించి దరిశిసంపాదించి
కారెముపూడినిఁ బేరుగాంచి
దూపాడుకాకర్ల దోపిడికై సొచ్చి
గుఱజాలపొదిలలఁ గోలుపుచ్చి
కేతవరంబుని ర్భీతిమెయినదల్చి
సకలరాజన్యప్ర చయముగెల్చి.
తే-గీ. బెట్టిదంబగుతనసత్తు వట్టదెసల
నుట్టిపడవడి నడిదంబుఁ బట్టియొరుల
గొట్టిభువినెల్లయీజగ జెట్టిచేతఁ
బట్టపడునంచు జనులాడఁ బట్టుపట్టి. 24
శా. శుండాలప్రతిమానభీకరరవ స్ఫూర్తిన్ మహీమండలా
ఖండంబెల్లఁగలంగసైనికకర గ్రస్తాయుధోగ్రద్యుతుల్
చండార్కప్రభగ్రమింగధూళిపటలా చ్ఛాదాభ్రమొప్పంగదాఁ
దండెత్తెన్ వడి కొండవీటిదెసకై దంభోళిమాత్రాసియై. 25
చ. ఇదివెలుగోటితిమ్మనృపతేంద్రియశోధకమాటనాతడున్
ముదమునవాహినీనివహముం గొనియుద్ధగభీరవాక్యసం
పదమెయినేరినన్నెదిరి పాఱకఁదీరకఁ దక్కువారలన్
పదుగురినూటివేవురినిఁ బాపుమనొక్కెడ నంచునిల్చినన్. 26
చ. అటుచేనురాయరావునది శాష్టకవారణ కర్ణపాటనో
త్కటముగభేరిమ్రోయులయ కాలునిప్రక్రియ రౌద్రమూర్తియై
కటకముమీదఁదారసిలఁ గన్గొనిభీతిలి తిమ్మనాఖ్యుడే
నెటులను తాళుకొందునిక నీతనిబారికి నేరిఁజేరుదున్. 27

కొండవీటి దుర్గమురాయరావు స్వాధీనంబగుట.

చ. అనిమదిశౌర్యమేదికల హంబారసింపగరాదుప్రాణముం
డినబలుసాకులందినెద లెమ్మెటులైనను సంధివేడుకొం
దనుకొని తెల్పరాపునది యాపరహాల్ పదివేలనిత్తునం
చనియొకసంచినంపముద మందుచుఁజేకొనెఁ దిమ్మనాఖ్యుడున్. 28

వ. ఇట్లు తిమ్మభూపాలుఁడు వరహాలసంచి నతి గోప్యంబునఁ బుచ్చుకొని రాయరావును దారసాహసంబునకుబ్బుచుఁ బదునేనునూర్ల రెండవ ౧౫౦౨ దగు విక్రమనామసంవత్సర వైశాఖశుద్ధ (౫) పంచమి దివసంబున సమస్తబొక్కసంబులాదిగలుగు దుర్గంబును దేశంబునెల్ల స్వాధీనంబొనర్చి తిరిగియుంజూడకఁ బలాయనంబై యతిరహస్యంబుగాఁ గోశంబు తేరిజూఁడ నందలి వరాలెల్ల నిత్తడివై యుండుటయు నందులకాత్మ నెంతయు వంతనొందుచు నిల్లైనఁ బ్రాణంబుదక్కెనిది యే లకువరాలని తృప్తినొందుచుఁ జనియెనిటఁ గొండవీటిదుర్గంబెల్ల రాయరావుకలయం గనుగొనుచు నిట్లని తలంచుచుండె. 29

సీ. ఇదికదావిజితము § హేంద్రకిరీటర
త్నప్రభాపాళికి § దాపురంబు
ఇదికదావిద్విష § న్మదవిభేదనచండ
కాండకాండంబుల § కాపురంబు
ఇదికదాదుష్టరా § ట్కృత్యసమ్మారణ
స్ఫుటమంత్రయంత్రంపు § భూపురంబు
ఇదికదాసజ్జనా § హీనాదరణపీఠి
కాపటుమందార § గోపురంబు
తే-గీ. ఇదికదాసస్యసంపత్స § మృద్ధివృద్ధి
ఫలితపరధారుణీస్థల § భాగభోగ
సతతసన్మార్గసంచార § జనవితాన
ప్రాపకంబగుకొండవీ § టీపురంబు. 30

ఉ. ఇందరిఁ గెల్చి దేశముల § నిన్నిటిఁ జూచితి నిట్టివైభవం
బెందులగాననైతిసక § నెట్టులనుండునొ తిమ్మనాహ్వయుం
డిందులఁబంచినట్టిఘను § డే లెడు దేశము దానిగెల్వఁగ
యుందు నెమద్భుజాబలము § హాళుమ్మనసాధ్యము గాకయుండునే. 31
చ. అనిమదినెంచియెంచితుద § కంతటఁదృప్తినిఁ జెందియచ్చటం
ఘనతరసింహపీఠమునఁ § గౌతుకమొందుచుఁ గొల్వుదీరితా

ననుపమలీలనేలెఁబడు । నైదుశతంబుల పైననాల్గుహా 1504
యనములదాకభూజనము । హాయిగసంతస మొందుచుండఁగన్. 32

సీ. పుష్పభూజంబులు । బుష్పించెఋతువుల
ఫలవృక్షజాతంబు । ఫలములిచ్చె
సస్యముల్ బండెను । సంపూర్ణవైఖరి
ధేనువుల్ బితికెను । దృప్తితీర
వర్షముల్ కురిసెను । వలసినయపుడెల్ల
జారచోరాదుల । పేరుమాసె
దుర్ణయభీతులు । తొలగెనుతమతమ
ధర్మముల్ జనములు । తప్పకుండె
తే-గీ. కలహమనుమాటలెచ్చటఁ । గానరావు
భయమనెడుపలుకెప్పుడుఁ । బ్రజలువినరు
రాయరావేలు వేళను । రాజ్యమందు
బ్రభువుగుణములురాజ్యంబ । పలుకుఁగాదె. 33

వ. ఇట్లేలుచు 1505 వ శకవర్షంబునందు. 34

తిరిగిరాయరావు హైదరాబాదేగుట.

శా. ఆమీరాదులదనచందముల్ పలికినా । ద్యంతంబుఁ దెల్పంగనీ
భూమింబాలన సేయనొక్కరునిసం । పూర్ణప్రతాపోన్నతున్ *
బ్రేమన్ స్నిల్పినితాంతసంతసమెదన్ । బెంపొందగోల్కొండకున్
సామంతుల్ వెనువెంటరాజనియెనా । శావిశ్రమఖ్యాతుఁడై. 35

వ. ఇట్లుచని యాస్థానంబుజేరి యచటి మర్యాదలఁ బ్రభుదర్శనం బొనర్చి వారిచేమన్ననలంది తనవృత్తాంతంబు సాంతంబుగా దెలుపుటయు నాతండును నత్యంతకుతూహలస్వాంతుఁడై రాయరావునకు బెక్కు బహుమతులొసంగి సాదరంబునఁ బ్రుచ్చియెత్తి మనగెల్చిన దేశం బెల్ల నేకచ్ఛత్రాధిపత్యంబుగా సమగ్రధర్మమార్గాను వర్తియగునట్లు చట్టంబులం దిట్టపరుపుచునీవిందు లనయుండుమని రావును వేడుటయు

* రాయరావువలనఁ కొండపేటిలోనుంచబడిన ప్రభువు ౧౫౦౫ లు ౧౫౧౨ వరకేలెను.

నతఁడు తత్ప్రకారంబుగాచేసి గోలకొండపురంబునఁగలనిబంధనలెల్ల నిచ్చటనూజరుగు చుండుటకును. కొండవీటిగోపినాథపురంబును పూర్వమువలె మృత్తుజానగరని వాడుటకును, బారాముత్సద్దీల నేర్ప రచి వారీపురంబున దినదినంబు కచెహరిసేయుచుండుటకును గొండ వీటిప్రభువునకు హుకుములనిపి సకల రాజకీయవ్యవహారములందును సర్కారుమృత్తుజానగరని బిరుదాంకంబు మొదలలిఖింపుచుండుటకు నాజ్ఞయిడి వినుకొండ బెల్లముకొండ మాహియతుకూడ నిచ్చటను జరుగునట్లుగా నుత్తరువుజేసి రాజ్యంబులు విభాగంబులజేసి పాలనం బు సుకరంబై ప్రజలు సుఖావాప్తినొందునట్లుగావించె నెట్లనిన. 36

పదునాల్గు సముతులక్రమము.

సీ. కొండవీటిసీమ నుండుగ్రామంబులు
పదునాల్గుసముతులఁ బంచెనిట్లు
పాలడుగునుప్రత్తి పాటునూతక్కియు
పొన్నూరుశ్రీకూచ పూడిసంత
రావూరుపులివర్రు రావిపూడియుమును
గోడుగుంటూరుచే బ్రోలుతాడి
కొండనాదెండ్లయు దండిమంగళగిరి
పురములు సముతులై పొలుపుమిగుల
తే-గీ. భాగములఁ జేసితన్ముఖ్య పట్టణముల
సముతుదారులునివసించి సంతతంబు
పాలనమొనర్చుచునుశిస్తుఁ బంపుచుండ
హుకుములనుఁబంపెగోల్కొండ నుండియుటకు. 37

వ. మఱియు నీదేశంబు కర్ణాటక ప్రభుత్వంబుననుండు నెడలఁగొండవీ టిజిల్లాకు హుజూర్ నాయకరంకోట ఖిల్లేదార్ మొదలగు బిరుదాంకి తులై ప్రభుత్వంబు వడసిన కన్న మాణిక్యారావు వారికి సరిదేశముఖి మన్నెవారనియును, మానూరివారికి జమీన్దార్ మజుందార్ వారనియునుం గితాబుల నొసంగి నాదెండ్ల సముతునఁగల పదు

నాల్గుగ్రామములకు నలబోతువారనుకమ్మవారు చౌదర్లైపాలింప నియ
మించి తానొనరించిననిబంధనలెల్ల స్థిరంబులై యుండునట్లు శాసనం
బుల బ్రచురించియుండె నంత. 38

శా. అశ్రాంత స్తవనీయపండితజనౌఘస్థానభాస్వ్వండు ది
గ్విశ్రాంతప్రతిమానహీనవిలసద్విఖ్యాత పూర్ణుండు రా
జ్యశ్రీసంతతరక్షణోప మితభూజాకాంతుడాయుఃప్రలం
బశ్రేష్ఠుండునబాబుహాజ్రతుమహమ్మాద్ పాదుషాగారిలన్. 39

చ. అతులితమోదదాయకమహావిభవోన్నతుఁడౌచుదేశమున్
దతబలవాహినీనివహదర్పమెలర్పడఁబ్రోచుబూన్కిఁబ్ర
స్తుతతపనీయవేశ్మమయశోభితమైతగుగోలకొండను
న్నతమణిపీఠమెక్కెనుజన స్తవనీయయశోప్రకాశుఁడై. 40

తే-గీ. కొండవీటిదేశము నేలు చుండుమన్నె
లిచట యేలికమాఱిన యెత్తెఱింగి
తమకుస్వాతంత్రులగుటకు సమయమదియ
యనివసూల్ చేసి శిస్తుల నంపకున్నఁ
వీరిఁగూఱిచిపాదుషా గారురోసి. 41

ఆమీను ముల్కుకథ.

చ. పనిచె నమీను ముల్కనున బాబునునొక్కనిఁ గొండవీటిసీ
మనుగల దుర్మదాంధులగు మన్నెలగర్వమడంచి భూమి నె
మ్మనమునఁ బ్రోవగానతడు మంగళతూర్యములుల్లసిల్లగాఁ
బనివినెఁ గొండవీటికిరు పార్శ్వములన్ స్వజనుల్ మెలంగగన్. 42

క. పదివేల్హయములుభటులిరు
పదివేవురఁ గొనిపదేను వందలపదమూ 1513
టఁదగుఖర జ్యేష్ఠపుందొలి
తదియనుఁదాఁగొండవీటఁ దనరెనుప్రభువై. 43

క. మునుకోమటి వేమన క
ట్టినదై తగు ముల్లగూరు డీకొనఁజని నం

దనయేడున దానిని నా
శన మొనరించెను తెనుంగు ఽ జాడలుబోవన్. 44

చ. అటభుజశౌర్యసాధితజ ఽ యప్రమదాగ్రహణంబు వేళనా
బెటపెట లాజలుంబలెవి ఽ భీషణరోషకషాయితేక్షుడై
కటకములేలుమన్నెలను ఽ గర్వితులన్నిజకార్ముకాగ్నులన్
బటుతరభాతిప్రేల్చెనన ఽ పాయసుఖావహ సూచకంబుగన్. 45

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తనయవక్ర విక్రమంబున సకలమన్నె భూపాలు రవంచికప్పంబులం గొనుచు విజయంబుగైకొని పాలనంబు సేయుచు.

సీ. తనపేరునిల్పఽ త్తనమొందునిర్మించి
దానికమీనుబా ఽ దాయనంగ
నభిదానమొసగితా ఽ నాపురంబునురాజ
ధానిగాఁగావించి ఽ దానిచెంత
హాతమైనముల్లగూ ఽ రగ్రహారంబును
యాబలూరనుగ్రామ ఽ మందుగల్పి
కొంచెపుఁ దప్పుల ఽ కునుగొప్పశిక్షల
నిడుచుఁ బూర్వపువిధు ఽ లెల్లఁజెఱచి

ఆ-వె. యేలెఁగొండవీటి ఽ నెల్లసీమలమహా
బలుడనంగలోక ఽ ములబొగడ్త
వరలగఁబడియైదు ఽ వందలయిరువది 1520
వరకునిల్లినిమిది ఽ వత్సరములు. 47

శిఖిపసుఖానుడు ప్రభువై వచ్చుట.

క. అంతటగోల్కొండసభా
భ్యంతరమునుండి యిచటి ఽ కరుదెంచెను సు
స్వాంతుడుశిఖపసుఖానుడ
నంతవిభవమొసగనిచటి ఽ కధిపతియగుచున్. 48

చ. అతడరుదెంచి పీఠికఁగొలు ఽ వైబలువై భవమొప్పఁబూర్వప
ద్ధతుల నమీనుబొదునము ఽ దంబుననిల్చితదీయయామ్యమం

దతులితమైనపట్టణము నాతనిపూర్వులపేరువెట్టి ది
వ్యతరముగఁ సృజించివిపు లాంకితమిచ్చెకుతుప్షపేటనాఁ. 49

క. కోటకు దక్షిణమునఁగడు
దీటుగగోల్కొండనేలు దిట్టనిపేరఁ
మేటిమహమ్మదు పాదుష
పేటనసృజియించి యేలెఁ బెంపుతలిర్పఁ. 50

వ. తదనంతరంబునం గోల్కొండ రాజ్యసింహాసనాధ్యులగు నటఘర్ ఖానుడును అబ్దుల్లాహసఁ తానిషాయును అలంగర్ పాదుషాయును అనుప్రభుత్రయంబు పాలించిరాపాలకులకాలమున నిచటి కరుదెంచి రాజ్యంబేలినయమీను లెవరనిన. 51

క. మొదలను ఫరాసుఖానను
సదయుండ రుదెంచియేలె సౌఖ్యంబొప్పఁ
బదునేనిరువది యొక్కటి 1521
మొదలిరువదిమూడువరకు మూడేండ్లంతఁ. 1523 52

క. అబుశిద్ది బిపులర్ సా
హింబనగనొకప్రభువువచ్చి యేలెనుకృపమీ
అఁబదేనునూర్ల యిరువది
కిఁబయినినాలుగవయేడుకీర్తి సెలంగఁ. 1524 53

తే_గీ. అంతనసరసుఖానుషా యరుగుదెంచి
రత్నసింహాసనస్థుడై రాజ్యమేలె
నిచటఁబదునేనువందల యిరువదైదు 1525
మొదలిరువదేడువరకును భూరికృపను. 1527 54

క. తదుపరియకలస్ ఖానుం
డదురితగుంటుపలిముత్తె యయ్యెఁబదునేని
న్వదియెనిమిది మొదలుగ ము 1528
ప్పదిమూడువరకు సునిచటఁ బాలించిరొగిఁ. 1533 55

వ. అందు యకలసుఖానుండి పుటభేదనంబున 1534 వ యేటస్వతహా

గాలమీానుగా నుండి పురమునకు నుత్తరపార్శ్వంబునంగల నొకచిన్న తిప్పపైని పూర్వంబున రెడ్డిభూపాలురు నిర్మించిన విఘ్నేశ్వరాలయంబు పూజా విధానంబులు లేకుంటయు నందలి విగ్రహంబు భిన్నంబు జేసి తదాలయంబునకు వలయంబుగా నొక్క పట్టణంబు గట్టించి 'హజాజుగణేశుపేట' యని నామంబిడి సకల వైభవంబున పాలింపుచుండెనంత. 56

ఆ-వె. అటకుముక్టిఖాను । డధిపుడై జనులు మే
లౌనటంచునన బదేనునూర్ల 1535
ముప్పదైదు మొదలు । ముప్పదేడువరకు 1537
నేలెనేండ్లు మూడు । హితసమృద్ధి. 57

క. జూపల్లి వంశపావను, డై పరగెడురంగరాయు । నాత్మజుడఖిల
వ్యాపారజ్ఞుడునృపతుల, ప్రాపునరుదేరెరంగ । పతిరావిటకున్. 58

మిరియాలచట్టుపైబురుజుగట్టుట.

వ. ఇట్లువిచ్చేసి కొండవీటి పురపీఠస్థుండై యేలుచుండి. 59

సీ. ఈపురంబునకునై । ఋతిభాగమునంగల
విపులస్థలముగాంచి । విమలభక్తి
కనకహర్మ్యోన్నతి । ఘనతరప్రాకార
జాలభాసురదేవ । తాలయంబు
సమరించి రంగనా । యకులంబ్రతిష్టించి
నాకెండ్లుత్రోవను । బాడువడిన
జయవిజయులంబెచ్చి । శౌరిమార్గులనునిల్పి
యాలయానకువల । యంబుగాగ
తే-గీ. నగరముసృజించి శ్రీరంగ । నగరమ † నగ
నంకిత మొసంగిహిందూమ । తానుచార
వర్తనలనెల్లగాపాడి । బ్రాహ్మణులకు
నిత్యదానంబులిడుచుండె । నియతితోడ. 60

† రంగపతిపేట యను మొదట పేరుపెట్టెను.

చ. అగమునఁ గోటకుర్ణాశ్వసను శ్రీ నాశయమందునగమ్యవై ఖరిఁ
దగుమిరియాలచట్టనును శ్రీ దృగశిలఁ బురుజొండుఁగట్టిబల్
పగరవధింపగల్గినతు శ్రీ పాకిఫిరంగులుమందులాదిగా
మిగులబలంబునుండనియ శ్రీ మించెజనుల్ మిరియాలబుర్జనఁ. 61

తే_గీ. అతఁడుసత్యవ్రతాచారు శ్రీ డగుచువేడ్క
బరగపదునేను నూర్లము శ్రీ ప్పదియెనిమిది 1538
మొదలుపదునేనునూర్లనల్ శ్రీ బదివరకును 1540
మూడువర్షముల్ పాలించె శ్రీ ముదముమీఱ. 62

వ. అంత గోలకొండ పురసింహాసనంబునకు నబాబుమబారత్ ఖానుండు వచ్చి యేలుచు నీదేశంబునంగల సకల జమీందారులనుఁ బిలిపించి కొండపీటి రాజ్యంబునకు సానరాలురసుములు ముట్టుచుండు క్రమం బునిర్ణయించె నంత ఆప్‌జాల్ నబాబు నిజామల్‌ముల్కు బహదర్ గారి తరపుననఖుజ్జాబహదరుల్లా మొహాతెర్ ఖానుండును, బాలకృష్ణా హ్వయప్రభుతులగువా రమీనులుగావచ్చి యీస్థలంబును శా ॥శ॥ 1541 మొదలు 1671 వరకుఁ బాలించుటయును. 63

ఉ. అంతనితాంతబాహుబలు శ్రీ డంతవిహీనపరాక్రమాఢ్యుడ
త్యంతమహోగ్రవిగ్రహుడు శ్రీ రాగ్రహనిగ్రహవైరివారణా
శాంతునునాగఁ జెన్నలరు శ్రీ సాహెబుదాదనబాబుగారుదై
త్యాంతకు లీలగాలఁదన శ్రీ రారెనుహైదరబాదనాథుడై. 64

వ. అట్టియెడ. 65

నాజరుజంగుకొండపీటిదేశము ఫ్రాన్సువారికిచ్చుట.

చ. సదయుడుఁదస్స్రుపా త్మజుఁడు శ్రీ సాహెబునాజరుజంగుకొండపీ
ద్వదలెఫరాసువారికిస శ్రీ పారమతిఁబదియారునూర్ల దీ
బ్బదిపయిరెంటవారచటఁ శ్రీ బాలనచేసిరి యంతనుండి సం
పదలొదవంగనై దిటికి శ్రీ పైనశరద్వయ(7)మొందుకాలమున్. 1672

వ. అంత నానాజరుజంగునకనుజుండు. 1679

కొండవీటిసీమ మరల తురష్కులకువచ్చుట.

భుజంగప్రయాతము.

నిజాముల్కి గోల్కొండ నేతృత్వ మొప్పన్
అజేయుండనన్ మించి యాసీమకంపెన్
ప్రజల్ జిల్లెదార్ నాగఁ బాలింపుచుండన్
రజాలేరుఖానున్ వి రాజత్ప్రధానున్. 68

క. అంతటమనుషుగుణంగున
నంతరమున శాంతయుతుడు యతుదావుత్ ఖాన్
సంతసమునవచ్చిరియ
త్యంతధృతిన్ జిల్లెదారు నధికారమునన్. 69

వ. అంత. 70

చ. వరకరుణాంతరంగుడురు వైభవసంగుడుభానురాంగుడున్
పరనృపశృంగభంగుడున బాబుజనాలతుజంగుసంపదల్
వరలగగోలకొండపరి పాలనసేయుచుఁగొండవీటిభూ
భరభరణోన్నతిన్ దనరఁ బంపెనవార్యపరాక్రమాఢ్యులన్ 71

వ. వారెవరనిన. 72

శా. రాజానుగ్రహశోభితుండుఁబటుధై ర్యస్థైర్యగాంభీర్యుడౌ
రాజాబల్వతుయింద్రభేత్తునుఁద్రిదు ర్గప్రాజ్యసామ్రాజ్యుఁగా
రాజత్తైన్దువతుల్లఖానునిసుధీ రగ్రామణిన్ కొండవీ
టీజిల్లాకొకజిల్లెదారునిగథా టిన్ బంపవారున్ వడిన్. 73

వ. తదాజ్ఞానువర్తులై నిజకార్యనిర్వాహకత్వంబున నెగడుటయు నసంతరంబున నీసీమయెల్ల ముశలాముష్టిషీలుముగ బాదావారికి స్వాధీనంబగుటయును. 74

ఉ. ఆదొరలిస్థలాధిపతు లై తనరారినితాంతనిస్తులా
హ్లాదమెసంగఁబెళ్లురికు లాభరణుండగురామయాహ్వయుం
డాదియమాత్యుఁడై యలర నచ్చటరాజ్యమునేలిరెంతయున్
మోదమునన్ బ్రజల్ తగస ముజ్వలకీర్తినిఁగొంతకాలమున్. 75

క. అసదుల్లాఖానుండను
ముసలమనునబాబుయీవి § భుని వెన్కను సం
తసమొదవంగ నుఁగరుణా
రసుఁడగుతాతద్దిఖానుఁ § బ్రభులై రంతన్ 7
తే-గీ. నరయశోవిహారుండుధీ § వరసుదారు
డంతసైదువత్తుల్లఖాన్ § హాజరతతని
వెనుకనటఫరుజంగునీ § విభునిపిదప
బహాదరెఖలాసుఖానుడుఁ బ్రభువులైరి. 77

కొండవీటిసీమ కంపెనీవారికివచ్చుట.

శా. అంతన్ బద్ధజపుష్కరాద్రిశశిసం § ఖ్యన్ బొల్చువర్షంబునన్ 1709
సంతోషంబునఁగొండవీటిధరణీ § శత్వంబున్ వచ్చిరెం
తేంతేసత్వగుణప్రధానులగువా § రీస్టిండియాకంపెనీ
కాంతుల్ హూణమహామహీశులులస § త్కారుణ్యసింధుల్ బుధుల్.

సీ. సకలకళావిశే § షంబునభువనంబుసకలకళావిశే § షంబుగాఁగ
విపులధర్మగుణాభి § వృద్ధిచేలోకంబువిపులధర్మగుణాభి § వృద్ధిగాఁగ
మదవారణాదిక § మహిమచేరాష్ట్రంబుమదవారణాదిక § మహిమగాఁగ
భూరివిభవపరి § పూర్తిచేతజగంబుభూరివిభవపరి § పూర్తిగాఁగ
తే-గీ. సేతుశీతనగాంతర § క్షితితలంబు
నెల్లనార్జించివైరులు § ద్రెళ్లమించి
మేలొసగువిండియాగవ § ర్మెంటుసంగ
బిరుదులువహించిజనులఁబల్ § ప్రేమఁగాంచి. 79

సీ. హిందూమహీజనుల్ § హితమతివర్తింపసివిలురివిన్యూమే § జిస్ట్రీటనఁగ
ద్రివిధంబులగుశాస § నవిధానములొనర్చి యేలురాజ్యంబుజి § ల్లాలుజేసి
జిల్లాకలెక్టరు § క్షేమంబరయనుంచిరక్షశిక్షాధికా § ర్లనుఘటించి
సకలమతాచార § సంరక్షణవహించిపక్షపాతంబును § పల్కడంచి
తే-గీ. బహుళరాజసభామంట § పములుగట్టి
జీర్ణకాసారములఁబున § స్సృష్టిజేసి

లునదినదములఁబధం ౯ బులుసృజించి
తేలుచుండిరిశాశ్వత ౯ శ్రీలుదనర
నేలుతరమావిభుడువీరి ౯ నెల్లకడల. 80

ఫలశ్రుతి.

ఇదికొండవీటిచరితము, చదివెడువినువ్రాయునట్టి ౯ జనులకుఁగడుసం
పదలాయుర్వృద్ధియశో, విదితముశ్రీకొండవీటి ౯ విభుడిచ్చుతఁగృపన్.81

అనుచుసునాశీరునకతి, వినయంబెనయఁగఁదిలోక ౯ విదుఁడగువనజా
సనమానసతనయుండొగి, వినుపించెను కొండవీటి ౯ విభుచరితంబున్.

గ్రంథసంపూర్తిపద్యము.

క. పదునెనిమిదివందల యి (శాలివాహనశకం) 1822
ర్వదిరెండవవర్షమునఁబ ౯ రగుశార్వరినె
న్మిదవనెలకృష్ణపక్షపు
విదియగురుదినమునఁ బూర్తి ౯ వెలసెహరికృపన్. 23

ముక్తపదగ్రస్తము.

మ. ప్రతిపక్షోత్కరవార వారణశుభ ౯ ప్రారంభరంభావిభా
సితగోపీసుకుమారమార విలస ౯ త్సేత్యాదికృత్యాప్రిజ్ఞప్రా
జ్ఞతతాభిప్సితదాన దానవముఖ ౯ గ్రావస్ఫురద్వ్రజవ
వ్రజతతిప్రాంచితహారహారభరధ ౯ రక్షచ్ఛేదనప్రాభవా. 84

క. భక్తహృత్కమలభృంగా, నక్తంచరమదవిభంగ ౯ నాళీకాంగా
ముక్తిప్రదాంతరంగా, సూక్తిమయానుప్రసంగ ౯ సుగుణోత్తుంగా.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

మంగళమహీనశుభ ౯ మండితసుమాస్త్రనిభ ౯ మంజులతరామలసురూపా
మంగళముఖండసుర ౯ మండలనుతాంఘ్రియుగ ౯ మాధవరమాహృదయ
[లోలా
మంగళమనుగ్రహస ౯ మగ్రహృదయానిరుప ౯ మానతపనీయమయచేలా
మంగళమశేంద్రహిత ౯ మానిజననిష్కలుష ౯ మానసనిరంతరనివేశా.

గ ద్య.

ఇది శ్రీమజ్జగత్ప్రాణతనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితా సంకలి [illegible]

బసూత్ర కౌండిన్య సగోత్ర పవిత్రవి విధ విద్వన్ముఖ

సరోజాతమిత్ర మద్దులపలివంశ దీపక వేంకట

ప్పయాభిఖ్యాత నూజాతక సుకవి

జనసేవక గురు బ్రహ్మానా

మకవిరచితం బగు శ్రీ

కొండశెట్టి చరిత్రం

బునందుసర్వం

బును చతుర్థాశ్వాసము

స ం పూ ర్ణ ము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—•✣•—